ACCADEMIA DI MEDICINA DI TORINO

Nicolai Massa Veneti: artiuz ⁊ medicine doctoris: Liber de morbo Gallico: nouiter editus: in quo omnes modi possibiles sanandi ipsum: mira quadam ⁊ artificiosa doctrina continentur: vt studioso lectori patebit.

Joannis Brugnoni Aquensis

ℭ Nicolai maſſa artium & medicinæ doctoris, liber de morbo gallico nouiter editus, in quo omnes modi poſſibiles ſanandi ipſum, mira quadam & artificioſa doctrina continentur, ut ſtudioſo lectori patebit.

ℭ Prohemium primi tractatus in quo & quid nominis deſcriptio morbi gallici aſſignatur: & eſt Cap. I.

ADiutor meus, & ꝓtector meus eſto Dñe. Scripturus de morbo gallico pro bono vniuerſali, in quo proximorum ſalus continetur: rogo fratres, vt benigne verba mea audiant, ex eis enim multa bona accipient quæ & ego ab aliis accepi, & diu laborans in ſanãdis egris, legẽdiſq; antiquis & modernis auctoribus experientia & ratione didici, tã de morbi huius eſſentia, quam de curatione. Et quoniam vt inquit Galenus ſeptimo de morbis curandis, apud vulgum fama non paruum impedimentum doctis eſt, non alia de cauſa hoc opuſculum compoſui, niſi charitate erga ægros, & nouos medentes motus non cupiditate gloriæ, quæ Deo optimo maximo attribuatur: ideoq; iterum rogo fratres poſt me ſcribẽtes, ſi quid melius in hac egritudine inuenerint, ſcribant & addant, quoniam ſi hoc nõ fuerit complementum erit tamen materia complendi.

ℭ Et quia apud Ariſt. poſteriorum primo cognitio quid nominis præcedit cognitionẽ q̃d rei, idcirco in primis talis ſit nominis morbi gallici declaratio. Morbus gallicus eſt egritudo nobis noua, in qua ſæpiſſime apparent poſtule diuerſe, & alie ĩfectiones cutanee, & dolores membrorum, & apoſtemata dura, & vlcera maligna, & in aliquibus ſunt omnia, & in aliquibus nõ, ſed ſunt puſtule tantum, aut infectiones, aut dolores tantum, aut apoſtemata tantũ: vel ſunt ꝓuſtule cum doloribus, aut dolores cum apoſtematibus, vel cũ vlceribus, quæ fiunt apuſtulis, aut apoſtematibus, vt dixit Auic. quarta quarti. Cauſam autem diuerſitatis iſtorum dicam poſt. Nomen tamen hoc, eſt nomen vulgi, eo quia quando priores homines paſſi ſunt hanc in Italia egritudinem, Rex gallorum Næapolim Italiæ occupabat, & fuit anno Domini milleſimo quadragẽteſimo nonageſimo quarto. Et cum conſuetudo iam inualuit ſic nominare hãc egritudinem, ego ſub hoc nomine ipſam declarabo, vt nobis ſic no

minare assuetis nihil ignotum sit. Sed antequã eius cõpletam ponã descriptionem ad eius declarationem que sequentur audies.

Cap.ii. in quo declaratur quod non solum per contactus coitus, sed per alios cõtactus & per intrinsecã alterationem fit morbus gallicus.

QVoniam Scribentes doctissimi: & etiam medentes, in tam mala & difficili egritudine diuersa afferunt, & in essentia morbi, & in minera, longe inter se dissentientes, ideo vtilissimum fore duxi, si aliquid de minera & basi istius morbi dixero. Et in primis visum est aliquibus, quod omnes qui tali morbo laborant per contagionem coitus infecti sic egrotarunt. Sed hoc est contra experimentum, bene tamen cõceditur, quod egritudo est contagiosa, & multi per contagionem coitus inficiuntur non tamen est dicendum, quod omnes qui sunt infecti per pudendas partes, tam maris quam femellæ, infecti sint, & ibi sit basis & minera istius egritudinis. Cum multi laborent, & laborarunt tali egritudine, qui nunquam in uirili membro, aut in vulua quidquam passi sũt, & nihilominus omnes fere egrotabant partes corporis, vt in multis vidi qui erãt ĩfecti, vlceribus, doloribus, apostematibus, & pustulis quorum pudendum nihil patiebatur, quod si uerum esset quod dicunt, cum in pudendis putrescant magis humores, vt ipsi dicunt, & est veritas ob loci dispositionem quoniam sunt membra humida & uia ducens superfluitates, ut ait Galenus quinto terrapeuticæ: ipsa pudenda magis lederẽtur, neq; valet dicere, quod iste humor dum est mordax, ulcerat, e quando non est, occulte procedit, & sic inficit totum corpus, obsenum non inficiens, quoniam si inficit loco alia corporis minus preparata ad putredinem, deberet etiam inficere & locum magis preparatum, sed quid dicemus de pueris non lactentibus, tres hoc anno curaui pueros, vnum etate trium annorũ: alterum etate sex annorum & erat puella, tertium vndecim annorum, isti nõ sumpserunt lac infectum quod, ut dicunt, fit ex sanguine infecto, a matrice ad mamillas a natura transmisso &c. neque coiuerũt cum non sint potentes ad coitum, & multa alia exempla, que breuitatis gratia dimitto, dico ergo quod ut in aliis euenit egritudinibus contagiosis, aliquando fit ista egritudo ab intrinseca alteratione & sepissime ab extrinseca contagione, que quidem contagio est per exhalationem malorum uaporum, ab una enim quaq; egritudine materiali malus uapor exhalat, ut dixit Galenus & scribitur

a Conciliatore septima parti. proble. Et cum egritudo ista sit materialis toti corpori cõmunicata, inde est: quod uapores eleuati a quacũque parte corporis possunt inficere alium, maxime si ille erit ꝑparatus ad talé infectioné, quoniam ut inqt Arist. secũdo de aïa, actus astiuoꝝ fit in patiente bene disposito: & etiam per aerem ꝑ os inspiratum: & aliquos alios cõtactus: aut cibi & potus, aut uestimentoꝝ: ut uidi multos: & curaui inter alios amicum meum qui per cõtactũ linteaminis: in quo dormierat quidá, qui habebat ulcus gallicum in crure, & dormiuit in illis ꝑ nocté unam: captus fuit: & multi alii &c. habet etiá morbus iste duo que sunt reqsita in cõtagione: & sunt uiscositas adherés, & fixio ꝑpter malá qualitaté materiæ &c. Quomodo autem corpus intrinsece alteretur medicis notũ est: & ex dicendis apparebit: quare ne in istis plus quá par sit immorer: pro modo contagionis hec sufficiant: & de morbi mineram dicam.

Cap. iii. in quo minera morbi ostenditur: & modus contagionis declaratur.

MElius est dicere cum illis qui dicunt: quod minera morbi gallici est epar: cum epar, vt dicit priceps prima primi, capitulo de generatione humorum: sit membrum generatiuum masse humoralis: & per bonũ temperamentum boni humores generantur: & per non bonum mali. Preterea ab ipso epate procedunt uirtutes omnes naturales pro nutricatione: & per omnes corporis partes demádantur: ut scribitur ab ipso Auic. summa de uirtutibus: in qua, cap. secondo ponit defectus uirtutis naturalis: dando exemplum de atrophia, & idropisi carnosa: & albaras: & morphea qui quidem defectus sunt secundum trium operationum defectus ipsius uirtutis: quod facile potest adaptari ad propositum: & maxime ultimũ exéplũ de albaras & morphea: cũ sint egritudines cutanee diuerse secũdum diuersitatem admixtionis: ut dixit princeps: septima quarti: capitulo de morphea: quamuis non est idem cum morbo isto: tamen minera morpheæ est epar: hoc etiam attestante Auenzoar, secundo theisir, capitulo de morphea. dicit ibi causa huius est debilitas mutatiua epatis: ex qua corrumpitur mutatio in aliis membris. Et quamuis epar taliter sit infectum vt generet materiam morbi gallici nõ propter hoc est necessarium in aliis operationibus deficere cum operationes non nisi a diuersis prodeant temperamentis: ut dixit Galenus Sexto de accidenti & morbo: capitulo tertio. Sed forte siquis querat quomodo per contagionem, puta potus aut uesti-

mentorum uel quouis aliorum modorum fiat in epate ista mala di-
spositio, hoc facile est declarare, siquis scorpionis exemplũ a Gale
no tertio de interioribus, capitulo septimo legat, quia particula ali-
qua corporis infecta potest aliã particulã inficere, & alia, aliam, us-
que ad epar, quod postea sic infectum ꝑ generationem noue mate-
riæ fouet egritudinẽ & diuturnam siue cronicã ipsam facit. Et no-
tare oportet quod causa recidiuationis in his qui fuerunt curati, se-
pissime est, quia aliqua minima, aut notabilis particula, que nõ fuit
euacuata, aut a uirtute rectificata de nouo serpit, & propinquas par
tes inficit, & ille alias partes inficiunt usque ad suam mineram, que
est epar, & isti in deteriorẽ cadunt dispositionem ut experientia do
cet, & ab Auic. habetur, prima quarti, capitulo vltimo, ubi ĩquit re
cidiua est deterior sua radice, & secũdum plurimũ est seua. Sic etiã
causatur egritudo ista ab alteratione intrinseca, cum possibilitas sit
res ampla, ut testatur idẽ Auic. cõcurrentibus aliq̃bus dispositioni-
bus corporis & regimine in cibo & potu & aliis rebus non naturali
bus ducẽtibus corpus ad talem infrigidationẽ. Cõcurrẽtibusq; cau
sis terrestribus & supcelestibus fiũt egritudines, ut idem attestatur
quarta primi de febre pestilẽtiali. Et cur sepissime & magis in coitu
hoc fiat sensus declarat, cũ pudenda sint porosa mollia in quibus fa
cile imprimitur & etiã defertur talis cõtagio usque ad epar, & in ali
quibus fit cito & in aliquibus cũ longitudine tẽporis secundũ maio
rem & minorem uirtutem inficientis & resistentiã suscipientis talẽ
infectionẽ, fouet etiã aliquando malam istam epatis qualitatem mẽ
brum aliquod debile, aut plura membra non naturaliter disposita,
ut puta stomacus debilis non debite preparans aut splẽ non mundi-
ficans aut renes, uel etiam cerebrum quod mẽbrum sepe fouet egri
tudine. Et hinc est quod aliqui decipiuntur credentes, quod origo
morbi sit membrum aliud ab epate debilitatum. Sed ista dicta pro
mineræ morbi declaratione satis sint. De humore qui basis huius
est egritudinis audies.

Cap. iiii. in quo de humore predominante siue de basi
morbi, & modo generationis ipsius disputat᷑.

NOn minores ac difficiliores de humore q̃ basis dicit᷑ huius
egritudinis quã plurimoꝝ doctissimoꝝ doctoꝝ sunt opinio-
nes, quas ne nimis ꝓlixus sit sermo iste dimitto, Et dico, quo
basis morbi gallici est humor fleumaticus nõ naturalis a tali mala
qualitate frigida cum aliquali siccitate cõdensante ipsam materiã

& hoc est clarum cum virtutes per operationes cognoscantur, ut dicit Auic. summa de uirtutibus, generatur enim fleuma naturale a frigiditate epatis, ut idem atestatur Auic. prima primi, sed non a frigiditate simpliciter: sed a diminuta caliditate: & sic fleuma dicit sanguis diminute decoctus: & hoc ut ipse dicit est aptus aliquando cōuerti in sanguinem & facere nutrimentum. Et transit etiam cum sanguine ad nutrienda membra fleumatica: & iuncturas humectandas: & cum hoc fleuma sit naturale nō causat egritudinem istam ut quidam dicūt nisi quātitate sua facere aliquam similitudinem pinguedinis, vt contigit in senibus & mulieribus: vel putrescendo faceret febrem: vel apostema nō putrescendo: quod si fiunt non sunt ita maligna vt est morbus iste. Melius est ergo dicere stante fundamento principis: quod uirtutes per operationes cogno scuntur: & effectus arguit causam: neq; decipior in hoc de effectu accidētali a contraria causa: Et ideo ab intrinseca alteratione concurrētibus causis superius dictis: vel a contagione coitus: vel quouis aliomodo, fit aliqualis caloris epatis diminutio: que non tollit generationem sanguinis: cum diuerse operationes diuersis indigeant temperamētis vt dixit Galenus loco allegato: & ita multiplicat fleuma cū gradu frigiditatis: vltra naturalē cur sum: & aliquali siccitate cōdensante: addita a tali forma qualitate occulta. Et cū fleuma demādatum per totum corpus sit aliquantisper infrigidatum infrigidat & inficit etiā sanguinem & spiritus ab ipso epate genitos ita quod nō sufficit per totali appositione: & similatione nutrimenti: vt clarissime apparet in patientibus morbū gallicum: qui in dies macrescūt: & male nutriuntur & hoc propter multitudinem fleumatis nō naturalis: & diuersam quādam admixtionem que uix cognosci potest: & aliqualē spiritus infrigidationem sanguinisq; alterationem vt dixi: Non tamen propter hoc quod aliquis humor: siue sit simplex, siue mixtus: sit frigidus respectu suipsius naturaliter dispositi tollitur quin habeāt partes calidas: cum sit mixtum ex quattuor elementis eo quod corpus: & etiam euaporādo secum ducat talem frigidam qualitatem cum corpore aliquo vaporoso: & sic inficiat alias partes vsque ad principale membrum: Et ideo recidiuantes: aut male se habentes in regimine sex rerum non naturalium: ob longitudinem egritudinis cū totius corporis debilitate nō solū inficiunt epar: sed etiā spiritus cordis. ita quod qui taliter cordis spiritus habēt infectos: aut nūquā sanantur: aut cum maxima difficultate: qui pati videntur ethicam

senectutis ob pulsus debilitatē cū duritie, & aliis cōditionibus, aut
marasmū siue cōsumptionē totius corporis, ut sensu apparet in mul
tis, quos uidi & oēs uiderūt, Et aliquādo ꝓpter additā corruptionē,
epatis uirtutis & mēbroꝝ in tali egritudine isti fiūt cacetici & ydro
pici, & ratio huius patet. Neqꝫ propter hoc potest dici, quod basis
sit humor malācolicus, nisi accipiēdo malancoliā largo modo pro
humore alterato alteratione mala diuersa, quod autē materia siue
basis dicta sit fleumaticus humor, Sensus qui non decipitur in pro-
prio obiecto, ut dicit Arist. secūdo de anima, declarat. Ego sepe stu
diose aperui pustulas dicti morbi, & quāuis extra apparebant rubi-
cūde, uel alterius coloris, Apertis tamen basis & fundus erat quedā
materia alba, densa, uiscosa, que nil aliud quā fleuma, ex quattuor
humoribus, dici potest. Hāc eādem materiam uidimus quotidie in
apostematibus duris, quas uulgares, gumas appellant, nā quādo in
cidūtur, aut ex se rumpūtur, sunt plena materiæ albe, uiscose, & ali
quando cū liuiditate, quādoqꝫ uero cū rubedine aliqua secūdum di
uersam admixtionē. Vidi etiā sepissime in anathomiis corporum
mortuoꝝ, patientiū dum uiuerent morbū Gallicum cū doloribus,
multam quantitatē materiæ albe viscose, in locis ubi erant dolores
que quādoqꝫ uidi ipsam durā & aliquando mollierē: Vt in anatho-
mizato. 1524. qui laborabat tali morbo cū doloribus crurū, ut af-
firmabant eoꝝ uicini, & hoc in locis dolorū quando fuerunt incisa,
inuēta est ista materia, alba, uiscosa, que adherebat pāniculo coope
rienti crus, & in multis aliis, in iuncturis, & prope ipsas reperi quāti
tatē maximam istius materiæ albæ uiscosæ, quare secūdum mate-
riam, & colorem, & alia cōsequentia, oportet dicere uelimus noli-
mus, istā esse materiam fleumaticam, secūdum ipsius basim. Dico
hoc propter alterationes, & diuersas admixtiones in tali morbo re
pertas que sepe mutāt aliquātisper multū colorē & substantiā ma-
terie, Contingit quandoqꝫ particula aliqua, aut quantitas notabilis
istius materiæ putrefieri, & hoc secūdum dispositionē patientis &
regimen, ex qua putrefactione febricula quedam istis accidit que
anphimerina dici potest, Et maior, & minor, uel alia erit febris secū
dum quantitatē materiæ, & aliqualē admixtionē alioꝝ humoꝝ cū
isto, quod si cū admixtione colere exasperatur de tertio in tertio.
Et si cū admixtione alioꝝ humoꝝ secūdum naturam humoris erit
periodicatio & diuersitas febris, & sic a caliditate febrili contingit
ista materia alterari, & exiccari, & aliquādo a caliditate innata mē

bri, que

bri, que nõ potest eã ex toto resoluere, exiccat ipsam, & sic fit durior siue terrestrior. Et diuersæ aliæ possunt accidere mutationes secũdũ diuersas causas quod erit ex diuersitate admixtionũ & mẽbrorum & totius corporis alterationũ, ex quibus apparet quod materia que basis dicitur, accidentaliter tamẽ potest dici, & calida, & frigida, & etiam malácolica, ut patet &c. His Ego declaratis, ne nimis sit tediosus sermo iste, ubi discessi reuertar, & definitionẽ istius morbi describam &c.

Cap. v. in quo descriptio definitionis morbi gallici assignatur & etiam multa problemata resoluuntur.

Morbus itaq; Gallicus est dispositio mala epatis ad frigiditatẽ & aliqualem siccitatẽ cum qualitate occulta per uenas, & porositates toti corpori communicata, & est contagiosa, cũ qua fiunt sepissime pustulæ malæ per totũ corpus, uel in aliquibus mẽbris, & in quápluribus apparent in primis in capite & frõte circa originem capillorũ, & in uirga, & vulua in illis qui p coitum inficiuntur, & hoc fit si materia mala fuerit subtilis, & uirtus expulsiua fortis, que quidem pustulæ sunt diuerse, secundũ humorũ diuersorũ admixtionẽ, nam purus humor raro datur, vt sepe dixit Auic. & Galenus primo de accidenti & morbo capitulo. xii. imo tanta est diuersitas mixtionis vt oculta fere dici potest, semper tamẽ de aliquo predominãte humore in mixto est iudicium, quare cum in pustulis materia admixta est sanguinea, apparẽt rubeæ, eleuatæ, magnæ, tumide, & humidæ, quod si cũ admixtione coleræ fuerit, sunt rubicundiores, sine magno tumore, cũ pruritu, & siccitate, quod si cũ admixtione fuerint humoris malancolici, erunt pustule praue liuidæ, ostracosæ, sine sanie ad modũ essare, que nõ occultãtur, quod si materia fuerit simplex fleumatica, uel simplicitati propinqua, secũdũ tamen alterationẽ dictã genita, erunt pustule albiores, latiores, spanse, molles, sine pruritu, Et omnes iste diuersificantur secundũ diuersas, admixtiones: ita quod aliquádo sunt corrosiue, si cum humore baurachiali erit admixtio: & ambulatiue: si cũ humore acuto calido. Et secundum diuersas qualitates etiá fiunt diuerse: aliquádo enĩ ad impetiginis & inserpiginis modũ apparẽt: & quádoque in modũ scabiei: & aliarũ diuersarũ cutanearũ infectionũ. Fiuntq; ante apparitionẽ pustularũ sepe dolores in capite & aliquádo in aliis mẽbris in aduentu talis egritudinis, qui dolores fiunt mitiores apparentibus pustulis: & quádoq; nõ cessant, sed spargũtur uel stant ibi si materia

B

est grossa, & pauca, quod si est multa, procedũt ad alia mẽbra, & se pe dolor est in frõte & quãdoq; p totum caput, & sunt diuersi exten siui pũgitiui, secundũ diuersas mixtiones, fiunt uero aut qa materia est multa non regulata, uel qa uirtus expulsiua est debilis, aut qa ma teria est diuersa maligna, quare cũ retinetur sua mala qualitate & extensione soluendo continuũ causat doloré, nam dolor fit, ut inqt Auic. secũda primi de causis doloris, a mala cõplexione diuersa & a soluta cõtinuitate, qp si materia subtilietur & a uirtute expellatur, fiunt pustule & cessant dolores, & aliquãdo non cessant si materia est plurima, Et in processu multiplicãtur dolores mẽbrorum, puta spa tularum brachiorũ & crurũ & aliorum mẽbrorum materia multiplicata, & sunt mali diuersi etiã secundũ diuersa tempora, & diuersitaté mem brorũ, & locorũ sentientiũ, ut sunt nerui corde & mẽbra sensibilia. Et pulsatiui fiũt si in loco sunt uenæ aut arteriæ, & sunt mali clamo si in cruribus maxime propter mẽbrorum debilitaté, & receptibilitaté cũ sint prona, lõginqua a fonte caloris qui est cor, & incipiũt afflige re in sero in occasu solis, & pcedũt vsque post mediã nocté, postea declinant. Et raro aliter affligunt, & affligunt magis in nocte quoniã humiditates plus multiplicãtur in nocte, & faciunt extensioné aut aliud, & in aduentu diei resoluuntur. Et quandoque perlongantur cũ materia est multa aut grossa quod si uirtus expulsiua est fortis, tunc post diuturnos dolores fiunt tuborositates siue apostemata du ra mala quas vulgares gumas appellant, quoniam expellitur mate ria que retinebatur, que quidem gume sepe apparẽt a principio nul lo precedente dolore, sed raro, & aliquando eueniunt cum paruo dolore si non sit in loco sensibili materia neq; profunda, que aposte mata quãdoq; adherẽt pãniculis, & ossibus, & corrũpũt ossa corru ptione malæ, fiunt etiã in gutture & sepe ulcerantur & sunt maligna ualde, & quãdoq; fiunt in mẽbris intrinsecis & sequũtur accidentia mala ut asma & fluxus uẽtris. Apostemata preterea ista in quocũq; membro fuerint, sunt mala in obedientia digestioni, resolutioni & maturationi, propter eius viscositaté & qualitaté malã occultã, que hãc cõcomitatur egritudiné, cũ virtutis mẽbrorũ debilitate, simili ter sunt ulcera que ab huiusmodi apostematibus fiũt, & sunt mala & inobediẽtia, fiũt etiã ab istis pustulis, & apostematibus: cũ rũpũtur ulcera diuersorum generũ in malignitate secundũ causas dictas: in qui bus reperiũtur materie albe uiscose adherentes cũ tenacitate: & ma xime in apostematibus: que qdé materie in aliis ulceribus non repe

riuntur: que materia ita alba est cũ pauco sensu dura ad incidẽdum & frangendũ que sepe adheret mẽbro. Et ulcera ista cũ plongantur fiũt profunda: uirulẽta: liuida, corrosiua: sordida: cũ duritie labioꝝ & carne ostracosa: & aliquãdo fiũt ambulatiua: & aliquãdo omnia fere genera maloꝝ ulcerũ inueniuntur: in qbus sepe sunt ossa corrupta denigrata: & aliquãdo sũt alba sed sunt sicca sine humiditate rorida ꝑpter nutrimẽti defectũ: & aliquãdo sunt ꝑforata multis ꝑforationib⁹ cũ corruptione maligna: propter malã materie qualitatẽ. Et patientes talẽ egritudinẽ ante dictoꝝ accidẽriũ apparitionẽ macrescunt in dies: uertuntq; colorẽ a naturali sua dispositiõe: ad pallorẽ: & sunt pauci qui nõ mutãtur. Et sunt sanguinei habentes pustulas rubeas ualde: & isti fiunt rubicundiores cũ horribilitate quadã. Et aliquando accidit febricula ante aduentũ cũ aliquo dolore capitis uel frõtis que fit ab aliqua materia putrescẽte: & cũ expãditur materia fiunt grauiores & pigri: nõ prõpti. Et aliquando apparet aliqua dictorũ ĩfectionũ ĩ aliquo mẽbro reliqs mẽbris apparẽtibus sanis: maxime si uirtus est fortis: aut materia pauca: & hoc aliquãdo a debilitate talis mẽbri: non potentis regulare aut resoluere materiam illã: accidere sepe potest: nã uirtus fortis cui nihil resistit, (ut dicit Galenus) corrigit malignitatẽ humoris: & cũ est debilis sequũtur egritudines. Et cũ ista egritudo plongatur apparẽt in aliquibus fixure: & squame in uolis manuũ & plantis pedum: & sunt albe duræ sine humiditate: & aliquãdo in alias partes corporis. Et hoc fit sepe a natura post sanationem: a natura uel ab arte factã: quoniam materia non fuit ex toto resoluta: quæ reliquiæ cũ sint pauce: ad tales partes expelluntur: dixit nãque galenus in libello de colera nigra. Semper natura sanguinẽ mũdificare tentat &c. Quãdoq; uero propter materiæ malignitatẽ & humiditatẽ ad neruos trãsmissæ: & dolorẽ resoluẽtẽ spiritus: accidit paralisis aut spasmus siue contractio mẽbroꝝ: qui aliquando fiunt usque ad iuncturarũ dislocationẽ: & ossiũ plicaturã siue in curuationẽ. Fitq; sepe in inueteratis asma, & est malũ: & mortale: & tussis mala propter siccitatẽ: & materiã descendentẽ ad pectus: & quãdoq; fit a principio: quãuis sit raro. Et ĩ pluribus undecũq; fit iste humor: est rebellis: & inobediens medicaminibus. Et sepe post curationẽ hec egritudo recidiuat: & recidiua quãdoq; est cita: & sepe stat p annos: q in multis est deterior: ut ingt Auic. loco ꝑallegato & causa hui⁹ est: qm̃ materia ista ob diuturnã epatis dispositionem fit grossior: & uirtus mẽbri reditur debilior: coadiuuante

maxime malo regimine sex rerũ nõ naturaliũ: & etiam propter malũ regimen cure sepe, & cũ ad ultimã deueniunt malignitatẽ epatis, ad idropicã deueniunt dispositionẽ, ex qbus omnibus luce meredia na clarius apparet unitas istius egritudinis a qua diuersa prodeũt accidentia, que nõ pfecte curãtur nisi tollatur prima epatis & totius dispositio. A qua ista pẽdent, dixit Galenus tertio de accidẽti & morbo, quod que sequũtur morbũ sicuti vmbra corpus, accidẽtia dicũtur, & nõ morbus. Et ideo qui morbũ gallicũ plures egritudines posuere decipiũtur, & in maximo versantur errore, multiplicantes entia sine necessitate contra philosophi regulam. Ea que ab aliqua prima prodeunt dispositione, illius dispositionis accidentia uocantur, vt testatur idẽ Galenus loco pallegato, & Auic. secũda primi, capitulo primo, in fine capituli, in exẽplo de ptisi & febre ethica. Neq; huic positioni obstãt argumẽta, ex dictis enim responsio patet. Nec etiam propter hoc negarem quod aliquando aliquod accidens uni egritudini fiat p aliquã ultimã malignitatẽ egritudo p se, que postea non curatur cura prime egritudinis, ut de corruptione mala ossis apparet &c. quare vt negotium istud expediam paucula ad clariorem doctrinam in epilogi modum scribam, que de causis & signis erũt, nam decies repetita placebunt. Et Galenus secũdo de simplici medicina auctoritate Platonis inquit, in principio & radice plurimum oportet esse sermonis &c.

Cap. vi. de causis morbi Gallici.

CAusas ex dictis collige, que secũdum medicos sunt tres, videlicet, primitiue, antecedẽtes, & cõiuncte. Primitiue quidẽ sũt sicut, dispositio aliqua aeris uel corporũ superiorũ, ut dicunt astronomi, cum coniunctione illa saturni martis & veneris: in scorpione &c. anno illo in, quo populare cepit ista egritudo, aut cibi generãtis malũ chimũ pparãtis & mouentis intrinsecã alterationẽ, aut contagio coitus, uel cibi & potus, vel aliqua mora cũ hominibus infectis, uel cõtactus uestimẽtorũ, ut dixit Auic. secũda primi, capitulo. vi. Antecedentes uero sunt humores intrinseci ab alteratione extrinseca, uel intrinseca mala: ad talẽ malignitatem. Coniuncte autẽ sunt humores ita dispositi: ab epate geniti: qui postea impediunt debitas actiones corporis. Et etiam sunt accidentium cause: ut pustularũ: dolorũ & aliarũ &c. Materialis: efficiens: formalis: & finalis: & alie accidẽtales sapiẽtibus ex dictis apparẽt. Dicã igit de signis &c.

Cap. vii. in quo de signis morbi gallici & accidentium tractatur.

Signa que ex dictis eliguntur sunt in duplici differētia, quoniam quedā sunt demōstratiua: & q̄dā ꝓgnostica, demōstratiua sunt pustule cū quadā duritie aut eminētia & malo colore in capite toto uel frōte circa originē capilloꝝ: vel ī aliis corporis partibus. Et maxime in angulis oris: & hoc sepe in īfantibus accidit & in adultis quandoq; : que sunt eminentes humide, quibus pustulis apparentibus nō est ambigēdū de esse egritudinis: maxime si post resurrectionē a somno precipiunt mēbroꝝ grauitatē cū dolore grauatiuo: uel cōfractiuo. Anteceditq; dolor capitis q̄ incipit in occasu solis & declinat ante ortū solis: qui sepe ad spatulas & aliaꝝ iuncturarū partes extēditur. Et paciētes fiunt pigri somnulēti & mutatur color ad pallorē. Et aliq̄n est febricula, & sepissime apparēt vlcera virge, q̄ sunt mala cū duricie callosa que tarde sanātur & pustule fiunt circa pectinē que sepe a principio in his qui p̄ coitum inficiūtur est signum demōstratiuū morbi gallici sine fallatia. Et sequunt̄ apostemata inguinū, que si supurantur remouent egritudinē maxime a principio, quoniam inguina sunt emōtoria epatis, p̄ que expurgantur materie que in epar imprimebant malā qualitatem, quandoque a principio apparēt in gutture mollificatio vue, & apostemata sclirotica mala que non maturātur nisi raro, & vlcerantur ylceratione maligna, que apostemata in recidiua sepe apparent, & in egritudine antiqua, & a principio raro. Sunt etiā dolores articuloꝝ, capitis, & cruriū, & aliquando in omnibus & sepe in aliquibus mēbris & maxime in cruribus. Preterea sunt apostemata dura adherētia panniculi & ossibus, vt sūt ossa furcule pectoris, cruriū, & frōtis, que a uulgaribus gume appellātur. Sequūtur p̄terea, vlcera maligna cū maximo dolore dū de nouo fiūt: & corrosio mala ossis. Apparēt etiā fixure in volis manuū: & plantis pedū cū squamis siccis. Et aliquādo in aliquibus partibus corporis aliis fiūt cruste siue infectiones: in modū impetiginis & serpiginis. Fitq; duritie s iūcturarū cum tumore in morbo inueterato. Et qui malo utuntur regimine sepe in processu fiunt asmatici: & aliquando a principio sed rarissime &c.

¶ Signa autē ꝓgnostica sūt in primis, si aliqua precesserit mora cū infectis aut aliter. Et in hoc prodest considerare causas primitiuas, ut fugiamus talē infectionē euitādo coitus: cum mulieribus infectis aut in quibus sit suspitio de infectione: similiter euitando contactus moram aut dormitionem cū infectis : aut in locis infectis: quoniam cause primitiue mouent antecedētes &c. Preterea morbus gallicus

cũ paucis pustulis sine doloribus aut cũ paucis in iuuene bone complexionis. Cito sanatur, si debita adhibeatur cura quod si cũ multis pustulis: & doloribus: & alioꝝ maloꝝ accidẽtiũ: tarde & difficulter sanãtur. Et si i pustulis aut apostematibꝰ fiat color malus: in toto corpore vltra dispositionẽ morbi gallici: corpus habet sanguinẽ totũ infectũ humore malãcolico & isti raro sanãtur adhuc pustulosi tãtũ, facilime sanãtur. Sed patientes dolores & apostemata dura cũ difficultate maxima: & quãto cũ pluribus dolóribꝰ, aut gumis: erit difficilior cura: & magis si tempus plõgatũ fuerit: Etiã post dolorẽ in aliqua parte apostema durũ expectat̃ si uirtus fortis est: Preterea vlcera maligna & acutissimi dolores arguũt maximã materiæ malignitatẽ: uel multitudinẽ & uirtutis debilitatẽ: aut ĩpedimentũ. Pustule: apostemata: dolores, aut ulcera: nisi principale mẽbrũ cũ totius corporis cõmunitate curetur per intrĩseca siue extrinseca medicamina si quis sanauerit: ad deteriorẽ recidiuant egritudinẽ: maxime si sunt inueterata. In duritie apostemosa si fiãt pustule sepe resoluitur apostema quoniã materia subtiliatur & sic melius expellitur. Infecti ĩnfectione mala: in qua spiritui cordi cõmunicatur infectio non sanantur aut cum maxima difficultate. Similiter habẽtes apostemata magna que sunt unita ossibus quoniã in istis uidetur fere tota materia nutrimenti corrupta: & uirtus debilitata. Preterea gulosi: bibuli & multum coeũtes: & sine regula omnia comedẽtes & male se haben in regimine reliquoꝝ rerum non naturalium: non sanantur nisi raro: & sint bone cõplexionis iuuenes & exercitentur exercitio forti &c. Preterea qui marasmum natura patiuntur si incidũt in talem dispositionem: rarissime euadunt & similiter qui asmatici ex hac egritudine fiunt. Mulieres uero facilius a tali morbo occupantur propter simboleitatem materie cum sint fleumatice: dixit Auic. secunda primi quod conuersio in genere proportionali est facilior &c. Si multa apparent accidentia vt sunt pustule, dolores: & alia, multitudinẽ materiæ significant contrariũ: cõtrariũ significat. Non tamẽ omnia signa aut accidentia: sunt necessaria: sed sufficit quod sint aliqua, ut dolores: & pustule: aut vnũ tantũ: ut pustule aut ulcus in uirga tantũ, uel i aliquo alio membro, vel apostema uel squame in uolis &c. & ideo quãdo plura: aut omnia signa apparẽt audacter egritudinis essentiam pronuncia. Luxuriosi cum sint ĩfrigidati infrigidatione per spirituum resolutionem sunt magis ad hanc egritudinem parati, similiter male se habentes in regimine sex rerum non naturalium ob

diuersitatem & malá humorum mixtionem. Cura huius egritudi/nis est difficilis quoniam est cronica, & cum malignitate occulta. Et qui euadũt sepe fiunt pingues cũ ante fuerant macri: & hoc quia sanguis redditur purior, ab euacuationibus siue medicaminibus. Multi etiam post sanationem fiunt rauci aut contracti in aliquo mẽbro. Et remanent vestigia vlcerũ profunda & turpia. Quibus omnibus finem poná: ne sermo ita protactus sit animi confusionis & non doctrine causa, igitur tempus est vt de cura aliquid dicamus.

¶ Prohemium secundi tractatus in quo ordo futuri processu declaratur & est pars pratica. Cap. i.

LAborauere fessiq; laborant adhuc doctissimi ac experti medici ĩ vasto fluctuosoq; pelago huius morbi: de modo quo qs canonice hanc egritudinẽ curare possit. Et hoc ob diuersam malamq; mixtionẽ humorũ in ipsa egritudine repertá: ná talis est quod vix comprehẽdi possit nisi ab expertissimo in hac re medico, unde ortæ sunt diuersæ de modo curandi opiniones, vt nostra tẽpestate omnibus notũ est. Sunt quidá blasfemátes illinitiones, & alia que in vsu sunt auxilia: ut sunt potiones & alia, nullũ tamen nouuũ aut antiquum afferẽtes remedium, neq; aliquem cum doloribus gumis, aut ulceribus sanant, siue sanare possunt, que res egris nihil prodest, qui quottidie afflicti auxiliũ a medicis postulát. Sed ne cum istis in suis fluctibus naufrager quonam pacto hec egritudo curari possit remediis quibus usque nunc utuntur medici infrascribam. Diuino in primis postulato auxilio. Neq; me ab antiquoꝝ canonibus, galeni uidelicet & Auic. aliorũq; doctorũ elongare uidebis: sed suis semper rationbius & auctoritatibus ueluti clipeo lumineq; quodá utar tam in ordine quá ĩ medicaminibus, inqt Auic. q̃rta primi quod medicationis rex ex una triũ rerũ completur, una quaꝝ est regimẽ & nutriẽtia: alia est medicinaꝝ exhibitio, & tertia est manualis operatio, quare cũ sanitas: que finis est medicinæ, ut testatur Aliabas primo pratice capitulo primo, que in amisse sanitatis reassumptione, & habite conseruatione cõsistit in ipsis totá egritudinis curá poná. Et qm̃ ut ait galenus sexto de accidẽti & morbo: ĩpossibile est cõprehẽdere ea que actionib9 sunt cõtraria nisi prius intelligamus, que sũt actiones ptinẽtes sanitati ideo cõsideratis in primis, rebus naturalib9 ut sunt cõplexiones p mẽbrorũ pricipaliũ graduationẽ vt docuit galenus secũdo thecni, & etatẽ, sexũ, regionẽ, tempus, & cõsuetudinẽ: vt idẽ Galenus dixit primo ad glauconem capitulo primo. Sic regimen sex reꝝ

non naturalium modo quodã vniuersali dispones, quoniã particularem modum secundum diuersitatem actualis cure habebis &c.

Cap.ii.de regimine aeris naturalis & artificialis.

PRimũ ex rebus nõ naturalibus occurrẽs cũ sit aer, siquis igitur egrũ aut conualescentem cura preseruatiua, aut curatiua regere intẽdat, aerẽ in primis moderare oportet, qui secũdũ hominis naturã & morbi q̃litatẽ declinet p caliditatẽ temperatã, sine superflua vel corruptibili humiditate, quare aer auctũnalis hiemis & principii veris nõ est cõueniens, nã inquit Auerrois secũdo colliget capitulo vltimo, cõueniẽs est medico cognoscere naturam quatuor tẽporũ; quoniam propter ipsa stat magis sanitas quã p alias causas. Preterea ex sentẽtia Pauli egenitæ in libello de regimine sanitatis. Regiones domus, & habitationes que sunt frigide & pluuiosæ in q̃bus sunt fontes mali, stagna, lacus flumina inundãtia & paludes, maxime ille in quibus nubes obumbrant radios solares, vt cõtingit uenetiis sepe, ferariæ & aliis locis tempore auctũni & hiemis fugiẽde sunt, nã ex malis vaporibus humidis putridis inficitur aer & ab ipso aere, qui semper nos circundat, causantur egritudines diuerse, teste Hyppo. in libello de aere & aqua, inq̃t ipse, ex uaria nõ solũ tẽporũ inter se, sed ex alteratione diuersa fiunt egritudines, & sanitas, cõtrario tamẽ modo, & hoc affirmat ipse tertia particula afforismoꝝ. Et ideo Leonicenus doctissimus, nõ sine ratiõe dixit egritudinẽ istã ab inundatione aquaꝝ & pluuiæ cõtractã fuisse, ueluti a causa primitiua &c. Si ergo aer a tẽpore anni vel aliquo accidẽti alteretur, & fiat disproportionalis, artificiose rectificetur, vt exiccando ipsũ cũ igne in cubili uel cũ stufis, aut humectãdo cũ decoctionibus & suffumigiis bene redolẽtibus, ut sunt rose, camomilla, saluia, & de aliis secũdũ ĩdigẽtiam loci & temporis & hominum, & est doctrina Galeni nono de ingenio sanitatis siue de morbis curandis, capitulo.xiiii. Nota tñ quod frigiditas simpliciter nocet cause, egritudini, & accidẽtibus. Contrariatur etiã nimia caliditas quoniã resoluendo calorẽ inatũ infrigidat, & debilitat virtutes que sunt principia omniũ operationũ, quare qui timẽt istã malã dispositionẽ fugiãt loca putrida & clausa plena malis vaporibus, & maxime vbi sunt patientes talẽ egritudinẽ, & tactũ ipsaꝝ pustulaꝝ siue ulcerũ, & locionẽ in aq̃s ubi isti lauantur, vel abstersionẽ cũ eodẽ sudario, deosculationes & reliquos cõtactus &c. Et regãtur egri uel conualescentes per aerem temperatũ cũ uestimẽtis & coopertoriis, super lectulũ cũ dormiũt,

& custodiant

& custodiantur, a uentis malis ut sunt australes & frigidi frigiditate congelatiua, quoniam ex nimio frigore nõ solum ingrossatur materia uerum etiam congelantur spiritus. Et cum dico conualescentem, intelligo nõ solũ illum qui passus est istam egritudinem, sed & illũ qui timet incidere in ipsam, tu vero ex dictis collige & intellige alia que cõsequuntur quoniam de aere hic satis dictum est.

Cap. iii. de regimine per cibum & potum.

NOn minori diligentia utimur in cibando recte quã in regimine aeris dictũ sit, cũ cibus & potus secũdum qualitatẽ & quãtitatem sit de causis maximis sanitatis, & egritudinis, inquit hali rodohã tertio teehni, cibus & potus mutant corpus multis speciebus mutationis &c. quare sint cibi declinãtes p caliditatẽ sine superflua sine corruptibili, aut indigestibili humiditate, boni nutrimẽti & facilis digestionis, & paucaꝝ sup͂fluitatum, dixit nãqꝫ damascenus, diæcta est primũ instrumẽtorũ curæ, cum quo si curare potest prospera eueniẽt. Igitur in primis sicut docet Auic. capitulo de eo q̇ comeditur & bibit. sit panis ex bono tritico, ab extraneis rebus purgatus, bene fermẽtatus, nõ multũ salitus, & mediocriter coctus, qui saltim p diem coctus quieuerit, nisi sit aliqua particularis intentio, ut in loco ubi de cura p assumptionẽ decoctionis ligni indici dicam. Carnes etiã eo calle incedant, sint recentes & iuuenes nõ multũ humide, maxime humiditate indigestibili: ut sunt porci, & agni, neqꝫ multum sicce, siccitate terrestri, ut sunt boues antiqui & cerui &c.

¶ Sint ergo carnes, uitellinæ, hædinæ, uel castrati, duoꝝ annoꝝ pascentis pascua sicca, ut sunt montes, & loca non paludosa, leporine: iuuenes: caprioline: similiter iuuenes, gallinaꝝ, caponũ, aut pullorũ paruorũ secundum tempus, aut sint perdicũ, turturum, fasianaꝝ, turdoꝝ, & auium nemoraliũ, que capiuntur uisco uel aliquo alio ingenio, que carnes sint cõdite secũdum indigentiã, asse videlicet uel lisse, uel alio quo uis modo, cum saporibus temperatis, ut sunt pruna cũ acresta, & parum cinamomi. Nota tamen quod melius digeruntur cibaria lissa quam assa, & maxime carnes &c.

¶ Reliqua uero genera carniũ, sunt dimittenda, ut carnes porcine que sunt male semper, bouine, caprorũ hircoꝝ & alioꝝ animaliũ terrestrium quoniam nocẽt tam recentes quam salite omnia genera p̃terea auium degẽtium in aquis sunt mala, ut sunt anseres & anates. & alie: palumbes vt experientia cõpertum est in habẽtibus dolores multum nocent, auget palumbaꝝ comestio dolores sub ebulitione

dum digeruntur & materiam subtiliando: que postea facilius penetrat loca illa aliamq; secum ducit materiam, preterea pisces omnes non sunt boni, quia sunt frigidi cum humiditate indigestibili: & etiã saliti sunt mali quoniam salita omnia nocẽt epati, quod si aliquãdo comedãtur pisces: sint squamosi degentes in aquis claris: ut sunt luci trute: aquaꝝ dulciũ: ex aquis marinis: sint aurate: dentales: scarpene: & alii huiusmodi pisces. Et melior modus coctionis est assatio. Laticinia nõ sunt laudata: ut caseus propter suam uiscositatem: sunt enim dure digestionis: Oua uero quocunq; modo preter indurata sunt bona, ut oua sorbilia: & in brodico cõtusa, quod a vulgaribus dicitur brodetũ & sit cum parum acrestæ uel etiam fint cocta in aqua integra & desup ponatur parũ acrestæ & zuccari. Nota tamen quod carnis quãtitas minus nocet si repleatur quã alioꝝ cibariorũ, dicit Auic. capitulo de eo quod comeditur & bibitur, carnis nocumẽtum est minus nocumento panis cum non digeritur &c. Fercula que cõueniunt sunt ut far decoctũ in brodio carnis, uel cõditum cũ amigdalis tritis nisi adsit dolor capitis (quoniã amigdale euaporãt ad caput) & panatella aut panis infusus in brodio, & mellissa, & spinachia iuuenis & borago, buglosa, endiuia, lupulus, & cicorea, omnia uero fere alia olera & legumina, sunt mala, ut sunt caules cuiuscũq; generis, siue uiridæs, siue rubeæ siue albe sint, quoniã generãt malũ sanguinẽ & corrupũt massam humoralẽ, & excitãt dolores, ut experientia patet & ratione, dicant antiqui quicquid de eius usu uelint, & legumina sunt mala quoniã inflãt & generãt sanguinẽ malan colicũ uiscosũm nõ bonũ, dãtur aliquãdo capares nõ saliti, & si sint saliti extrahatur salsedo per infusione aque dulcis & melius p ebulitionẽ, sintq; cõditi cũ acresta & zuccaro, quoniã acetũ nocẽt neruis magnifice & cause egritudinis. Sapores cõueniẽtes sint facti ex amidalis, mẽta, cinamomo, acresta, & aliis equalẽtibus, nã cimamomũ ſm omnẽ modũ administrationis cõfert stomacho uigorando digestiuã uirtutẽ, prodest frigiditati & opilationibus epatis. Sed alii sapores ut facti ex sinapi uel aleis &c. nõ sunt boni, qm̃ faciũt ebulitionẽ humorũ &c. cõfectiones & cõdita que sunt bona, erũt ut amigdale: pineæ, coriãdri, anisi, mirabolani kebuli: & de aliis ſm diuersas intẽtiones. Fructus omnes sũt mali qm̃ generãt sanguinẽ aquosum aptũ corruptioni, sed meliores sunt ut amigdale auelane aliquando & recentes, fistici, vua matura, pruna damascena, cerasia acetosa, malla granata dulcia & mitia, passule, & alii iuxta tẽpus & indigẽtiã. Co-

medẽdi autẽ tẽpus fructuũ est ante cibũ, qm̃ facile digerũť &c. Sed alii fructus sunt dimittẽdi, & maxime poma, qm̃ ut testať Auerrois auctoritate Auẽzoar, possũt generare ethicã & ptisim. Et Auic. secũdo canonis dicit ꝙ generant malos humores, & febres malas, & assiduatio eoꝝ comestionis facit incidere in dolores neruoꝝ, q̃re sũt dimittẽda. Vsus uero alioꝝ fructuũ ꝯm iudiciũ necessitatis eligãť &c. Hinc dispositioni potus cõueniens est uinũ mediocre nõ vinosum, neq; aquosum multũ medii coloris, ꝙ vulgares aurelũ appellant, sit etiam ut docet Auic. primo can. capitulo de regimine aque, & uini, mediũ inter antiquũ & nouũ, clarũ non albũ, boni odoris & saporis nõ multũ dulce neq; põticũ, & hoc qm̃ dulce generat oppilationẽ, nouũ ꝓducit ab ebulitionẽ humorũ: & dixinteriã, uetus uero est pauci nutrimẽti, quod si nõ posset haberi, ut contigit, in regionibus in q bus omnia vina sũt magna, linfetur cũ aqua dulci nõ paludosa, sed sit a flumine claro, aut ex bono puteo, & si sit suspitio de aliqua mala conditione aque, coquatur ad ignẽ, qui ignis cõsumet eã. Vel fiat sibi uinũ tempore uindimiaꝝ cũ medietate aque. Neq; audiẽdi sunt emperici & sine ratione loquẽtes & dãtes uina uinosa quãtitate maxima qm̃ sunt ceci & ideo parcendũ & ipsis q̃a nesciũt q̃d faciũt: Et ne credas uerba mea sine ratione & auctoritate prolata. Audi Galenũ libello de flobohomia, sũma secunda, capitulo. ii. Inq̃t, in tẽperatos uini potatores & gulosos: nullo iuuabis magisterio farmacãs uel flobotomãs aceruant enim cito multitudinẽ humorũ intẽperate diectati &c. Hora uero comedẽdi est electiua pro aliqua causa aut ꝓ regimine vniuersali. De prima hora: dico detur cibus secũdũ indigentiã; anticipãdo uel postponẽdo: quod si nõ est impediẽs: dixit Auic. capitulo de eo ꝙ comeditur & bibitur: ꝙ tuuc est hora comedendi cũ appetitus ĩsurgit. Sed si esset mala aliqua dispositio stomachi: ita ꝙ aut nihil: aut multũ appeteret: eligatur hora tertiaꝝ: qm̃ tũc est iudiciũ: ꝙ stomachus sit a supfluitatibus hesterni cibi emũdatus & satis ad nouũ recipiẽdũ dispositus: q̃a in nocte uirtus unitur & melius digerit: & cũ ĩ mane nõdũ sit sparsa: fit melior digestio: quã si tardetur: tamẽ in hoc etiã attẽdẽdũ est cõsuetudini docẽte Hyppocra. & Auic. prĩo canonis ꝙ affirmat Auer. primo phisicoꝝ, q̃a cõsuetudo est altera natura: ordinate p̃terea comedẽdũ est: vt q̃ sũt facilis digestionis p̃cedãt & q̃ dure vltio comedãtur: & potꝰ nõ fit ãte cibũ: neq; post: sed comedẽdo bibat ut cibꝰ reddatur aptior ad digerẽdũ: dixit Auic. potꝰ post cibũ facit opilationẽ qm̃ facit cibũ ĩdigestũ penetraŕ.

Et post comestioné comedatur aliquod sigilans & cōfortans stomachū, ut sunt coriandri & similia, & omnia comesta bene masticétur, suauiterq; & paulatine potus sugatur, sint etiam cibaria vniformia quātū potest, quoniam ut dixit prin. loco pallegato, nihil tam cōtrarium digestioni, ut sunt cibaria simul sumpta, quæ sint diuersarū uirtutū pugnant inter se, quoniam ut ipse attestatur a duabus impediuntur partibus, vna est diuersitas in digerendo, quia quod ex eis est indigestum admiscetur ei quod digestum. Altera enim sic diuersa comedēdo plus comedit quā par sit. Quare cibaria vnius virtutis laudat Auic. & hoc tam in mane quā in sero. Preterea cæna sit breuior prandio, & spatiū inter prādium & cænam est saltim octo vel decē horarum. Et cæna sit simplicior. Sed comestio cum patientibus talem morbum est fugienda, & potus in eodem ciato, & maxime reliquie que super abundant infirmis &c.

Cap. iiii. de regimine repletionis & inanitionis.

SVmmopere repletio & inanitio fugiēde sunt, tā cibi quā potus docēte Hipp. secūda parti. apho. Et Auic. secūda primi, cap. de his que proueniunt ex his q̄ comedūtur & bibūtur. Nutriens mutat corpus & qualitate & quātitate, sed ex quantitate pueniūt oppilationes & putrefactiones & fastidiū, & si diminuatur, prouenit ex eo ad thipsim. Ratio horū clarissima est, cū ex nimia repletione occupetur uirtus que est instrumentū nature sine quo vana essent alia instrumēta medicinalia. Et ex nimia etiā abstinētia fit cōsumptio radicalis humiditatis, & p consequens caloris īnati, & ducit ad marasmū siue ad pthisim, tamē cū egritudo sit materialis & de repletione debem⁹ potius minus cibare quā supflue nisi esset aliquod ita postulās. Quomodo autē diecta subtilissima in assumptione acq̄ ligni sit cōueniēs sine isto timore in regula assumptionis ligni intelligas. Sint ergo diligentes infirmi & cōualescentes in qualitatibus & quātitatibus, & horis cibariorū & potus tā vini quā acq̄, dico acq̄, quoniā si aqua sola sumatur, huic dispositioni multū nocet, & hoc secundū omnē modum administrationis, maxime in balneis, & potus nimius, nocet stomacho, & neruis, infrigidat epar sanguinem & spiritum, quare nimius acq̄ sole vsus est dimittendus. Et vt breuiter me ab istis expediā a nimia quo uis modo repletione & inordinata cibatione, qui timent hanc dispositionē caueant, quoniam ex causis plongantibus ipsam sunt cibaria nimia & malus ordo: dixit Galenus secundo de accidēti & morbo: causa frigidi morbi est plenitudo ci

bi & potus. Studere oportet etiam in lenitione quotidiana uentris, & si nõ est naturaliter, fiat artificiose cũ suppositoriis, vel clisteri cõmuni: aut cũ pillulis masticinis, de fumoterre, vel aliquo alio ĩgenio medicinali &c. Et ego cognosco multos homines & mulieres q̃ in in hanc ceciderũt dispositionẽ qui a malis accidẽtibus dicte egritudinis ex bono regimine cibarioꝝ & ꝑ assumptionẽ quarundam pillulaꝝ aut aliaꝝ rerũ leniẽtium & euacuãtiũ ventrẽ secundũ naturã morbi & cõplexionẽ & sexũ preseruati sunt usq; in hodieruũ diem: verbi gratia, cũ pillulis de fumoterre, uel fetidis: aut masticinis, aut nostris infra scribendis uel ex infusione senæ & de aliis secundum necessitatem &c.

Cap. v. de somno & uigilia & motu & quiete in simul.

SOmnus cũ sit pro restauratiõe defatigationis necessarius ex sentẽtia Arist. de somno & uigilia, ut melius post somnũ uigilemus ideo eũ regulare oportet. Et cũ Galenus tertio techni, & hali in cõmẽto somnũ & uigiliã cõtraria priuatiua esse dixerint, & idẽ de uigilia facere docuerũt, nam ut ab ipso Galeno tertio interioꝝ colligitur sup̃fluus somnus humiditatẽ generat, & nimia uigilia exsiccat corpus. Sit igitur somnus tẽperatus, nõ minus octo horarũ: nã uirtutes ꝑ somnũ acquirunt fortitudinẽ, ut dixit Auic. tertia primi neq; nimis prolixus, quoniam ex nimio somno fiũt humiditates male catarales humectatur & infrigidatur corpus, que res valde cõtrariatur huic egritudini, neq; sit somnus in mediate post cibũ sed sit ꝑ duas horas post, diurnus etiã somnus & maxime meridianus nocet magnifice, quoniã generat reumatismos, & egritudines frigidas: vt dixit Auic. loco ꝑallegato. Tamẽ si doloribus, nocturna q̃es impediatur, siue somnus, ut fere in omnibus istis cõtigit, dormiat in die, verbi gratia, in mane usq; ad horã sexte, uel in alia hora secũdũ necessitatẽ, & in aliis obseruetur regula medicoꝝ. Notabis tamen q̄ laudauit Auic. Sũmope inceptionẽ somni sup ventrẽ & in ista egritudine multũ cõfert quoniã digestio sine cibi in stomacho ꝑparatio fit melior. Fugienda est etiam dormitio cũ laborãtibus tali morbo, aut in letto ubi ipsi dormierũt quoniã multi sic infecti sunt. Et quãuis somnus q̃ quodãmodo quies est cõferrat patiẽtibus, nõ tamẽ quies simpliciter prodesse uidetur, sed magis uidimus laborẽ & exercitationes cõferre, quare patientes talẽ egritudinẽ uel timẽtes nullo pacto sint ociosi, sed ambulẽt uel ludo parue pile exercitentur. Si sunt diues & iuuenes, nam laudatur a Galeno mirũ in modum quoniam in

ipso totius corporis partes mouentur & sic fit resolutio & rectificatio partium crudarum malarum. Et multi solo exercitio qui fuerũt robusti liberati sunt perfecte ab ista egritudine cum bono tamen regimine in aliis rebus non naturalibus: & ideo tales sunt exercitandi aut domestice ambulando: sine laborando uel ludo aliquo ludendo quo corpus exercitetur: ut excitata uirtute ab istis: expellatur aut morbi materia rectificet᷑: Neq; balenis aut fricationibus loco exercitii in ista egritudine cum malis accidentibus utendũ est, quoniam fit prouocatio materiæ ad membra exteriora & sic redditur egritudo difficilioris curæ: cum sit materia ista in obediens ad membra longinqua sparsa.

Cap. vi. de animi passiones & coitu.

PAssiones animi postremo loco regulare docens s̃m Galeni doctrinã loco supra allegato causam assignans ipsius: nam ex malis sepe numero animi accidentibus fiunt egritudines cronicæ male ob mortificationẽ siue infrigidationẽ spiritunm uel suffocationẽ caloris ĩnati qui est nature instrumentũ. Et idẽ tertio techni dixit oportet ab animi passionibus abstinere: quoniã mutant corpora ab ea q̃ est s̃m naturã cõsistentiã: & sunt ut ipse enumerata: ire: tristitie: furor: inuidia: & timor: & Auic. capitulo de eo ꝙ comeditur & bibitur: quãdo sunt animi accidẽtia horribilia impediũt digestione &c. Lætẽtur igit᷑ & sint iocũdi: fugãt plorãtes & loca tristia: sint in iocis cãtilenis: & fabulis: q̃ sint delectabiles & iocũde. Audiãt sonos & voces suaues. Et stent ĩ uiridariis: & cũ amicis caris: & si sũt studiosi legãt historias iocũdas neq; multũ studeãt maxime materia difficilẽ. Medicus vero egris certã salutẽ infirmo promittat: astãtibus uero ueritatẽ dicat. Prodest multũ uideri a medico graui famoso docto cũ ueritate: de quo infirmi confidant: nõ ut sunt deceptores sine arte: dicat q̃ medicus quot sunt sanitati restituti deterius q se habebant. Quantum uero cõfidentia de medico in mala egritudine cõferat testis est Conciliator differentia. c. xxxv. Auctoritate fere omnium antiquorũ. Non pretermittenda cõsideratione in coitu in tali dispositione esse putaui cum patiẽtibus talẽ egritudinẽ de facto nullo pacto conueniat, cum ex nimia materiæ repletione p totum corpus, & ex defectu virtutis epatis, non nisi a coitu noua quedã debilitas mẽbrorum & infrigidatio expectetur, & ideo est dimittẽdus, & quãuis Galenus dixerit quod coitus tẽperatus confert, dicẽdum tamẽ est non qbus deficiũt cõditiones sanitatis, fugiãt etiã ipsum cõua

lescẽtes, & q timẽt talẽ egritudinẽ, & maxime coitũ cũ mulieribus mẽstruatis de nouo & infectis, ista egritudine ꝙ si forte qs cũ muliere infecta coiuerit lauẽtur partes ille post coitũ cũ uino albo calido uel cũ aceto, ꝙ magis mihi placet, ut fiat cõfortatio mẽbri & ꝓhibitio corruptionis ad illã malã qualitatẽ, & sic stet i suo robore mẽbrũ cõfortatũ. Si uero qs cũ infecta muliere coire uoluerit ꝙ fatuũ est: lanet̃ vulua cũ uino aut aceto & mẽbrũ virile cũ aceto, qm̃ nõ sit iprimere malã illã qualitatẽ, & nõ moret̃ in coitu, & post lauet̃ mẽbrũ uirile ut supra & ecõtra, si mulier cũ uiro infecto coiuerit, lauet uiri mẽbrum, & uuluã, ante & post coitũ, & nõ morent in coitu. Et quomodocũque sit coitus nõ sit sup repletionẽ, neqꝫ corpore resoluto a quacũqꝫ causa, nã extenuatis semp est malꝰ & causa recidiuationis ut experiẽtia patet. Et preparat si est supfluus ad nouã receptionẽ talis dispositionis, q̃re nimius dimittẽdus est in quocunqꝫ tãquã qd nociuũ & mortiferũ, qa corpus ĩfrigidat & resoluit uirtutes cordis epatis & cerebri q̃re de regimine i rebus nõ naturalibꝰ satis dictũ si &c.

Cap. vii. De modo euacuãdi ꝛm diuersitatẽ egritudinis, qui modus est una sanandi regula.

Secũda & tertia res, cũ qbꝰ actus medicatiõis cõplet̃ est medicinaꝝ exhibitio, & manualis operatio, ut supra dictũ est, hac i parte igitur de farmatiis q̃ faciũt ad curã istius morbi tractabo, sed qm̃ multi sunt modi qbus medici hanc egritudinẽ curant, ut quotidie in modis curationũ apparet, nã qdam hãc egritudinẽ solis euacuationibus sanãt maxime si egritudo est noua, & uirtus egri fortis. Nõ sanãt qdẽ si antiqua est, aut noua cũ multa materia, & debilitate uirtutis qm̃ cũ materia sit admixta p totũ corpꝰ i tota massa humorali, nõ potest eã euacuatio p farmatiã eradicare. Neqꝫ cũ sit uiscosa uirtꝰ digestiuorũ ut sũt syrupi põt eã digerere, & ideo i diget fortioribꝰ medicaminibꝰ. De qbꝰ dicã ĩfra. Nũc uero de illis q̃ faciũt quãdo materia pustulosa aut dolorosa pauca ẽ, cũ admixtiõe humorũ subtiliũ, q sunt faciles ad euacuandũ. Neqꝫ propter hoc dico ꝙ iste euacuationes nõ sint etiã necessarie ante usum aliaꝝ medicinaꝝ fortiũ, quoniã quacũqꝫ utimur curatione semp necesse est corpus in primis purgationibus cõueniẽtibus huic morbo purgare. Et etiã aliqñ do flobothomia. Sermo itaqꝫ iste erit de curatione q̃ fit p euacuationẽ farmatiæ flobotomiæ & uẽtosaꝝ. Neqꝫ alicui fit graue si syruporũ, decoctionum electuarioꝝ, & aliaꝝ medicinaꝝ uirtutes, & descriptiões particulares, ab aliis ẽt doctoribꝰ scriptas hic ponã, qm̃ mea ẽ

intētio nouos edocere medētes qui carēt cognitione uirtutū medicaminū. His uero qui sciunt & cognoscunt nil nocere putaui. Rē ipsam igitur aggrediar. Sed qa expedit digesta medicari & mouere nō cruda, ut dixit Hipp. prima particula aphoris. & digestio in calida est ingrossare & in frigida est subtiliare, digeratur ergo siue ppa retur materia in primis istius morbi si est pustulosa uel cū multa ad mixtione humorꝝ subtiliū, ut haberi potest ex signis dictis, cū syrupo de fumoterra, uel de endiuia, siue de lupulis, addito syrupo rosato zuccarino uel mellino, aut de sticados, si materia fuerit grossa & dolor capitis humerū: & iūcturarū, quod sepe fit a principio, & linsent syrupi cū aquis appropiatis, vt est aqua de fumotteræ, de endiuia: de boragine: de buglosa, de solatro: de andacocha q̄ est trifoliū: si ad sunt dolores: uel cū aqua: yue: si non est idē cū andacocha: uel cū decoctione epithimi mesuæ: aut cū decoctione nostra magistrali: infra scribēda: uel cum decoctione sene in aqua lactis, modus quarꝝ īfra ponetur. Et in huiusmodi digestiuis addatur plus de uno syrupo: & minus uel equaliter secūdū necessitatē que cognoscitur: per fortitudinē accidentium: hoc idē dico de admixtione aquarꝝ cū syrupis: ut faciūt pratici: & ut melius uerba mea apprehēdant: ordinet syrupis verbi gratia sic. Recipe syrupi de fumoterre. ℥. i. de endiuia. ℥. s. Aquarꝝ lupulorꝝ: boraginis: solatri: añ. ℥. i. misce & sumat in aurora: actu calidus: & sit spatium quinqꝫ horarū usqꝫ ad prādiū: quod si fuerit dolor capitis: aut aliarꝝ mēbrorꝝ fiat digestiuū cū syrupo rosato: de sticados: aut de epithimo si apparent pustule cū liuore, & sic etiam adde aquas: ut aquā yuæ trifolii: fumiterre: & decoctiones ſm indigentiā: verbi gratia, si synt dolores neruorꝝ. ℞. syrupi de fumoter. de sticados: rosati. añ. ℥. s. aquarꝝ buglosæ lupulorū: yue: añ. ℥. i. misce uel potes loco aquarꝝ ponere decoctionē epithimi. ℥. iii. vel decoctionē nostrā: & sic secūdū accidētia huius aut alteri⁹ morbi regulare: & hoc nō solū cū medicaminib⁹ hic a me positis: sed cū aliis etiā in libris medicorum scriptis. Sed ut processus tuus: in curatione sit rationalis. scribam syrupos: aquas: & decoctiones: cū suis virtutibus & propietatibus: & primo. Syrupus de fumoterre maior describitur a Diuo Mesue: in suo antidotario: distictione sexta: & ei⁹ virtus est ut ipse refert: cōfortare stomachū: & epar: & curare morboscutaneos: ut sūt scabies: lepra: īpetigo: & alie quæ pēdent a materia salsa. Apperit etiā oppilationes mēbrorꝝ nutritiuorū: & summopere cōfert pustulis & ulceribus morbi gallici: si ponatur in

tur in medicinis, & digestiuis &c. Syrupi autẽ de endiuia descriptiones sunt multe, sed mea qdẽ sentẽtia cõfert in hoc casu syru. de succo endiuie & est magistralis, descriptio uero est ista. ℞. succi endiuie depurati libras. viii. zuc. fini lib. v. ʒ. fiat ex eis syrupũ ẜm artẽ, uirtutes cuius sunt iste, cõfert stomacho calido, confortat epar, & febrilẽ caliditatẽ extinguit, & ideo quãdo cũ ista egritudine est febris complicata esto memor de syru. de endiuia, hoc idẽ dico de aqua endiuiæ, ut colligitur ab Auic. secũdo canonis, capitulo de endiuia. Descriptio syru. de lupulis credo quod sit magistralis nũquã memini me legisse apud ueteres ipsam, sed descriptio posita ab auctore luminatis maioris est ista. ℞. succi lupulo℞ libras. ii. succi fumitere librã. i. zuc. libras. iii. purificentur succi & cũ zuc. fiat syru. Et uirtus, est mundare sanguinẽ & colerã. & sic extinguit caliditatẽ epatis, & remouet ictericiã & cutaneas egritudines, confert asmati, & aperit oppilationes splenis, ut colligit̃ ab Auic. secũdo canonis, & a mesue capitulo de volubili, quare multũ cõfert huic dispositioni. Syru. rosatus mellinus & dicitur a Nicolao mel rosatũ, siue rodomel, uel syrupus rosatus & dicitur ieleniabin, & est etiã syru. ex infusione rosarũ & describitur a Diuo Mesue loco dicto, sunt fere eiusdẽ uirtutis, nã mel rosatũ cõfert stomacho debili, digerit materiã fleumaticam grossam tã in stomacho quã in epate, & rectificat mẽbra nutrientia, auget calorẽ digestiuũ & cõfortat cerebrũ, consimiles sunt uirtutes syru. rosati de zuccaro, nisi qnod sunt debiliores, quare confert materia nõ ita grossa existẽte, Syrupus de sticados descriptionis loco, ut supra, cõfert egritudinibus frigidis neruo℞, confortat stomachũ, & caput, digerit materiã fleumaticã & malancolicã, & valet ad omnes egritudines neruo℞ frigidas. Syrupus etiam de epithimo descriptio etiam ponitur a Mesue sexta distinctione antidotarii, & cõfert scabiei, & saphati, ulceribus malis malancolicis, in qbus sunt humores mali adusti, & digerit materiã grossam, in qua diuersa est mixtio malãcolica & maligna, & ideo cõfert multũ huic dispositioni &c. Virtutes autẽ aqua℞, endiuiæ fumiterre & lupulo℞ ex virtutibus in suis syrupis dictis habere potes, sed uirtus buglose & boraginis, est cõfortare cor & rectificare spiritus, qui est instrumẽtum naturæ, cũ quo expellitur nocitiuum &c. Solatrũ cõfert huic egritudini prohibendo ebullitionẽ humorũ, & ideo ubi materia mouetur, facta ebulitione, ad membra siue sint iuncture siue partes cutaneæ. Si solatri aquam cũ aliis conferẽtibus huic egritudini dabis, erit notabile præ

sidiũ handacoca siue trifoliũ sua propietate cõfert doloribus ner/uorũ cõfortãdo uirtutẽ naturalẽ membri: & ideo dixit Mesue summa secũda sui grabadin: auctoritate Diascoridis: ꝙ ꝓm oẽm modũ administrationis confert egritudinibus neruorũ & appellat ipsum ziniam, ut quidã expositor sentit: sed de hoc nõ facio uim cum illis qui dicũt ꝙ est yua: nã yua cõfert doloribus neruorũ a materia fri/gida & aperit oppilationes epatis a materia cruda & ipsam digerit, ut dicit Auic. secũdo canonis: capi. de camepitheos: & ideo si cũ dictis aquis linfentur syrupi erũt digestiua conuenientia. Nota tamẽ ꝙ sunt multi alii syrupi: & aque cõuenientes huic egritudini: tam primarie quã correctiue: sed isti dicti sunt usuales: Tu vero ꝓm indigentiã vtere istis & aliis: adde in quãcũq; qualitatẽ: qm̃ particulares proprietates indiuiduorum particulari indigent iudicio. Possumus etiã in digerẽdo materiã istã dare decoctiones doctorũ & magistrales: ĩter quas sũmopere laudo decoctionẽ epithimi mesue, in suo antidotario distinctione. vii. & ponere uncias. iii. dicte decoctionis cũ ℥. i. s. syrupoꝝ aut uncias duas: ꝓm necessitatẽ, ut dixi supra, qm̃ mirabiliter cõfert epar cõfortãdo sanguinẽ mũdificando: & ipsum rectificãdo. Et sic erit digestiuum nobilius ꝑ aliis in tali egritudine: & maxime quãdo est cum multis pustulis in quibus predominium humoris melãcolici apparet: sed aliqñ possumus dictã decoctionẽ tribuere in maiori quãtitate: ut puta uncias. vi. uel plus & erit solutiuũ satis domesticum euacuans ab epate & uenis materiam malam permixtam: que basis istius egritudinis est. Et ego multos sanaui in principio istius egritudinis: ex potu quotidiano istius decoctionis digerẽdo ut supra: & euacuãdo: & quãdo uolebã augere uirtutẽ solutiuã admiscebã electuarium aliquod: ut puta cõfectionẽ hamech. ℥. vii. & sic mihi & egrotantibus bene fuit: & aliquando ego addo & minuo res ingrediẽtes ꝓm indigẽtiam: sepe usus sum decoctione epithimi sine agarico: & sepe addo in vltimo puluerẽ hermodactilatã existẽtibus doloribus iũcturarũ: descriptionẽ cuius ponã infra: & bene fuit: cum bono regimine dicto: & flobothomia: bis & ter facta: interuallo unius ebdomadæ inter unã & aliam interposito. Et ubi multa quantitas pustulaꝝ malaꝝ apparet, cum uentosis scarificatis sepe appositis procedo, & aliqbus interpositis diebus reitero ipsas. Sic enim in materia grossa paulatim digerẽdo & paulatim euacuando iubet antiqui procedere, maxime Auic. prima quarti, cap. de febre fleumatica sed quoniã hic sermo de digestiuis est dicta ista inci

détaliter sufficiant, ad digestiua alia deuenio, & est decoctio ex inuētiōe nostra mirabiliter cōferēs huic egritudini nouæ, & antique, digerit & euacuat materiā eterogeneā ex diuersitate maligna existēte in epate & aliis mēbris, rectificat uirtutē mēbrorum nutritiuoꝝ & deseruientiū, mūdificat sanguinē a fleumate crudo, & ipsum rectificat, remouet defedationes cutaneas, & exiccat materiā frigidam in mēbris exterioribus lōginqs, cōfortat cerebrū & corroborat omnes uirtutes corporis. Cuius hec est descriptio. ℞. folioꝝ senæ. ℥. i. ß. fumiterre. ℥. i. capilloꝝ ueneris. ʒ. ß. scolopendriæ. ʒ. ß. epithimi, timi, añ. ʒ. vii. polipodii. ℥. iii. florū buglose, boraginis añ. ʒ. vi. liquilitie rase. ʒ. iii. coloquintide. ℈. ii. elebori nigri. ʒ. i. ß. mirabolanorum indorū. ʒ. vii. prunorum damascenorū numero. xii. sebesten numero x. tamarindorū. ℥. i. succi fumiterre libram unā: aque fumiterre. q. s. misce & fiat decoctio ꝓm artem, & facta diligēti colatura cum expressione: sumatur pro digestiuo cum syrupis iam dictis: que etiam est domesticum euacuatiuum: Vel cum ipsa dissoluātur electuaria ad soluendum: & eius dosis pro digestiuo cum syrupis. ℥. iii. & sola pro euacuatiuo. ℥. v. & plus & minus ꝓm dispositionem patientis & uirtutem: & tempus: & cum electuariis quantum pro dissolutione sufficit &c. Multos etiam cum ista decoctione sanaui dando ipsam pro digestiuo in pauca dosi cum syrupo rosato uel alio ꝓm necessitatem: & pro solutiuo ī maiori dosi & tu esto prudens & nunq̄ errabis dando ꝓm indigentiam. Alia etiam utor decoctione que digerit materiam grossam: & soluit uentrem leniendo & confert iuuamento notabili huic egritudini: & est ista. Recipe sene. ʒ. ii. aque lactis libras. ii. ß. infundantur per diem & noctem, deinde buliant bulitione una & coletur: que colatura est in pauca quantitate: puta. ʒ. iii. digestiuum bonum: & in maiori quantitate soluit uentrem solutione leui: & potes in istam etiam ponere syrupos & dissoluere electuaria: ut dictum fuit in aliis: Valet etiam multū & est experta decoctio facta cum polipodio: epithimo: & ordeo añ. partes equales & decoquantur in quantitate sufficienti aque lactis: vel cum iam dictis decoquantur ꝓm diuersas intentiones. Et sic ex dictis habebis medicamina diuersa digestiua: tam materie antecedentis quā coniuncte experta in ista egritudine: que si cōuenienter administrentur ꝓculdubio preparabunt corpus ad resolutiōnē eradicatiuā: cū qua fit ꝑfecta morbi sanatio: ut etiā per simplicia in dictis ingredientia facilime persuaderi potest. Facta igitur aliquali subtiliatione: dige/

stione siue pparatione cũ egritudo sit materialis, & de repletione, quod euacuare oportet nulli dubium est, quamuis plenitudo nõ sit causa primaria, ꝙ auté egritudo repletionalis indigeat euacuatione tastatur Galenus cométo illius apho. quecunqꝫ egritudines fiunt de repletione &c. Sed quoniã euacuationes aliquando minoratiuæ, & aliquãdo eradicatiuæ fiunt, in ista igitur egritudine cõuenit prima euacuatio minoratiua, cũ nõ sit egritudo seruãs materiã ad unã cretícã siue eradicatiuã expulsioné, sed Cronica in qua de nouo regenerãtur materiæ, & ideo Paulatine digerédo, & paulatine euacuando alleuiat naturã & ꝓhibet multitudiné istius humoris faciétis diuersa accidentia ut sunt pustulæ dolores &c. Sed nota quod ꝗ fortiter euacuãt in ista egritudine sepe exterminant calorem naturalem, & euacuãt materiã subtilé & grossæ remanẽt & sic egritudo deterior reditur. Quare minoratiua euacuatio erit in primis cum aliquo electuario benedicto, verbi gratia, cũ electuario lenitiuo, de sebesté, cõfectione hamech, electuario de datalis, de psilio mõtagnanæ, de succo rosaꝝ & aliis ut cũ uno istoꝝ aut cũ pluribus simul miscendo ꝓm necessitaté & uirtutes eoꝝ, de ꝗbus dicã infra, & hoc si materia fuerit cũ dominio humoꝝ subtiliũ, & pustulosa &c. que electuaria potes dare in forma boli cũ zuc. uel dissoluta cũ aquis appropiatis iã dictis, uel cũ decoctionibus ꝓm egri uolũtaté. Vel loco eoꝝ utere pillulis, si aliqua causa ipsas postulabit, aut egri vel morbi. Et sũt pillule de fumoterræ, ul' aggregatiue uel pill'e idæ: cũ aureis: aut cũ pillulis fetidis: vel cochiis: vel cũ agarico trociscato: ꝓm diuersas ĩtétiones dando de ipsis solis & mixtis duabus aut pluribus ꝓm eaꝝ uirtutes: uel fiat cũ aliquo alio farmaco equiualéte quod sit ꝓm naturam morbi, & uirtuté patiétis. Sed ne te decipiant nõnulloꝝ: euacuationes fortissime: que nõ solũ sunt horribiles: sed in ueritate sunt causa auguméti istius morbi: quoniã debilitant stomachũ: & epar: ex qua debilitate sequũtur maiora accidétia: & cause istius egritudinis corroboratio. E ideo debem⁹ cũ euacuãtibus benedectis correctis procedere: quod si quis dicat materia ista: ut diximus, est uiscosa grossa, quare indiget euacuãtibus fortibus: hoc respondeo esse uerũ: sed debem⁹ facere: ut docet Auic. prima quarti: ꝓm necessitaté medicinã debilé forté: & forté debilé: ut si damus electuariũ de succo rosarũ: quod est medicina fortis: debemus dare in pauca quãtitate ita ꝙ educat bis aut ter ad plus: & dare cum ipso electuariũ lenitiuũ: uel aliud nõ laboriose euacuans: sicuti est hyerapigra inquit Auenzoar

primo theisir: capitulo de scissuris labiorum: omnia laxatiua que vio/
lētur & impectuose laxāt trahunt humorē a toto corpore: ad stoma
chū: & purgat totū corpus stomacho repleto remanente: & cū hoc
etiā talis medicina habet totū corpus desiccare: quare humor ma/
lus in substātia stomachi habet remanere: quod si ista est vides quā
tus sit error illorum: qui accipiūt pillulas: a quibusdā aromatariis que
laxant usq; ad sanguinē: & isti aromatarii male faciunt dātes huius
modi medicinas laboriosas sine cōsilio medicorum: in quacūq; etate:
in quocūq; sexu: & tempore: & sic sunt in causa quod multi toto tē
pore suæ uitæ cū ista pessima egritudine remanēt. Non minor error
illorum est qui decoctionē colloquitide: & aliarum rerum que naturā ue
neni habēt: sine aliquo correctorio tribuūt, addētes sup causam pri/
mā egritudinis: que est epatis debilitas: quare ne sim nimis prolixus
dimitto hoc: & sufficiat me medētes excitasse: ut ab istis fugiant: &
mitiora sequātur medicamina. Et vt clarius me ītelligas: modus eua
cuādi a principio: sit talis medicinæ ordinatio, verbi gratia. ℞. elect.
lenitiui. ℥. i. confectionis hamech. ℥. 5. misce & cū zuc. fiat bolus: uel
cū aquis endiuiæ: fumiterre: & lupulorum. q. s. fiat potio: uel fiat cū
decoctione epithimi: uel cum decoctionibus nostris ut melius tibi
uidebitur. Et summatur in aurora p quinq; horas ante prādium, vel
loco istius si necessitas aliq te cogit: aut propter meli⁹: uel materia
sic postulante: potes dare pillulas: verbi gratia. ℞. pillarum aggregati
uarum, de fumoter. añ. ℈. ii. fiant pille quinq;: & sumatur in aurora: &
tempus comedēdi sit p spatiū quinq; horarum ut supra ad minus: ꝙ si
eger fuerit stiptici uentris adde dosim electuariorum: vel pillarum, & au
geatur virtus pillarum cum diagridio grana duo vel tria & plus. Et si
queratur maior penetratio cū tantūdē salis gemme: & sic procede
& euacua vt dixi: ꝙ si aliquando cōtigerit: ꝙ farmacū nō educat ad
iuuabis cū clisteri cōmuni: facta ista prima euacuatione cū materia
nō sit una uice eradicabilis, iterū dentur digestiua: siue syrupi p tres
aut quatuor dies vel sex: ꝯm tolerantiā: infirmi, & iterū dentur medi
camina solutiua dicta: ī forma potionis vel boli: vel dētur pillule: &
sic procede ad sanitatē pfectā. Dico quādo egritudo est noua & pu
stulosa: sed nota, ꝙ si eger est cū pustulis multis: semel in ebdomada
apponere decē vel plus uentosas est singulare ꝑsidiū. quoniā ex do
cumēto Hippo. undecunq; natura repit: inde educere oportet: & cū
natura ad cutaneas partes hoc facit apponātur sepe: ut puta quater
aut qinquies antequam pfecta sit farmacorum purgatio: & ego isto re

gimine multos sanaui: uerũ est quod si corpus est pletoricũ: ego facio flobothomiã, post primã euacuationẽ cũ farmaco, a uena basilica dexteri lateris. Et quantitas sit ꝭm dispositionẽ egri, puta quinq3 unciæ, & sex & plus & minus. Et aliquãdo reitera ipsam post decẽ dies, neq3 hoc est incõueniens, quoniam multi fuerunt sanitati restituti, qui nouiter egrotarũt, ex sola flobothomia cũ bono regimine, & duos iuuenes uidi qui ex apertione uene safenæ tantũ usq3 ad sincopim fuerũt liberati. Sed esto prudens quia non cõpetit omnibus, & tucior uia, est uia media. Aut flobothomia conferat disputabim⁹ post, reuertamur unde discessimus & describamus electuaria & pillulas cũ suis uirtutibus, ut canonice semp sit cura & exhibitio cuiuscũq3 medicinæ &c. & primo descriptio electuarii lenitiui est magistralis & est ista. ℞. passulaꝝ. ℥. ii. capilloꝝ uen. uiolaꝝ, ordei añ. m. ʒ iuiubarũ sebestẽ añ. numero. xx. liqlitiæ. ℥. ʒ. prunoꝝ tamarindorũ, añ. ℥. vi. foliculoꝝ sene polipodi añ. ℥. ii. misce fiat decoctio in aqua fõtis, ad cõsumptionem tertie partis, deinde addatur, mercurialis m̃. i. ʒ. buliãt bulitione una: & coletur, & dissoluat̃ pulpæ cassie, tamarindoꝝ, prunoꝝ, zuccari fini, zuccari uiolati añ. ℥. vi. coquẽdo lẽto igne, & agitato semp cũ baculo, & in fine adde ꝑ q̃libet libra electuarii. ℥. i. & . ℥. iii. foliculoꝝ senæ pulueri zati, & fiat electuariũ ꝭm artẽ, dosis est usq3 ad. ℥. ii. & est medicina benedicta educens utrãq3 materiã leniendo & cõfortando mẽbra, naturalia, & ducit etiã colerã minoris fame, cõfertq3 multum egritudinibus cutaneis, quare cũ est febris cum ista egritudine da electuarium lenitiuũ cum aliis quoniam multũ confert. Electuariũ de sebestẽ describit̃ a Domino Bartholomeo mõtagnana in suis cõsiliis, i antidotario, & dosis eius est usq3 ad. ℥. i. confert febribus & leniẽdo educit utranq3 materiã & aliquãdo malancoliã, mũdificat stomachum, epar, & renes, a materiis uiscosis grossis mũdificatq3 sanguinẽ: & ideo huic egritudini multũ cõfert &c. Cõfectio hamech, describitur a. D Mesue distinctiõe tertia sui antidotarii, & est prima, eius dosis est usq3 ad. ℥. ʒ. ualet ad egritudines, ex colera & fleumate salso, & maxime cutaneas, ut sũt scabies, & alie infectiones, mũdificat sanguinẽ & educit materiam grossã eterogeneã, cũ qua multos sanaui q̃ a pustulis & ulcerib⁹ malis uexabãtur, quare semp in ista egritudine cũ cæteris in euacuatione adde aliquid de cõfectiõe hamech. Electuariũ de dactalis describit̃ a mesue loco allegato & dicitur medicina securitatis, dosis eius est usq3 ad. ℥. i. euacuat materiã fleumaticã grossam & putridã, nõ a

remotis ob uiscositaté dactilorũ: sed a uiis cõmunibus, ut est stomachus, epar & intestina: q̃re cõuenit a principio. Electuariũ de psilio descriptio ponit̃ a dño Bartholomeo mõtagnana ĩ suo ãtidotario, ei⁹ dosis est usq; ad. ℥. vii. euacuat leniẽdo materias oẽs, & cuiuscũq; pmixtionis, extinguit caloré febrilé, mõdificat sanguiné, & confortat oẽs uirtutes corporis maxime naturales. Electuariũ de succo rosarũ, describit̃ a Nicolao ĩ suo antidotario, & eius dosis est usq; ad ℥. iii. & cõfert doloribus iũcturarũ, euacuat utrãq; materiã fleumaticã uidelicet & colericã, & maxime a remotis: q̃re est cõueniẽs dare quãdo sũt dolores neruorũ & iũcturarũ. Ex dictis collige ẜm necessitaté cõponẽdo unũ cũ alio, in forma boli, uel fiat potio cũ aquis ĩ capitulo de digestione, vel cũ decoctionibus, ẜm q̃ tibi melius apparebit. Et crede mihi, q̃ si materia est pustulosa, & ĩ principio egritudinis cũ bono regimine, & cũ flobothomia, & uẽtosis sepe positis cũ scarificatione sanabis absq; dubio dño auxiliãte. Sed ut pillulas etiã canonice des eorũ uirtutes scribã. Descriptio pillulaꝝ de fumo terre ponitur ab Auic. q̃rto canonis, fen septima, cap. vii. tertii tractatus, dosis eius est. ℥. i. ʒ. euacuãt materiã corruptã eterogeneã cũ admixtiõe humoris adusti & fleumatis salsi, & sanãt ĩfectiões cutaneas apperiũt oppilationes splenis, & epatis, cõferũt multum huic egritudini & ẽ medicina siue solutiuũ forte. Pillarũ aggregatiuarũ descriptio ponit̃ a Mesue distinctione decima sui antidotarii, & eorũ dosis est usq; ad. ℥. i. ʒ. uirtutes quarũ sunt euacuare utrãq; colerã & fleuma, mũdificãdo epar & stomachũ: & educere istas materias a capite: & aliis mẽbris. Pillule ide describũt̃ a Mesue loco dicto: & dosis earũ est usq; ad. ℥. ii. ualent ad egritudines cutaneas, ut est lepra: saphati: & morphea & ad egritudines melãcolicas & euacuat humores corruptos male permixtionis: & sunt mirabiles huic egritudini: quas multotiens sum expertus: & maxime nouissime in quodam iuuene etatis. xxv. annorum colerice complexionis satis aduste: qui ex contagione mulieris patiebatur hãc egritudinem cũ ulceribus in uirga profundis & corrosiuis: cum doloribus iũncturarum: & aliquibus pustulis in capite: & hinc inde per corpus sparsis: que ex colore ad nigredinem ostẽdebant adustione humorum permixtionem humoris melancolici: cum quibus patiebatur in occasu solis dolorem intensissimum capitis, qui non solum extrinsecus ipsum infestabat: uerum etiam communicabatur uentriculis ipsius cerebri: ita q̃ in augumento ipsius doloris deueniebat ad

insaniã & maniam furebatq;:ita ꝙ ab omnibus maniacus dicebatur & uulgares dicebat quod uexabatur a demonibus:unde uocatus ad ipsum statim uisis dictis accidẽtibus iudicaui materiã malã malãcolicã:ex colera admixta cũ materia morbi istius:que uaporabat tempore parossismi ad cerebrũ (nã egritudo ista in doloribus est parossismalis ut patet) esse causam horũ accidentiũ:quare his uisis:in primis facta aliquali digestione cũ syru. de fumoterre:endiuiæ, & rosato. añ. ℥. ss. cũ aquis boraginis:fumiterræ:solatri añ. ℥. i. dedi euacuationẽ istã minoratiuã. ℞. electuarii lenitiui de sebe. añ. ʒ. vii. cõfectionis hamech ʒ. ii. ss. succi rosa℞ puri. ℥. ss. aqua℞ buglosæ:boraginis:fumiter. añ. ℈. ss. misce & fiat potio quam iussi sumere in aurora & qnq; horis post accipere prandiũ:& iterũ sequenti mane dedi digestiuũ magis appropiatũ & fuit tale. ℞. syrupi. de endiuia, de fumoterre de sticados añ. ℥. ss. aqua℞ lupulo℞, fumiter. yue, añ. ℥. i. misce, quod sumpsit ꝑ duos dies, tertia die feci ipsum flobothomare, a uena basilica dexteri lateris, & extrahere. ℥. vi. sang. in seqnti mane iussi dare digestiuũ dictũ & sic feci ꝑ tres alios dies, postea dedi sibi in sero hora. xxii. in aduẽtu parossismi has pillulas. ℞. pilla℞ ída℞. ʒ. i. aurea℞. ℈. ii. fiant. p. v. & ordinari dare cenã trãsacta hora tertia noctis, & in mane dedi digestiuũ ꝑ tres dies, quarta die feci apponere uentosas. xii. scarificatas, hoc pacto, sex super spatulas & dorsum, quatuor super nates, & duas inter cossas ꝓpter ulcera uirgæ, sequẽti mane accepit suũ syrupum. Et in sero iterum accepit hora dicta pillulas dictas, postea iterũ ꝑ quatuor dies accepit syrupos, postea qnta die pillulas, & sic ꝑseuerauit usq; ad. xxv. dies, & iterũ feci apponere uẽtosas, ut supra, postea iterũ accipere pillas. in uespere tertii diei post uẽtosas, iterum accipere pillulas. Et sic fuit ab ista egritudine & acci dentibus malis & mania liberatus, vlcus uero fuit curatum cura ulcerum malarum, cũ unguẽto nostro masticino, infra scribendo, quod ualet ad vlcera mala uirge & alio℞ loco℞, verũ est tamẽ quod ipse accepit dictas pillulas in aurora ꝑ duos menses, interposito spacio quindecim dierũ inter unã & aliã acceptionẽ, Ista incidẽtaliter volui dixisse, ad clariorẽ doctrinã istius partis, que est cure ꝑ farmatias & flobothomiã & uẽtosas, ut scias uirtutẽ pilla℞ ĩdarũ multum cõferre huic egritudini. Et ego utor ipsis quando est opus, & egrotãtibus bene cõferunt, sed nũc de aliis dicam, Et sunt, Pille aureæ, que ponuntur a Nicolao in suo antidotario, & eius dosis est usq; ad. ʒ. ii. & sũt nobiliores pre aliis in sua operatione purgãt

fleuma,

& colerá & ducit a capite, mundificat stomachum, & epar. Pillulæ fetidæ describũtur a Mesue ĩ decima distinctione antidotarii & dosis est usq; ad.ʒ.ii. euacuant materiá grossam & crudá, in stomacho, epate & intestinis existenté, & educunt a mébris longinquis, ut sunt iuncture, musculi, & nerui cõferuntq; egritudinibus cutaneis, ut sũt, albara morphea & lepra. Pillule cochie describuntur a Rasio in nono ad Almásorem, cap. de cephalea, & emigranea, & dosis est usq; ad.ʒ.i.ʃ. euacuát materiá fleumaticam grossam & crudá a capite & stomacho & intestinis, & conferunt egritudinibus neruoꝝ frigidis. Modus cõficiẽdi agaricum preparatum elicitur ex dictis a Mesue cap. de agarico, dosis eius est usq; ad.ʒ.iii. & est medicina benedicta familiaris purgans materiam grossam, & subtilem ab epate & splene mũdificando sanguinem & aperit eoꝝ oppilationes, mundificat renes, pectus, matricé, & cerebrum, a superfluitatibus uiscosis putridis malis, confert omnibus egritudinibus neruoꝝ & defedationibus cutaneis febribusq;, quare huic egritudini mirabiliter conuenit &c. Et sic habes medicamina tam digerentia quam euacuantia, cũ suis uirtutibus cũ quibus potes in ista egritudine procedere. Verũ quoniam multa est diuersitas tam in egritudine quá in accidétibus propriis & comunib⁹, aliis egritudinibus, ideo tuũ erit ultra dicta medicamina ſm quod necessitas postulabit, cũ aliis etiá additis uel solis procedere, hec auté dicta sunt, ut ualeas per ipsa ultra procedere, secure & moderate, semp tñ habendo oculũ ad p̄dominiũ humoris. Et ideo ex dictis iá infero quod uomitus multũ cõfert facta aliquali digestione, & hoc tam ratione materiæ antecedentis quá materiæ cõiuncte. Et mirabiliter accidétibus prodest, ná diuertit & euacuat & ideo opitulatur doloribus vlceribus & pustulis, sed qa dictũ fuit quod aliquádo sunt mébra alia ab epate, fouétia istá egritudiné propter aliquá malá qualitaté uel egritudiné, ut puta stomachus, renes splen cerebrũ uel alia mébra, que possunt inficere massam sangui/neá, quare rectificare, ultra id quod dictum est, & confortare dicta membra erit uera & completa cura, de confortatione que post curam conuenit in capitulo de preseruatione a recidiua dicam &c.

Cap. viii. in quo de conuenientia flobothomiæ ventosaꝝ & sanguis sugarum disputatur.

SEd quoniá dictũ fuit, quod flobothomia in cura istius morbi cõuenit & sunt alii dicentes, quod nullo pacto cõuenit, ideo rationes ipsorũ primo gratia indagande ueritatis audies, prima qua

rũ est ista. Flobothomia nõ conuenit in egritudinibus frigidis, quoniã est sanguinis euacuatio, q̃ sanguis habet sua caliditate digerere, & regulare humores frigidos, ergo &c. Preterea ista egritudo non cognoscit nisi ex signis. Signa autẽ sunt, dolores, pustule, apostemata dura, ulcera &c. Sed quãdo ista apparent iam materia est sparsa, sed si qs faceret flobothomiã sparsa materia operaretur contra opationẽ nature, ergo &c. Adhuc auctoritate Auic. ca. de flobothomia primo canonis, fen quarta, Nemo est flobothomãdus nisi ꝑpter maliciã sanguinis, aut ꝑpter quãtitatẽ, uel propter utrũq;, modo cũ basis sit materia fleumatica, que sapit quoquomodo malãcoliæ naturã nõ cõuenit flobothomia, &c. Preterea, ut accipitur ex uerbis Galeni, in libello de flobothomia, summa secũda, cap. primo. Nõ sunt flobothomãdi q̃ a multitudine humoꝝ ꝑ corpus totũ grauãtur quãdo timet de eoꝝ cruditate, & cũ iste humor sit frigid⁹, & ꝑ totũ corpus, ergo &c. Vltimo arguũt q̃dã experiẽtia sibi cõpertũ est ꝙ semꝑ flobothomia in ista egritudine nocet quare &c. Ad solutionẽ quorũ primo est sciendũ, ꝙ flobothomia est euacuatio uniuersalis, que multitudinẽ euacuat, & multitudo est augumẽtũ humoꝝ sup qualitatẽ ipsoꝝ in uenis, & hæc sunt verba Auic. fen quarta primi, capi. de flobothomia. Quare quãdo egritudines sũt materiales ex diuersitate humorũ, & maxime ĩ massa sanguinea cõmunicate ꝑ uenas toti corpori, cõuenientissima euacuatio est flobothomia, cõsiderata cõplexiõæ, etatæ, & regimine, Et ista est doctrina Galeni in libello de flobothomia. Sed ne nimis hic sermo noster prolixus sit. Ad rationes respõdeo. Et primo ad primã, dico ꝙ egritudo ista nõ est simpliciter frigida, sed est ab aliq̃li diminuta caliditate tã quã a causa agẽte causata, neq; ualet dicere ꝙ a supabũdãti fit denominatio, q̃m q̃d nominis cognitio, est vulgariũ cognitio, sed cõsiderata admixtione cũ quãtitate alioꝝ humoꝝ erit denominatio ẜm quid, & nõ simpliciter. Preterea locus generatiõis q̃ est epar & uene, sunt de illis quæ nos omnino cogit ad aptionẽ uenaꝝ cũ ꝑ uenas facili⁹ fiat epatis & uenaꝝ euacuatio. Preterea iubet Auic. cap. de cura febris fleumatice, prima q̃rti, ex solo rubedinis urine signo flobothomare, quanto magis ĩ ista, cũ sint alia signa a dicto. Et hoc idẽ in aliis frigidis, egritudinib⁹ ut in cura scrofulaꝝ tertia q̃rti, & in quã pluribus locis &c. Ad secũdũ, dico ꝙ nõ operat̃ cõtra operationẽ naturæ, q̃m per flobothomiã nõ euacuatur materia, pustulaꝝ, & alioꝝ accidentiũ, sed euacuat̃ ab ipso epate & uenis materia, que stat sub causa antecedẽ

te & cōiuncta, & sic est cōueniens, qm̄ est cura p̱ remotionē cause. Ad tertiū dico, ꝙ auctoritas Auic. est pro illis q faciūt flobothomiā qa in ista egritudine est talis malitia in massa sanguinea. Ad quartū dico, ꝙ Galenus loqtur de illis, quoꝝ uirtꝰ nō sustinet flobothomiā nā eodē cap. & in sequētibus, quādo materia est in uenis, quāuis sit cruda iubet flobothomare, & quando est egritudo fortis p̄sens, aut futura, & si nullū apparuerit accidēs, sed tantū sit suspitio, ꝙ autem ista sit fortis egritudo sciunt q passi sunt, & q patiūtur, & etiā qui curat ipsos. Ad ultimū dico, ꝙ experimētū sine ratione est fallax auctoritate Hippo. & ideo dicebat Galenus, libello de flobothomia, cap. tertio prohemii: ꝙ organa inuētionis sunt duo videlicet, experiētia & ratio, quare iste nō est expertus cū ratione &c. Sed ne decipiat̄ qs ī flobothomādo audi cōditiones flobothomādi a Galeno ī dicto libello. Et sunt iste. Etas iuuētutis & p̱ iuuentutē remouetur pueritia, & senectus. Cōplexio calida cū amplitudine uenaꝝ. Egritudo timorosa facta vel fiēda. Malitia in massa sanguinis. Regio calida nō resolubilis uirtutē. Et tēpus anni nō frigidus, neqꝫ in diebus canicularibus &c. Et nono de morbis curandis, cap. xi. dicit: flobothomia fit, q̄ndo sanguis est inutilis, & ē dupliciter, uel qa nō habet propriā q̄litatē: & nutrire impotēs est ut prius nutriebat, uel qa sua quātitate occupat uirtutē: & causat oppilationes &c. De quantitate uero flobothomiæ nō datur mēsura, qm̄ est in bono iudicio medici, ſm tolerātiā, & necessitatē egritudinis. Et ideo nō est mirū si aliqui cū euacuatione & flobothomia usqꝫ ad sincopim, q sunt fortissime uirtutis, iuuenes, in principio egritudinis, in bono tēpore anni fuerunt liberati. Quoniam fuit facta eradicalis illius sanguinis euacuatio, ī quo erat mala qualitas, cū qua nō erat aptus nutrire, Sed isti fuerūt pallidi, & macilēti p̱ multos mēses, & postea facti sunt cū bono colore. Et hoc fuit qm̄ p̱ euacuationē flobothomiæ ul' aliā: tota materia cōtagiosa remota fuit: & epar ad aliā qualitatē mutatū &c. Tamen hoc nō est tutū nisi in fortissima uirtute cū aliis cōditionibus &c. Ventose: qm̄ sunt vicarie flobothomiæ cū euacuatione p̱ flobothomiā coincidūt & etiam sanguis sugarū aplicatio si aliqua necessitate apponantur puta sup emoroidas, uel in alio loco &c. Sed uentose ut dicit Auic. mūdificat magis partes cutaneas quā flobothomia: & extrahūt plus de subtili quā de grosso sanguine: & minus debilitant. Et ideo cōferunt quādo sunt infectiones cutaneæ dicti morbi: idē est dicēdū de opatione sangui sugarū nisi ꝙ operatio est profundior &c. Possem

& alia quamplurima arguméta adducere, sed quoniam nõ militãt, & breuitatis gratia dimittantur &c.

Prohemiũ tertii tractatus & est secunda pars praticæ in qua de medicina ligni indici Sermo est, cap. i.

ALiam sanãdi hanc egritudiné uiam postremo medétes laudauerunt que est ꝑ assumptioné decoctionis cuiusdá ligni quod fertur ex india & hac de causa uocant vulgares hoc lignũ, lignum indicum, que ligni medicina, cũ sit quedam species farmaci, in secundo isto loco non sine ratione scribere eam decreui. Sed quoniam maximá obseruantiá in tali potione & ligni quouis modo assumptione, & ratio suadet, & experiétia cõprobat, ideo omnia que necessaria ad curá ꝑ assumptionem dicte decoctionis uel medicaminis, hac in parte scribá, & nequid medentibus ad medellá deficiat, in primis descriptionem huius ligni ponam, ut a fide dignis scribentibus, & ratione experientia comprobata habere potui &c.

Cap. ii. in quo lignũ indicũ cũ suis conditionibus describitur.

ESt igitur lignũ indicum arbor, que in insulis ultra marinis nascitur, & uocãtur, insule ille aut continens, a modernis colecut. Et magnitudo arboris est sicut magnitudo arboris quá frassinum appellamus, habens folia ad similitudiné plantaginis in venis, que non sunt ita magna sed parua rotũda & fortiora, fructus istius arboris est castaneis ĩforma similis, Cortex arboris est cineritius tédens ad nigrediné, sed illud quod est cineritii corticis tantũ, nõ est ita bonum siue virtuosum in ista cura, grossitudo istius arboris ad plus est hominis siue humani corporis grossitudo, sed nõ omnes quoniam quedam est tantũ cruris hominis grossitudo, & alie minus, color exterius post corticem, est albus tendens ad citrinitatem, & in medio ligni est nigri coloris. Et lignũ quod plus habet de substantia intrinseca nigra est melius. Et que sunt ad palloré: nõ sunt ita bona. Estq; durissime substãtie ita ꝙ vix ĩcidi potest: est etiá põderosus: sed habés pinguediné maioré: siue plus de humiditate: est melius: & eius odor est satis suaue tá in ebulitione quá sup igné lignũ ponédo: quá etiá ipsum odorádo quádo de nouo inciditur: & ad gustũ est cũ aliquali amaritudine: sed nõ manifesta multũ. Et dicũt qdá: ꝙ fructus eius est solutiuus &c. Sed ne re nomina decipiant. Nota ꝙ hispani appellant ipsum guaiacũ. Alii vero appellãt ipsum lignũ sanctũ: sed maior pars appellat lignũ indicũ. Et est difficultas non parua an de ipso antiqui aliquá fecerint métioné: & multi tenét ꝙ nõ: tamé ego

reperio apud Auic. secũdo canonis: in littera. k. de karõ: dicit ꝙ est lignũ & fertur ex india, & cõfert iũcturis & neruis: & lignũ hoc si/milat᷑ multũ ebano in substantia: duritie & colore & forte ꝙ est ali/qua species ebani. Decoctio eius: quãdo decoquit᷑: est similis sero lactis: & tinctura ipsius est lazuli coloris. Electio eius: melior est li/gnũ nouũ a tẽpore incisionis: & vetus eius ortu: grossum in substan tia: & in colore nigrũ: cũ gũma siue pinguedine: & põderosum: bo ni odoris: coloris corticis sub nigri: & cũ maxima medullari parte nigra: sine alteratione aliqua: aut corruptione tarmarũ siue vermiũ: vel ab humiditate corruptũ: aut tẽpore: neq; sit nimis exiccatũ: ut post incisionẽ supnatet in aqua. Verũ siquis haberet ipsum viride esset lõge melius: neq; esset cũ ipso tantus labor in sanãdo. Et dicũt qui ab illis insulis reuersi sunt: ꝙ nulla est memoria apud ipsos sine egritudĩe quã nos morbũ gallicũ appellamus: & ita oĩbus fere acci dit sicut apud nos variole accidũt. Et oẽs ex medicamine isti⁹ ligni solius liberant᷑: nullusq; vnquã fuit: q ab isto ligno non liberaretur. Ex quibus elicere potest: ꝙ egritudo nõ est noua simpliciter: sed no bis tantum: & forte nec nobis: siquis recte capitulum de olibano ab Auicẽna secundo canonis intelligat &c.

Cap. iii. de q̃litatibus virtutibus & ꝓprietatibus ligni indici.

NOn mediocrẽ vtilitatẽ fore putaui, si huius ligni qualitatem & naturã rationibus antiquorũ medicorũ: & experimẽto di lucidabo, Cũ nõdũ ab aliquo a me viso id factũ sit, q̃bus po stea, operationes, & virtutes facilius cognoscere poterimus (vt do cet Galenus. v. de simplicib⁹, distinctione prima, cap. iii.) & sic etiã rectius in de morbo & accidentibus, isto medicamine succurrere. Notũ est igit᷑ medicis oĩbus, in qualitatibus medicinarũ, ꝙ medici/na nõ dicitur calida, aut frigida, humida, vel sicca, nisi quia talem qualitatẽ potest imprimere in corpore nostro: & cũ, ut docuit Ga/lenus in libello de simplicibus, iste qualitates non tm̃ experimento sed etiã ratione venãde sunt, ideo iuxta Galeni doctrinã in dicto li/bello, vt ipse aperte declarat per experimẽtũ ꝙ medicina que ꝓce/dit calefaciẽdo semper dũ occurrit corpori vsq; in finẽ, & semp ad/dit in caliditatẽ dũ permanet, ipsa est calida ꝑ se, & nõ per accidẽs, & ꝙ dico de caliditate, de aliis q̃litatibus etiã ĩtelligendũ est. Qua/re ab experimẽto ĩcipiẽs, lignũ hoc semp procedit alterando ꝑ cali ditatẽ, ut patet si quis lignũ in ore ponet ꝑcipit manifestã calidita/tẽ, percipiũt etiã qui decoctionẽ dicti ligni bibunt, dũ manet in sto/

macho: inflãmationẽ: nõ incẽsiuã: sed satis manifestã. Et hoc nõ tã/tũ ad intra ꝑcipitur, sed etiam extra: siquis lauet vlcera aut mẽbrũ sanũ dicit se ꝑcipere caliditatẽ satis notabilẽ: que remanet in substãtia mẽbri post lotionẽ: & etiã bibendo in gutture sentiũt inflãmationẽ ꝑ aliquod spatiũ. Et hoc nõ debile est signũ uirtutis calide istius ligni hoc idẽ attestantur accidẽtales qualitates: ut est sapor: & odor quãuis nõ sit necessariũ experiri ꝑ istas: ut est sentẽtia ipsius Galeni: secũdo de simplicibus, distinctione secũda, cap. quarto: atamẽ est utile: ut in aliis dixi. Et ipse etiã docet in dicto libello: cũ dicit res qb⁹ sunt odores ꝓculdubio esse calidas. Nã odores fiũt a fumali euaporatione siue exalatiõe: que arguũt caliditatẽ: ut dicit Arist. secũdo de anima: neq; huic rationi argumentũ de cãfora obstat. Sapor ut dixi est cũ aliquali amaritudine: & ideo testante Galeno eodẽ libello debemus caliditatẽ ꝑ amaritudine arguere: neq; decipior de reb⁹ frigidis que sunt amare. Et cũ omnes iste cõditiones nõ sint excessiue declarãt caliditatẽ nõ excessiuã: sed tẽperatã cũ aliquo excessu: ita ꝙ oino trãscẽdit ſm gradũ: non eni, accidit ad tertiũ. Et cũ ex dictis siccitas aliqua sibi in esse appareat: nõ trãsit multũ gradũ primũ: ut colligiť a Galeno qnto de simplicibus, ca. vltimo: in quo de gradibus medicinaꝝ agit. Inquit ibi, medicina secũdi gradus est illa que manifeste ĩprimit suã qualitatẽ, scilicet caliditatẽ & frigiditatẽ &c. & medicina que ẽ primi gradus: sensibilis aliq̃liter sed nõ manifeste: sed eget demostratione &c. quare cũ caliditas istius ligni sit manifestissima, ſm gradũ transit. Et siccitas cũ nõ sit manifesta ex toto: propter hoc dico esse uersus ſm gradum in siccitate. Neq; ꝓpter hoc spoliatur lignum ab aliis qualitatibus: & maxime ab humiditate: per partes pingues: & uiscosas: per quas soluit leniendo, quoniam ut inq̃t Galenus in dicto libello: appertio fit ꝑ caliditatẽ: & linitio ꝑ humiditatẽ: quapropter ut summatim uerba dicta colligã. Virtus istius ligni est calida in secundo uersus tertium: & sicca in primo uersus secundum: cũ humiditate tẽperata. Et ne me unquã: a medici dicta docere putes. Audi galenũ libro tertio de simplicibus, distinctione tertia, cap. primo. Vnaqueq; medicinaꝝ: quamuis in speculo oculi sit una: simplex: singularis: tamen in natura sui ſm plurimum est composita: & fortasse sunt in ea uirtutes contrarie ualde. Et Paulo post dicit. Non est in hoc aliquid admirationis cum inuenimus in una & eadẽ medicina propter aggregationẽ eaꝝ uirtutum in eis uirtutem que calefacit: & que infrigidat: & que humectat: & exiccat: & virtutem sub

tilé & grossam. Et si uirtutes actiue proprie nõ essent ꝑmixte hac ꝑ/
mxtione: nõ permiscerētur uirtutes secũde que sũt post eas: hec Ga
lenus. Est igitur ut docuit experientia: calidũ aperitiuũ: diureticũ &
sudoris prouocatiuũ: estq; malarũ humiditatũ diuersarum resolu/
tiuũ: & exicatiuũ & est lenitiuũ & abstersiuũ & uẽtris solutiuum si
ex puluere ipsius. ʒ. iiii. quis sumpserit. Et sepissime : est restrictiuũ:
maxime cũ multũ sudoris aut urinæ ex ipso qui emiserit: uel si cũ
rebus stipticis sumpserit. uel torrefacto & cõfert stomacho ex mul/
to fleumate leso corrigit uitia epatis & splenis: mũdificat sanguiné:
& ꝑ uentrem educit materias diuerse corruptionis, & maxime frigi
das. Et credũt quidá ipsum esse singulare ꝓsidium calculosis. Et ꝗ
etiam frangat lapidé. Prodest podagricis a materia frigida & est le/
prosis magnũ presidium. Confertq; omnibus cutaneis ĩfectionibus
doloribus, & aliis egritudinibus neruoꝝ, & aliorũ mẽbrorum & fi/
stulis vlceribusq; malis cum qualitate occulta, & sanat dispositionẽ
morbi gallici antiquam & nouá cum omnibus accidẽtibus, ná remo
uet pustulas & uestigia eaꝝ, dolores in quacũq; parte sanat, resoluit
apostemata dura, & si ad exiturá deuenerit maturat, & apperit, di/
gerit, & mũdificat, & cicatrizat ulcera, & in simul corruptionẽ os/
sis rectificat, Neruos cõtractos & exiccatos mollificat, & paralisim
sanat. Infrigidatos & stupidos ab isto morbo calefacit, & marasmũ
impinguat, malaq; olentia corpora ad bonum odorem dirigit, oris
malũ odorem tollit, asmaticos sanat, squinátiam maligná resoluit,
cerebri & aliaꝝ mẽbrorum vicia omnia ab isto morbo sanat. Et ut
cuncta unica dictione ꝑstringam, quecũq; uitia & accidẽtia ab ista
siue noua siue antiqua egritudine euenire possibilia, paulatĩe sanat.
Quare bene dicunt qui lignũ sanctum appellant. Et uere sancta est
eius operatio, si qs cõsideratis uirib⁹ & reliquis, ipsum egris ꝓpinet,
mirabilis seqtur effectus. Et sileant maledici, hec satis de natura &
uirtutibus ligni dicta sint, & de modo administrationis audies.

Cap. iiii. de regimine obseruando siquis cum ligno indi/
co curauerit morbum Gallicum.

Regimé, siqs cũ ligno ĩdico vult curari a morbo gallico, ĩ sex
reb⁹ nõ naturalib⁹, & medicinaꝝ sit iste, In primis caueat ab
aere frigido, a uẽtis malis, & locis ubi sunt uapores humidi,
& putrescibiles, ut sũt paludes, & aque mortue, & ualles, & alii, q̃ ĩ
regimine in sex rebus nõ naturalibus dictũ est ante, & si nõ aliter sal
tẽ alterãdo locũ habitationis ꝺm tẽpora anni, & primo ante omnia

oportet purgare corpus egrũ cõuenientibus purgationibus, & non ut muliercule & imprudẽtes faciũt. Sed canonice ꝓcedẽdum ut di ctũ est in regimine uniuersali, in primis digerẽdo, considerata cõdi tione egritudinis & aliis, & hoc cũ syrupis, postea facta aliquali di gestione euacuare non laboriose, sed suauiter, cũ solutiuis & leni ti uis appropriatis & cũ apparuerit aliquod uł plura ex signis de emis sione sanguinis extrahatur iuxta uirtutẽ patiẽtis, & egritudinis qua litatẽ, dicãt in hoc garuli quicquid sibi placuerint. Scio & nemo do ctus medicus ignorat, quod sanatio fit a uirtute intrinseca, remoto impedimẽto a medicamine, sepe etiam natura fortis sine aliquo au xilio expellit quodcũq; nocumentũ. Nec propter hoc, cũ homo sit distinctus a beluis, debet dimittere ꝓpriũ hominis, quod est ratio, quare si medicus ãte assumptionẽ decoctionis istius ligni cognoscit per signa corpus pletoricũ, & maxime in uiis cõmunibus, nullo pa cto debet hanc medicinã diureticã dare, nisi prius vias istas commu nes a supfluitatibus emundentur. Et ego vidi aliquos, ex crapulosis qui nullo accepto medicamine euacuatiuo acceperũt istã decoctio nẽ ligni, qui in deteriorẽ deuenierunt egritudinẽ, & etiam modera tissime in regimine se habentes, & pauidos in farmacis sumẽdis, qui decoctionem sumpserunt, pluries & tamẽ adhuc laborant: quare si leat q aliter credit, & rationi & experimẽto si est rationalis credat. Digeratur igitur materia ẜm quod p accidẽtia & signa, diuersa co gnoueris mixtionẽ ut si ẽ egritudo noua pustulosa cũ rubedine &c. cum syrupo de endiuia rosato & de fumoterre añ. ℥. 5. linsentur cũ aquis puta buglose, lupulorꝫ, & solatri añ. ℥. i. uel si est signũ quod materia sit magis grossa linsentur cũ decoctione epithimi Mesue: uel cũ decoctione sene, uel cũ aliis infrascribendis: & hoc uariando ẜm diuersa signa, tã in egritudine quã in patiente in cõplexione & aliis, ut puta si eger fuerit mulier: & habuerit aliquod uitiũ matricis yt sepe mulieribus accidit: pone syrupũ de matricaria: uel si patiat dolores intestinorꝫ addatur aqua camomillæ: & sic in aliis iuxta in digẽtiã. Quod si egritudo fuerit antiqua cũ doloribus iũcturarũ & apostematibus: & ulceribus: addatur syrupus de sticados: uel de epi thimo & linsetur cũ aqua yuæ: uel de andachocha: aut cũ decoctio nibus nostris. Et sic ẜm iudiciũ boni medici digeratur per quattuor aut quinq; dies sumẽdo in mane calidũ & tẽpus prandii sit p quinq; horas post assumptionẽ. Nota tamẽ quod quãdo est dolor capitis: utilissimum est sumere syrupũ post cenam per tres horas ad minus:

quoniam

quoniam ultra quod digerit & reprimit, confortat cerebrũ sua eua poratione, & sic fit alleuiatio doloris: assumptis syrupis, euacuetur farmaco, aut flobothomia, quod si flobothomare uis a basilica ĩ pri mis incipiẽdum est, & sit dexteri lateris, extrahaturꝗ ℥. v. minus & plus ut postulabit necessitas: consideratis dictis in cap. de flobotho mia, quiescat postea eger per duos aut tres dies & accipiat farmacũ ex benedictis ut dictum est: quod farmacũ sit forte debile, verbi gra tia, si egritudo est noua & materia pauca subtilis ut supra dictũ fuit, cum electuario lenitiuo. ℥. i. cõfectione hamech. ℥. v. dissolutis cum aquis dictis: uel cũ decoctione epithimi. M. & si egritudo fuerit cũ doloribus addatur electuarium indum, aut de psilio Montagnane, uel de succo rosaꝝ &c. quod si magis diligis pillulas, procede cum pillulis de fumoterre uel aggregatiuis, & aliis &c. Et si non indiges flobothomia post digestionem euacuabis uias cõmunes, necessariis euacuationibus, & cũ egritudo est cũ pustulis, pone uentosas scari ficatas in locis ubi plus apparent ꝑter quã in capite & locis vbi non ponuntur, & hoc fiat semel uel bis secũdũ quod ratio & res ipsa di ctat. Corpore sic euacuato semel bis aut ter ſm ꝑdicta, eger prepa ret sibi cubile in quo, si fuerit hyems ignis accendatˀ ex bonis lignis non putridis, neqꝫ ex carbonibus, possumus etiã cũ stufa ipsum cale facere & fenestre caludantur nõ dico allumine solis, sed ne frigus in grediatur, aut malus uapor, quod si æstas fuerit, temperare aerem oportet operiẽdo fenestras bis aut ter in die, uel cũ sparsione folioꝝ temperatorũ que sint boni odoris, ut sunt camomilla: mẽta folia sali cis & uitis uua & spargantur ꝑ cubile. Et si fuerit necessariũ propter nimiũ calorẽ aspergatur aqua. Nota tamẽ ꝙ frigus huic egritudini nocet magnifice & nihil prodest neqꝫ tutũ est cũ frigidis procedere, sed semper cũ tẽperatis. Inquit Galenus caliditas temperata cõfert omni rei, & hoc est clarũ cum anima utitur calido temperato pro i strumento ad omnia que sunt corpori necessaria, cubile itaqꝫ sic pre parato lignum modo infra scribendo preparetur.

Cap. v. de modo preparationis ligni indici ad curam morbi Gallici.

Lignum indicũ cũ sit durissimũ ꝑ limã aut raspã siue cũ aliquo alio instrumẽto, in subtilissimã puluerẽ conuertatur. Et de isto puluere accipe libras duas, & pone ĩ olla noua nitida & uitria ta & de super pone aquã fontis siue fluminis uel putei libras. x vi. & aqua sit clara sine malo odore & sapore, & dimittantur sic infundi

per dië & noctẽ: vel ꝑ duos dies: postea sic infusa, ponatur ad ignẽ: qui ignis sit lentus & buliat olla cooperta vsq; ad consumptionẽ me dietatis: ollaq; sit magna, ita ꝙ remaneat q̃rta pars vacua vt possit libere bulire, paulatineq; buliat cũ parua flãma sine fumo & inũda tione, & buliẽdo oportet assidue despumare: spumãq; serua, q̃n est medicamen iuuatiuũ q̃n ebibitur aqua: si cũ ipsa spuma circa vlce- ra & tumores, & dolores & pustulas inungantur, et quando non potes habere spumá, aqua prima, hoc idẽ facit si cũ ips. y cera laua bis. Cõsumpta igitur medietate aque ꝑ ebulitionẽ dictam remoue ipsam ab igne, & dimitte sic q̃escere ꝑ diem deinde diligenter cole tur ꝑ colatoriũ, & in vase vitreo seruetur. Et ista est aqua siue deco ctio prima, de qua sumere oportet bis in die. videlicet. mane & se- ro, & dicitur decoctio prima, siue maioris virtutis & efficatiæ, po- stea, super idem lignũ ꝙ prius ebulierit pone totidem libras aque si cut prius, videlicet. xvi. & iterũ cooperta olla ponatur ad ignem & buliat vt supra ad consũptionẽ tertie partis, & cola vt dictũ est, ser uaq; in alio vase vitreo de qua detur egro ad libitũ, semper quãdo bibere voluerit, videlicet quando comedit, q̃n si possibile est vinũ dimittere oportet, bibatur etiã de ista secũda inter diẽ & noctem, si opus fuerit vt q̃n adest sitis, & ista appellatur aqua siue decoctio se cũda ꝑ potu diurno. Nota tamen ꝙ non esset bonũ sine potu istius aque diẽ aliquẽ transire, q̃n operatio ista est continua, sucessiua, et paulatina, Et ne sit tẽpus regenerãdi nouã materiã. Ideo anteq̃ pri- ma decoctio epota sit, duas alias libras dicti pulueris ligni, cũ quã- titate supra dicta aquæ infundat̃, & buliat vt supra, primã & secũ- dã serua, vt q̃n prior bibita fuerit, aliã habeas præparatã, & proce- de vsq; ad finẽ cure q̃d erit ad minus, vt experientia docet, spatiũ terminus quadraginta dierũ. Et q̃ maiorẽ habẽt egritudinẽ & anti- quiorẽ ꝑ spatiũ maioris tẽporis hanc decoctionẽ bibant, uerbi grã ꝑ duos menses uel ꝑ tres si ultimã malignitatẽ egritudinis habent. Neq; unũ ꝑtermittã hoc est ꝙ quantũ plus hec decoctio ebulierit decoctione uirtuosiorẽ & excellẽtiorẽ in operatione habebis, & ci tius egros liberabis. Tñ oĩa sint moderata, & modo quodã medio ꝑparata, Sic etiã scies q̃d quãto plus de ista decoctione siue prima siue secũda biberint tanto citius euadẽt, multũ etiã confert si nõ ha bẽt bñficiũ uẽtris facere clistere cũ dicta decoctiõe scda uel prima.

Cap. vi. de modo sumendi decoctionem ligni indici & alio regimine tempore assumptionis obseruando.

FActis euacuationibus dictis, preparatoq; cubili eger sumat in mane in aurora, ciatũ unũ primæ decoctiõis maioris uirtutis, & sit põdus dicte decoctionis .ʒ. vi. & minus, si nõ tolerat dispositio: & plus scdm egri uirtutẽ & tolerãtiã, & ipsam bibat calidã & postea cooperiatur bene cũ pãnis siue coorpertoriis in lecto, & stet sic per duas horas, & sudet si est possibile, quod si sudauerit abstergatur pãnis calidis, & subtrahãtur pãni, & sic qescat usq; ad horã prãdii, quod dare oportet p quinq; ad minus uel sex horas post assumptionẽ decoctionis: & eius prandiũ sit uncias quatuor panis bene fermentati non saliti, & uncias tres carnis uitellinæ, uel hedinæ, siue pullorũ gallinarũ paruorũ: aut perdicis: aut sint due merulæ: uel turdi, uel sint quatuor aues nemorales: ex illis quæ capiũtur uisco, & sint cõditæ iste carnes sine sale, siue lixe fuerint siue asse: & bibat aquam, siue decoctionem secundam quantum sibi libet: & quãuis non siciat bibat: ut cibus admixtus cum dicta aqua efficiatur nutrimentũ medicinale: & sic quiescat per septem aut octo horas, post prandium. Et iterum accipiat ciatum unum primæ decoctionis calidæ: ut supra: & cooperiat se in lecto coopertoriis per duas horas & sudet si potest, & nihil comedat, & sic dormiat, quod si sitis adest tam in nocte quam in die bibat aquam, siue decoctionem secundam ad libitum, & sic facere oportet omni die mane, & sero usque ad uigesimũ diem: & plus si uirtus egri tolerauerit, transactis uiginti diebus si uirtus egri, non sustinet cum unica commestione inter diem & noctem spargatur cibus & non multum, augumentetur: sed dabis tres uncias panis in prandio & duas carnis: in sero uerum ad cœnam unciam unam & mediam panis uel duas, & unciam unam carnis, uel unam & semi, & cœna sit per spatium ad minus quinque horarum post assumptionem decoctionis, in sero. Quidã tamen aliter etiam dant aquam, quoniam incipiunt dare prima die duos ciatos: & secunda tres: & tertia quatuor, & procedunt usq; ad decem: omni mane usq; ad integram curam & percipiunt sudare in lecto: ut dictum est, & obseruant diectam in aliis, sed hoc non debet fieri, nisi in robustissimo homine: quoniam ex nimio sudore fit maxima uirtutis resolutio. Sed modus sumendi decoctionem sit iste, uel ille, quoniam multos alios rationales possumus docere modos: semper tamen si possibile est vinum dimittere oportet, & nullo pacto bibere: nisi aliqua complicata fuerit egritudo cum qua potus nimius aquæ esset vltimum nocumentum, vel quod non

toleraret eger sine potu uini, & in tali casu dadũ est uinum cũ cibo lisatum cũ secũda aqua, ut ego feci in quodam sene qué liberaui ab ista egritudine per potũ dicte decoctionis, sed quoniam erat caceticus, que est præuia dispositio ad hidropisim, dabam uinum linfatũ cũ aqua secũdæ decoctionis quãdo comedebat tantũ. Nota tamen quod regula est mésuranda egris. Dico hoc ne aliquãdo decipiaris sunt enim multi homines nõ tolerantes famé stomachi aut cõsuetudinis defectu: quare esto prudens & istis dabis plus de pane, & etiã carne, ut puta vncias sex panis & quattuor carnis. Et potes etiam aliquid nõ ualẽtibus sine cibo dormire dare, aut aliqua alia de causa, sine cibo in sero quiescere: quoniam sunt multi qui ex fame in sincopim cadunt, & ideo istis in sero aliquid dabis: verbi gratia duos aut tres bolos panis & post bibant de secũda decoctione &c. Et sic vnũ quẽqué ꝭm iudicium extimatiuũ regulabis, quoniã in omnibus certa regula dare nõ potest. Semp tamé siue semel comederit siue bis in die, mane & sero accipiat decoctioné primam, ut dictũ est supra ad minus usq; ad quadragesimum diem, neq; dies aliqua sine potione dicte decoctionis sit, & obseruetur regula i aliis, in regimine uniuersali dicta quoniã multi qui male se habuerũt, in coitu & in aliis. Et dimiserunt hoc medicamé ante pfectam mundificationem membrorũ & sanguinis ab ista materia & ante pfectam epatis rectificationem, ad deteriorem dispositioné deuenerunt. Quare est necessariũ procedere, & post sanationé etiãque cognoscitur, per remotionem accidentiũ, & quod eger melius in dies se habet, & hoc p duos menses ad minus cũ bono regimine in omnibus, & maxime in cibo & potu & in coitu, nam coitus in cõualescentibus debilibus, est causa deterioris recidiuationis, nõ solũ in ista sed in omni egritudine. Et hec de modo assumptionis dicte decoctionis, qui maxime est in usu. Verum ut dicunt qui ad nos modũ istũ medendi asportarũt, possumus etiam cum isto ligno aliter curare istam egritudiné, & facere ex puluere subtilissimo, & bene per setoné cribellato electuariũ, ut puta accipe, pulueris ligni indici subtilissime puluerizati libram unã: syrupi de fumoterre. q. s. fiat electuariũ de quo summatur ab. ℥. s. usq; ad ℥. i. in mane in aurora & cooperiat se ut suadet, & in omnibus seruetur regimé ut in assumptione decoctionis, & sic in sero accipiat etiã eandem quãtitaté & sudet, sed in potu sumat aquã decoctionis, quãdo sitit, & potest etiam pro potu facere sic. ℞. pulueris ligni indici libram. i. aquæ fontis libras. xii. infundantur per diem & noctẽ, & po

stea buliant ad cōsumptionē tertiæ partis & coletur ut supra dictū, & serua lignum semel decoctū, pro alia decoctione, cum tātūdem aque ut supra, & in reliquis seruabis ordinē supra scriptū, Potes etiā conficere pillulas ex dicto puluere: cū syrupo appropriato, ut puta si sunt dolores iuncturarꝝ cū syrupo de sticados, quas pillulas dabis patienti mane, & uespere cū regimine dicto, quantitas sit ad minus ʒ.iii. hoc idem dico de cōficiendo electuariū, quoniam s̄m diuersas dispositiones ultra syrupum de fumoterre potes addere alios, ut si est ulcus cū syrupo de epithimo & cum aliis ut necessitas postulat, hoc etiā scito ꝙ quando corpus est stipticū debes uti clistere cōmune vel ex istamet decoctione aut dare aliquid medicamē ex dictis aut aliquas pillulas semel in ebdomada, aliq vero dāt pro solutiuo ʒ.iii. vel.iiii. & plus pulueris dicti ligni cum sua decoctione & est bonū. Nota ꝙ possumus etiam per elambicum posito in ipso puluere dicti ligni extrahere aquā, & ipsam propinare eo modo: que decoctionem videlicet mane & sero sed erit medicamē ualde debile, tu uero cōpone diuersa medicamina cū isto, & serua ordinē comedendi, & bibēdi & aliarꝝ rerū ī oībus dictū uel ꝑpinquū dicto: dico hoc quoniam sunt qui sine carne dant decoctionē istā & pro cibo panē bis coctū vncias quatuor semel in die porrigunt cū uncia vna passularꝝ, quod nō est extra rationem: tu uero iudicio extimatiuo: s̄m diuersas regiones: & tempora: potes uariare cibaria: nō uariata tamē qualitate: uel quātitate, & erit laudabile semper si ultra experimentum rationibus procedes.

Cap. vii. in quo declaratur quod diecta subtilis & iam dicta sit conueniens in hac egritudine & alia necessaria ad curam.

QVoniam in regimine vniuersali dictū est quod nō debemus in ista egritudine cū sit cronica subtiliare multū diectam: cibi: & potus: & hoc docente Hyppo. Et tamen hic supra dictū fuit: quod in cura ꝑ istam decoctionē oportet subtilissima vel saltim multū propinqua subtilissimæ diecta vti: ut ex dictis liquet: ex hoc non solum uidetur cōtrarietas in sermone: uerū etiam antiquorū medicorꝝ regularꝝ destructio: nā estat regula Hyppo. in multis locis libri aphorismorꝝ: quod tenuis diecta in cronicis egritudinibus a virtute non toleratur: estq; Galeni etiam dicētis: oportet medicū habere duos oculos: dexterū ad virtutē: sinistrum ad egritudinē: & Auicēna dixit: oportet ad id quod magis suspectū est redire: & est

virtus, Et mille sunt auctoritates: quapropter dicunt aduer sarii ꝙ iste modus curæ in ista parte saltim est irregularis, quare vt veritas clarius appareat. Nota in primis ꝙ aduersantes bene dicunt sed male applicant postea dicta auctorũ in actu pratico, & hoc qm̃ ista nõ est vltima neqꝫ multũ tenuis diecta: qui enim bibũt istam decoctionem: sumũt in die libram unã aquæ decoctionis primæ: quæ aqua est spissa corpulenta & similatur quando lignũ est bonũ, sero latis a quo non extratũ fuit butyrũ neqꝫ partes ille casei, quæ remanent: quare cũ sit ita ista potio est nutritiua, & facilis digestionis propter suã subtilitatem. Et potius dicenda est medicina cibalis quã aliter: deinde isti bibũt ꝑ diem & noctẽ de secũda decoctione ad libitum: quæ & si non sit ita pinguis: est tamen corpulenta: & nutritiua &c. & hoc docet experiẽtia: neqꝫ propter hoc dico, ꝙ diecta nõ sit mediocris: q̃ diectam laudant medici, nã Galenus in cõmento secũdo quartæ particule aphorismoꝝ dixit ꝙ abstinẽtia totũ corpus equaliter purgat, & in prima particula aphorũ cõmento nono dixit: taliter diectãdus est infirmus: ut uirtus cõseruetur: & nõ nntriatur morbus: & in alio loco: infirmis non debet uirtus augeri sed cõseruari, sed diecta mediocris cõseruat uirtutẽ, & tu adde ꝙ cũ medicamen istud sit leue: & paulatine ꝑ uenas trãsiens, rectificat: resoluit & oẽs dictas operationes facit: quare si multa quantitas cibi cũ dicta decoctione admisceretur extingueretur eius uis, & sic: aut multũ debiliter operaretur: aut nihil: & multa alia dicenda sunt, quæ omnia siquis recte, inspiciat nihil contra dicta prius uel antiquorum sunt. igitur considerata uirtute & aliis audacter diectabis. Nota etiã qm̃ propter sudoris aut urinæ a dicta potione emissione sæpe fit constipatio uentris, quam rem secũdũ maiorem partẽ non timent medici: sed bene succurrũt dando quando constipatio uentris accidit pillulas de fumoterre uel aggregatiuas: & de aliis secũdum ꝙ necessitas exiget, vel cum electuariis dictis: puta cũ electuario lenitiuo: de sebesten: de dactalis: & reliquis vt dictũ fuit in cura ꝑ farmatiam nam ibi virtutes eorũ scripsi: vt recte secũdum opportunitatẽ ipsis vti possis: potes etiã cũ clisteri cõmuni & aliis: vel cũ ista met decoctione facere clistere vt in alio cap. dixi & sic lenire ventrem: vel cũ puluere dicti ligni mouere ventrem sumendo vt supra dando. ʒ. iii. aut. ʒ. iiii. cũ dicta decoctione vel parum brodii dissoluta, & hoc fiat in mane: per quinqꝫ horas ante prandiũ, & in die quo accipitur farmacũ solutiuũ, aqua primæ decoctionis non debet su-

mi, bene sumatur in sero. Et sic oportet procedere vsq; quo signa perfectae curae appareant, sed cõiter hoc fit in quadraginta diebus & plus, vt dictũ est, si egritudo est antiqua, aut virtus debilis. Quod si aliquando egrũ cito restaurare sine cibo vis potus cito restaurat, sed citissime boni odores restaurãt: & hoc afirmat Galen⁹ scdo aphoris. cõmeto. xi.

Cap. viii. in quo declaratur q virtus ligni est illa quae sanat & non abstinentia cibi, & docet perficere curam tam in accidentibus quam in aliis.

MVlti qui ad pauca respiciunt ausi sunt dicere q sanitas quae sequitur per potionẽ dictã non est ab ipsa virtute ligni, sed a tenuitate diectae: q & si sine rõne & experimẽto hoc dicãt, nõ tñ sine auctoritatib⁹ antiquorũ, vna quarũ est Galeni iã dicta quarta aphorismorũ cõmento secũdo, quia inquit ibi abstinentia totũ corpus equaliter purgat & confirmatur hoc auctoritatibus aliis quampluri mis, Auerrois colliget septimo cap. primo dicit, abstinẽtia est species euacuationis & multae aliae sunt auctoritates: quare ne in istis nimis sit prolixus sermo. Sciẽdũ est, q & si diecta equaliter corpus purget: nõ tamẽ oẽs humores corporis purgat: vt bene declarat Auerrois loco allegato, quoniam vnusquisq; humor per propriã viã euacuatur, & per propria medicamina: nõ enim quodlibet agit in quodlibet &c. Immo dico q nimia tollerantia cibi: sola est mala: quoniam exterminat virtutẽ: & auget materias frigidas: q est basis istius egritudinis: Sed q opus est rationibus nõne ego pluries hoc expertus sum: videlicet regere patientes morbum gallicũ subtilissima diecta per mensem: & per duos menses: & abstinui multos a uino: & tamen potius deterius se habuerũt quam me lius. Virtus igitur ligni sanat cũ cibariis admixta: quoniam assidua dictae decoctionis assumptio paulatine massam sanguineã rectificat & chilum, ex quo sanguine ita rectificato & per venas transeũte habet infectum rectificare: & superfluitates expellere, & alia facere ut dixi quare: &c. Trãsacta ergo quadragesima die: uel plus in egritudine antiqua ut dictum est: & eger non amplius biberit decoctionem istam uel si etiã biberit. Incipiat paulatine grossius diectari: idest cũ maiori quantitate carnis: & panis: sumatq; ouum sorbile & bibat uinum pauciferum linfatum aqua cocta simplici: uel cum re aliqua confortatiua stomachi: ut sunt coriandri, & sic paulatine procedat in dies & reuertat: ad naturalem usum, dico hoc quoniam si prima dies post tempus potionis: comederet quantitatem magnã cibi & biberet, sequeretur

omnino nocumētum propter duo: unum quorū est debilitas stoma-chi: secūdū quoniam natura nō tolerat repentinas mutationes: ut dicit Aristoteles. Et quoniam hanc egritudinem patientes non omnes semper manent in lecto sed maior pars ambulat: & exercētur: ideo dū bibunt istam decoctionem: si non possunt manere in lecto: stent: in camera: ambulent: uel sedeant: posquā per tres horas sumpserūt decoctionē neq; oportet multum corpus laborando defatigare, sed ludat ludis domesticis: & gaudeat cum amicis: & in die nō dormiat nisi in nocte propter dolores uel aliquod aliud non dormierit. Cōceditur etiam somnus diurnus ad prouocādum sudorē: uel si haberet stomachum debilem: ad reuocādum calorē post cibum: sed nō sit nimis longus: & hec satis de regula uniuersali sint. Pustule uero: dolores apostemata & ulcera ungantur circum cum spuma dictæ decoctionis primæ: nam cōfortat membra: digerit materiam: & rectificat: & spuma sit calida: unganturq; bis aut ter in die etiam loca dolorosa quoniam mitigat dolorē: verū quia medicus est adiutor naturæ: si aliquādo est ulcus cū corrosiōe alteratione uel corruptione ossis procurādum est partē corruptā remouere cum instrumētis optimis: videlicet scalpro uel fricatorio: si corruptio fuerit supficialis: uel cū melle rosato si tantūmodo esset minima alteratio uel denigratio. Hoc idem etiam in sanādis ulceribus fiat: nam sepe ulcera sunt mala non obediētia plena gumis siue duriciebus albis: que dū corrumpuntur: partes sanas etiam corrumpunt: & ideo procurandū est de abstractione & mundificatione cum instrumentis siue unguētis appropriatis de quibus dicā in cura particulariū accidētium ubi de ulceribus & unguentis dicā: & ibi docebo modū succurrēdi omnibus accidentibus: uidelicet: pustulis doloribus: apostematibus: & ulceribus. Et scribā etiā de cōfortatione post curā pfectam. Expedit tamen post sanationem per quindecim aut plures dies cōfortare stomachum: puta cum aromatico rosato: uel aliquo alio. Postea sumere pillulas ꝭm accidentia preterita: uel aliquod electuarium cum syrupis digestiuis sicut uidebitur prudenti medico. Et sic ego multos sanaui per istam decoctionē: & ulcera aliquādo cum vnguētis in cura per vnctionē dictis: & aliquādo cū spuma curaui: Immo post assumptionem dicte decoctionis per aliquos dies: qm̄ non fuerūt ex toto a materia ista mūdati cū vnctionibus iūcturarū pcessi & sanati fuerūt quare tuū erit cum sis medicus ꝭm necessitatem omnia moderare cū temperamento & ratione: & hec sufficiant.

Cap. i. quarti tractatus & est prohemium in quo declaratur ꝙ unctiones iũcturarum in quibus argentum viuum ingreditur rationabiliter fiũt: patiẽtibus morbũ gallicum: & complexio argẽti viui calida ostẽdit᷑ oĩa q͡ꝫ argumẽta resoluũtur.

His visis tẽpus est ad aliá sanãdi hác egritudinẽ viá descẽdere: q̃ & si multis ingrata sit: profecto si cũ obseruatione ipsa & conditionibus dicẽdis qs vtat᷑: est infallibilis: & securissima via sanãdi hanc egritudinem. Et est cũ iũcturarũ vnctionibꝰ: in q̃bus argentũ viuũ ingreditur que vnctiones: siue vnguenta non sunt (ut multi credunt a modernis) & empericis inuenta, sed ab antiq̃s in suis libris scripta: & laudata, & nos posteri secũdum etiam necessitatem, aliq̃d addendo: & alia consimilia cõficiendo ipsa extollimus: & laudamus: q̃ñ virtutes ipsorũ sunt laudibus digne in ista vltima & praua egritudine. Neq͡ꝫ audiendi sunt q̃ dicũt q̃a vnguenta ista nocent neruis ideo non debemus cũ ipsis procedere & egros vngere. Et ratio est q̃ñ ipsi forte non sciũt ꝙ in unoquoq͡ꝫ medicamine hoc principale attendendũ est (q̃ñ medicamen melius non inuenit᷑.) An sit maius nocumentũ iuuamẽto, ꝙ si iuuamentũ fuerit maius debemus procedere, & applicare medicamen: factis aliq̃bus correctiuis: & præparationibus: ad expellendũ nocumentũ: ut faciũt boni doctores in istis unguentis: in q̃bus ponũtur correctoria, ut est assungia tiriaca in aliquo, & ponit᷑ sticados, in aliquo, uel saluia, & in aliquo oleũ de iunipero, uel de terbentina: & de aliis, q̃ omnia habent cõfortare neruos, & extinguũt malignitatem argenti viui, & vt breuiter me expediã: apud oẽs medentes est & recitat᷑ a gẽtile in expositione q̃nti canonis, ꝙ medicina quarti gradus efficit᷑ secũdi gradus ꝑ admixtionem aliarũ medicinarũ: remittit᷑ etiam malignitas venenosa per sua bedoar q̃ sunt sibi contraria. Quare cũ a doctoribus diuersa ponant᷑ ad extinguendã malignitatem argenti viui: diuersa essent dicenda, sed cum hoc de facto rationales praticantes faciant, & succurrendo, si aliquod vidẽt nocumentũ ab istis vnctionibus, dicendũ est ꝙ nullũ est in applicãdo inconueniens, & q̃ñ magnus est iuuamentũ nocumẽto, ideo recte ꝓcedimus cũ istis correctis, vsq͡ꝫquo aliq̃s melius inueniat. Alii vero aliter improbant istã viam, & dicũt ꝙ est fortis, & ꝙ cũ vnctionibus istis sequũtur mala accidẽtia, & ulcerationes oris, & gingiuarũ

cū fluxu cōtinue materie fleumatice die noctuq; fluētis: & ob hoc seqtur uigilia laboriosa & impotētia comedēdi: dolores maxillaꝝ & alia: ut sunt fluxus vētris, paralesis &c. q̄re cū ista sit accidētia & egritudines male, nō debet medicus sanitatē istius egritudis, cū introductione istaꝝ malaꝝ dispositionū q̄rere: qb⁹ facile respōdeo: dixit nāq; Hippocr. ꝙ ad vltimas egritudines vltime curationes sunt potētes & q̄uis Galenus in cōmēto: de diecta exposuerit: & in alio loco de flobothomia: tn̄ aphus ampliat̄ ad alias egritudines: vt puta ad vlcera maligna cū corruptione ossis ꝓcedimus cū cauterio actuali, ꝙ est fortissimū medicamē: qs. n. ignorat cōbustionē ignis esse corpori humano crudelissimū medicamē, tn̄ oēs medici iubent ꝓcedere cū ipso ita ꝙ princeps q̄rta primi laudes cauterii eminētes dixerit. Inq̄t: cauteriū est medicamē valde nobile &c. Et flobothomia nōne fit ꝑ incisionē venaꝝ: & purgatio cū eleboro, scamonea: & elaterio, q̄ nocēt stomacho: & aliis mēbris q̄re sepe medici ēt curāt: egritudinē vnā introducēdo aliā vt paralisim itroducēdo febrē & scabiē malam Auic. cū euacuationem vsq; ad disinteriam: : postea curāt febrē, & sanāt disinteriā, & sic nō sine rōne & auctoritate faciūt q vtunt̄ vnctionib⁹, facta euacuatione sensibili vel insensibili illius materie vltime in malignitate: sanāt postea vlcera oris & succurrūt aliis accidentib⁹: ſm necessitatē, & cū iste vel cū similis processus fiat in aliis nō est malū ēt in ista facere. Sunt ēt dicētes ꝙ cura nō est vera cū nō sit ꝑ contrariū: imo cū istis vnguētis fit potius cōstipatio, & q̄dam stupefactio. Et dicūt auctoritate Auic. scd̄o canonis: ꝙ argentū viuū est frigide cōplexionis, & ad confirmandū, adducūt exēplum de simia mortua ex assumptione argenti viui: & de quodā aromatario q credens potare aquā: casu argentū viuū bibit: & sic mortuus est: q̄ res nō est credibilis cū sit pōderosum: & nō potabile &c. qbus aptis siue anatomizatis: inuēta fuit prope cor maxima quātitas sanguis coagulati, q̄re dicūt hoc a frigiditate argēti viui ꝓuenire, & cōfirmant: istā nō esse verā curā, qa ex eius fumo sequunt̄: paralisis: & alie egritudines frigide &c. Quib⁹ respōdeo dimisso cōciliatore differentia. CLI. Et dico ꝙ argentū viuū est calide & humide cōplexionis, vt bene notauit doctissimus platearius, in suo de simplicib⁹: & hoc cōfirmant verba Aliabbatis secūdo ca. xxxviii. & Rasis tertio ad Almāsorē ca. xxxiiii. & Galeni libro q̄rto de simplicib⁹ dicentis ꝙ virtus argenti viui est calida (q̄uis in nono de simplicib⁹ fatetur se nullā habere experientiā) hoc idem atte

stant operationes & virtutes q̄s ponit Auic. dicēs q̄ est subtiliatiuū, nā subtiliatio fit a calido: neq3 ꝑpter hoc negarē diuersitates partiū: qm̄ vt dixi in tractatu de ligno indico auctoritate Galeni: vna medicina singularis cū sit ex q̄tuor elemētis: habet plures partes a qb⁹ diuersi ꝓdeunt effectus, neq3 verba Auic. q fuit tātus vir in medicina supficialiter intelligēda sunt, qa cū dixit, q̄ est frigide cōplexionis: oportet intelligere q̄ operationes causant effectus frigiditatis, & vltimo infrigidat: & est resoluēdo spiritus: & sic reddit corp⁹ infrigidatū, qm̄ sua caliditate subtili penetratiua: & eliquatiua, habet dissoluere mēbra q̄ sunt subiecta detinentia sanguinē. Et sic fit inanitio spirituū: & mollificatio neruorū, & sanguis redditur frigidus: & ita coagulatus fuit in simia, & aromatario cōcessa potatione argēti viui: qa sua caliditate nimiū resoluit, & sanguis ita ex inanitus conuersus ad principale membrum intentione nature: q̄rebat forte calefieri a corde & sic fuit facta suffocatio (forte, residui caloris) vel etiam a malignitate specifica ipsius argenti: ad intra occidente, quare &c. Quod cum sit ita boni medici qui administrant argentū viuum in ista cura corrigūt cū tēperatis, vt est assungia, oleū liliorum cum saluia, olibano: mirra, & tiriaca, vt dictū est: & paulatine applicant iūcturis tantum, vt puta semel in die, & quātitas est parua: qa duo vncie vnguenti sufficiūt vngere pro vice in qbus nō sunt. 3. iii. argenti viui. Ex his patet respōsio breuis ad hoc: nocumentū vt dixi est minimū qd, & iuuamētū est maximū, & eius uirtus est calida ut dictū est, & ideo nō reprimit: sed digerit & euacuat causam egritudinis: sensibiliter sepe, ut apparet: & aliqn̄ insensibiliter: q̄ causa est materia illa uiscosa, q̄ si a medicamine isto aliqd̄ nocumētū imprimit, natura & medicus prudēs corrigit, & cōfortat mēbra &c. & ad oēs istas rationes adde, q̄ nō semper res: q nocēt corpori siue mēbro sano, nocent etiam egro, ut quotidiana experientia testatur in febrientibus, & in egritudine particulari: uerbi gratia, eresipile: frigida conferūt, q̄ sunt notabiliter frigida & sanat: tamē frigida nocent: & deducūt corpus sanū: & mēbrum extra tēperamentum propriū. Quare applicando dico: q̄ si argentū uiuū nocet corporib⁹ sanis, ul' neruis nocumēto magno, non tn̄ nocet qn̄ sunt īfecti īfectiōe ista. Et si aliq nocet, magis & magnifice iuuat: & nocumēta sunt corrigibilia: ut experiētia p3. Multaq3 alia possem adducere de causis cōpōnis medicine, sed qa sunt nota medicis dimitto. Et sūmatī reuertēdo dico, siqs habuerit egrū patiētē morbū istū: siue nouū siue

antiquū, secure procedat cū vnctionibus infra dicendis obseruato regimine infra scribendo, & dicto in sex rebus non naturalibus.

Cap. ii. de regimine quo vti oportet in illis: q per vnctiones sanant, & de modo administrationis ipsa℞ vnctionū in q̄cūq; morbi gallici dispōne.

IN primis corpus cū medicationibus conuenientibus euacuare oportet, vt puta, si egritudo est noua: & eger multas habuerit pustulas: & paucos dolores, digerat materia verbi gratia cū syrupo de endiuia: de lupulis: & de fumoterre & aquæ cū qbus linfent sint, aque endiuiæ scabiosæ, lupulo℞ vel solatri, aut cū aliis dictis. Sed si egritudo fuerit antiqua cū dolorib⁹ apostematibus: siue vlcerib⁹, digerat cū syrupo verbi gratia, de fumoterre, de sticados, melle rosato, anna. ℥. s. vel cū aliis syrupis iam dictis, & linfent cū aqs fumiterre, yue andachoche añ. ℥. i. vel cū decoctione epithimi mesuæ, vel cū decoctione nostra, vel de sena, & sic digerat per aliquos dies, puta quinq; vel sex: sumendo in aurora, & si q̄ratur reprimere materiam, propter doloré capitis: sumat ipsum post cœnam per tres: aut quatuor horas. Et facta aliquali digestione: purget farmaco lenitiuo cū aliq̄li electione: ad materiam dominantem, vt in egritudine noua cū electuario lenitiuo: de sebesten anna. ℥. vi. confectione hamec. ℥. ii. uel plus: secundū necessitatem infirmi: & fiat bolus cū zuccaro, uel potio cū aqs dictis, vel cū decoctionib⁹. Aut détur pillule de fumoterre, & aggregatiue anna. ℈. ii. s. vel minus secūdum indigentiam: & fiant qnq;, q̄ euacuationes sumant in aurora, nisi sit aliqua particularis intentio aut aliquod impediens, vt febris principiū, uel aliud, & in tali casu eligant horam magis qetam: & cibus sit ad minus p qnq; horas post: tam in digestione q̄ in euacuatione, & semper adde & minue, secūdum diuersitatem egritudinis in accidentib⁹ & cōplicationibus &c. ꝓ si egritudo fuerit antiqua cū dolorib⁹ & reliqs euacuabis: cū aliquo ex dictis: puta lenitiuo addito electuario de psilio Montagnane: uel agarico preparato, & de aliis, quo℞ uirtutes dicte sunt. Et facta prima euacuatione si eger est fortis cū aliis conditionib⁹ in cap. de flobothomia dictis flobothoma eū a uena basilica quantitaté conueniétem: in mane nisi sit aliqua res impediés: factaq; flobothomia, iterū digerédo cū syrupis appropriatis ꝓcede, & iterū cū farmaco bn̄dicto euacua qd̄ sit electiuū, & si fuerint pustule appone uétosas scarificatas sup spatulas: nates: & alia mébra, ubi plus sunt de pustulis: & reitera ipsas,

bis uel ter secundũ necessitatem, & iudiciũ ex plenitudine sumptũ & etiam ex multitudine pustulaꝝ, interponaturq; inter unã & aliã applicationẽ spatiũ quatuor aut qnq; dierũ, & sumat quotidie digestiuũ, uacuantiaq; reiterent, siue sint potiones: siue pillule. Et facta diligenti, ac canonica euacuatione minoratiua: residuũ materie remanentis digerat unctionib⁹ infra scribendis. (Vt natura adiuta residuũ possit per os) ut in plurib⁹ contigit uel per secessum, aut per sudorem: uel per urinam: aut insensibilem euacuationem, ut sæpe uidi euacuare & expellere. Et hoc fiat uerbi gratia cũ isto unguẽto uel cũ alio eiusdem uirtutis. ℞. assungiæ porcinæ libram unam pinguis gallinæ. ℥. iii. olei lilioꝝ alborũ. ℥. i. s. mercurii. ℥. v. & plus si oportet, olibani: masticis puluerizati saluie, sticados: litergirii: cerusse anna. ℥. i. aq̃ uitæ. ℥. ii. misce & in mortario: lapideo tãdiu ducant donec ad perfectam formã unguenti redant &c. Modus aũt istius compositionis est iste, in primis assungiæ non sint ad ignem colate, sed a pelliculis emũdate & per setonem eo modo, quo extrahitur flos cassiæ colatæ, postea pone argentũ uiuũ in mortario cũ dicta assungia, & ducant pistello. Et iste erit modus mortificandi & incorporandi argentũ uiuũ qbus incorporatis addant aliæ res successiue tamen semper cũ pistello ducant usq; ad perfectam omniũ rerũ dictarũ (ut dictũ est) admixtionem: & dimittat per duos dies ut fermentet: uel plus, postea eger, ut supra purgationib⁹ purgatus: ungat seipsum, si potest: iuncturas post cœnã per tres horas, & sit ante focũ, & cubile sit clausum: & incipiat a iũcturis cauilarũ pedũ, postea ad genua deueniat, deinde cubitos unguat postremo iũcturas manus, & si virtus est fortis, & egritudo magna, unge etiã iũcturas inguinũ: anchaꝝ: & spatulaꝝ. Postea iũcturæ stupa canapina calida cooperiant: & ligent, & ingrediat lectũ cooperiaturq; coopertoriis: ut sudet per duas horas: ꝙ si per sudorem nimiam patiat laxitudinem: det ciatus unus brodii gallinæ: uel carnis. Et sic procedere oportet. ungendo singulo sero usq; quo medicus uideat exitũ manifestũ materiæ fleumaticæ ab ore: aut fluxũ uẽtris notabilem: uel sudorem, & ultra hoc uideat diminutionem manifestã (si sunt pustule) pustularũ (& si sunt dolores) dolorem mitigationem (& si apostemata) res solutionem: ipsoꝝ (& si ulcera): digestionem: mũdificationem, incarnationem: & cicatrizationem. Et qm̃ sæpissime accidit ꝙ in aliqbus nullus apparet fluxus: materiei ab ore: neq; aliqua alteratio: siue dolor dentiũ neq; fluxus uentris: aut aliquod si-

gnū euacuationis manifestæ, & cū egritudo sit materialis q̄ sanatur euacuatione, dubitat medicus, nesciēs se regulare, de quātitate unctionis: & dierū numero q̄ sint sufficientes in cura, ut sanet̄ eger. Et ego multos annos in hac ābiguitate fui, usq₃ quo cognoui, ꝙ in istis ungēdo ꝓcedere oportet usq₃ ad aliquā manifestā pustularū: dolorū, apostematū: & ulcerū, sanationē: & uirtutis tolerantiā, ꝙ signū est mihi infallibile & maxime qñ accidūt laxitudines q̄dā sincopales: ultra dicta: & tūc est iudiciū ꝙ uirtus agit circa materiā, siue humiditatē bonā: in q̄ reseruat̄ calor naturalis, & cū hoc apparet dimitte unctiones & cōforta uirtutē cū cibariis bonis, ut sunt oua sorbilia cōtusi ex pulpis gallinarū, & caponū, & cū uino aromatico, & aliis bene nutriētib⁹. Et ita ego multos sanaui, q ab aliis sepe inuncti nō fuerunt sanati: eo q̄a nullā alterationē, oris cū euacuatione faciebāt unctiōes, & medētes nō cognoscebāt qñ ꝑfecta erat eradicatio materiæ, q̄ qm̄ n ō fuerunt eradicate: iterū morb⁹ deterior priore recidiuabat. Sed ut melius me intelligas, ego ꝓcedo in istis cū unctiōe usq₃ ad lassitudinē dictā semisincopalē. Sanaui inter alios unum (q a plurib⁹ iā inūctus & nō sanatus) quē p triginta septē dies inūxi & liberatus fuit & nūquā recidiuauit, & ab oib⁹ incurabilis dicebatur, & sanus adhuc uiuit, & multos alios ut dixi, signūq₃ fuit mihi ut supra. Quare dico ꝙ nō pōt dari certa regl'a de numero dierū unctionis, & quātitate: sed oportet ꝓcedere ꝫm fortitudinē patiētis cū iudicio bono extimatiuo. Sanaui etiā multos marasmos debiles cum egritudine magna ꝑ plures reiterationes unctionū, & ungebā ꝑ quatuor dies oī sero, deinde dimittebā ipsos ꝑ ebdomadā q̄escere, sine unctione, sed cū bono regimine, & postea iterū ungebā ꝑ q̄nq₃ dies ī sero ꝫm eorū uirtutes, iterūq₃ dimittebā q̄escere, & sic sanitati restituti sunt. Vidi ēt in aliquo uirtutē debilē, & dolores acutissimos indigentes maximā unctionē, & feci ungere ꝑ quatuor aut q̄nq₃ dies, usq₃ quo dolores fuerūt mitigati postea ꝑ mēsem feci ipsum bonis cibariis nutrire: & iterum inunxi ꝑ multos dies: & sic sanatus fuit. Tua ergo erit ꝫm egritudinē & uirtutē cū istis mitius, & fortius ungere: cōtinue & interpolatim: caue tñ ne pectoris partes inūgas, ut docet Auic. &c. Eger tamen cū bonis cibariis semper nutriat̄ & cū uino optimo: nō uinoso sed mediocri: & inter prādiū & cenā da scutelam brodii semperq₃ attende uirtuti: & egritudini: & oīno a uētis & ab aere frigido abstineatur leteturq₃. Et qñ apparet fluxus humiditatum manifestus ab ore cum dolore & inflatione gingiuarū, &

accidentia morbi remittant, ab unctionib⁹ cessare oportet, & remouere stupas cooperientes iuncturas. Neq3 lauare oportet loca inuncta: nisi ex nimia resolutione egro sincopis accidat. Aut subita & magna oris, ulceratio ꝓfocatiua, uel fluxus uentris cũ excoriatione intestinoꝝ, uel aliquod aliud accidés, q̃ si accidunt: remoue unguẽta: & stupas, ꝙ si ex toto q̃ris abscindere uirtuté unguenti ne ultra ꝓcedat iũcturas lauabis, locaq3 alia ubi cũ dcõ unguẽto illinitũ fuit cũ uino calido simplici, uel in quo camomillam ebulire feceris: aut saluiá, & de aliis: succurreq3 accidétia cũ remediis infra scribẽdis.

Cap. iii. in quo ponũtur diuerse descriptiones unguentoꝝ cum uirtutib⁹ mirabilib⁹ suis, & modo sue operationis.

Quoniá multa sunt unguenta & diuersificata ſm diuersitaté accidétiũ in tali egritudine ideo utilissimũ fore iudico: si descriptiones diuersas dictoꝝ unguentoꝝ, cũ suis uirtutib⁹ scripsero. Et primo unguẽtũ ad scabiẽ dñi Mesue in suo antidotario, distinctione undecima: ꝙ cõfert scabiei male, & pustulis morbi gallici si factis purgationib⁹, & aliis dictis, iũcture ungant̃ cũ ipso, in sero, per aliquot dies usq3 quo appareát signa dicta quo aliqñ usus sum: cui⁹ hec est descriptio. ℞. olei laurini. ℨ. iii. turis albi: cere mũde, añ. ℨ. ii. argẽti uiui mortificati cũ saliuá. ℨ. ii. pinguedis porcine mũde a suis pelliculis. ℨ. v. salis cõis. ℨ. viii. succi plãtagis: & fumiterre ad libitũ: misce & fiat unguẽtũ. Aliud unguẽtũ ꝙ dr̃ saraceni, cũ i cura scabiei i additiõib⁹ dñi Arnaldi de uila noua descriptũ: et ab antiqs ẽt sanat scabiẽ malá, & cácrũ, & pustulas morbi gallici dolores apostemata, & ulcera mala, educẽdo mãm fleumaticá, & curat ẽt leprosos i principio: & cõfert arthetice & podagre a materia grossa, descriptio cui⁹ est ista. ℞. salis nitri: salis puri: plũbi usti, euforbii añ. ℨ. ii. panici marini cameleõte añ. ℨ. i. ʃ. ceruse, argẽti uiui añ. ℨ. ii. cõfice cũ assungia ueteri & oleo ãtiquo. & post addat̃ puluis & fiat ung. & mod⁹ admĩstratiõis ẽ iste. Sedeat i firm⁹ iter duos ignes: & inũgat̃ a genib⁹ iferius usq3 ad pedes: et supra genua ꝑ tres digitos, caueatq3 a frigiditate. Et cũ fleuma icipit dissolui: recedat ab unctiõib⁹ et si ꝑ multa sputa et nimiá asperitaté dolor i gutture et ore sentiat̃: lauet̃ os aq̃ ordei simplici et in ꝓcessu cũ melle rosato. Possem et multa alia unguẽta (in libris antiquoꝝ scripta) hec ẽt scribere: sed ne sermo nimis sit tediosus: vide Auic. et alios ãtiquos, de cura scabiei: qñ multa ponunt̃ ab ipsis: ista duo ab antiquis scripta posui: ut sint testimonia dictoꝝ meoꝝ: uidelicet: ꝙ ista unguẽta nõ sunt

ab impericis inuenta: ut multi credũt: neq; modũ usus ipsius: cũ ex dictis iam apparet etiam ꝙ antiq anteq̃ ad nos fuisset morb⁹ iste ungebát etiam ipsi iũcturas ex aqua unctione fluxus materiæ fleumaticæ per hos eueniebat &c. Sed qm̃ unusquisq; sua libentius utitur claua ideo multa unguenta a modernis usitata: & probata infra annotare decreui. Et primũ unguẽtũ meũ a me bñdictũ cõplectũ dictũ in ista egritudine: quod sanat pustulas morbi gallici: doloresq; & resoluit apostemata dura: siue gumas: & ulcera mala sanat: si cũ eo ungant̃ iũcture: & pustule ut dictũ est supra. Esto tamen memor documentoꝝ Auic. de scabie & pruritu: ꝙ elũgare oportet a partib⁹ pectoris & stomachi: Cuius unguenti ista est descriptio. ℞. assungiæ porcinæ mũdate a suis pelliculis: & p setonẽ colate sine igne: libras. ii. argẽti uiui libram. i. olibanii. ℥. iii. cerusæ. ℥. ii. litergirii. ℥. i. misce & fiat unguentũ in mortareo lapideo: extinguẽdo imprimis argentũ uiuũ cũ assungia postea adde res die semper pistello bene agitãdo. Et apud me istud unguentũ est materia, siue instrumentũ omniũ curationũ: qm̃ ego addo in ipsum diuersas medicinas: secũdũ diuersitatẽ egritudinis & patientis, Verbi gratia: si egritudo est cũ tumorib⁹ addo pinguedinem gallinæ: uel anatis: uel anseris: & quando ꝙ oẽs: & aliqñ unam: qm̃ iste multũ sua caliditate & humiditate resoluũt duricies & tumores: confortantq; membra lesa: & aliqñ si cũ tumorib⁹ sunt dolores: in ipso oleũ: de lilio: de terbentina de bacis lauri pono: & unũ ipsorũ uel plura, ponoq; ad uigorandam eius operationem ubi uirtus est fortis & egritudo maligna (si patiens non alterat̃ a leui vnctione) plus de q̃ntitate argenti uiui: & addo aquam uite: & saluiam, & sticados, & tiriacam pro correctiuis, siue mirram & masticem: & in istis procedo vngendo etiam iũcturas spatularũ & ancharũ ut dixi supra, ꝙ si timeo excoriationẽ: a virtute calida corrosiua argenti viui: corrigo vnguentũ cũ litergirio, & cerusa: ut in unguentorũ recestis uides. Et sic cũ isto unguento diuersis rebus in ipsis additis, diuersificatam in suis accidentib⁹ egritudinem, remouo. Aliud unguentũ sanãs morbũ gallicũ cũ pustulis, dolorib⁹: apostematib⁹, & ulcerib⁹, iũcturis in sero inũctis cũ ipso ad ignem. ℞. assungie porcinæ. ℥. vi. anatis. ℥. iii. galline, ℥. ii. olei rosati, liliorũ alborũ anna. ℥. i. argenti uiui. ℥. v. litergirii aurei, olibani anna. ℥. i. mirre. ℥. s. misce & fiat unguẽtũ in mortario lapideo ut dictũ est supra. Aliud eiusdẽ uirtutis, & intentionis. ℞. assungiæ porcinæ librã. i. s. mercurii. ℥. viii. olei laurini. ℥. i. tiriacæ masticis

olibani mirræ

olibani mirræ anna. .i. succi fumiterræ. ʒ. i. 5. litergirii: cerusæ añ. ʒ. ii. misce & fiat unguentum in mortario ut supra. Aliud eiusdẽ virtutis. ℞. assungiæ porcinæ. ℥. iiii. argenti viui. ʒ. ii. olibani. ℥. i. olei de iunipero. ℥. x. aquæ' vitæ. ℥. i. misce & fiat vnguentũ in mortario vt supra. Aliud eiusdem virtutis. ℞. assungiæ porcinæ: gallinæ, anatis anna. ℥. vi. olei liliorũ alborũ, rosati: laurini: anna. ℥. i. olibani: masticis, mirræ: anna. ʒ. 5. saluiæ: sticados añ. ʒ. vii. litergirii aurei. ℥. i. vnguenti dialteæ. ʒ. ii. aquæ vitæ. ℥. i. misce & fiat vnguentũ ut supra, & istud valet quãdo tumores sunt antiqui: sclirotici, si vltra vnctionem iũcturarum: tumores etiam vngas, & stupa cooperias canapina vt dictũ est. Aliud eiusdem uirtutis pro diuitibus & delicatis & est odoriferũ. ℞. macis: cinnamomi, gariofilo℞ añ. ʒ. iiii. grana paradisi. ʒ. iii. rosarũ rubearũ corticũ citri añ. ʒ. v. mnscatæ numero. iii. contũdantur omnia: & infundantur in aqua fontis: per diem naturalem, postea in dicta aqua pone libras. v. assungiæ põrcinæ recentis: & buliant ad consumptionẽ aquæ, & colet, deinde. ℞. dictæ assungiæ sic bulitæ lib. ii. argenti uiui. ℥. vii. olibani. ℥. ii. cerusæ: litergirii añ. ℥. i. 5. sticados: mirræ añ. ℥. 5. & in fine musci resoluti in oleo rosato. ℈. 5. & semper miscendo fiat unguentũ in mortario ut supra: & est odoriferum & mirabilis operationis. Possem multa plura: & non probata, hic scribere unguenta q̃ omnia essent eiusdẽ intentionis cũ istis: ne ergo sermo noster nugatorius sit dimittantur. Medentesq; admoneo ꝙ tota materia essentialis: est assungia: & argentum uiuum. Quare ex dictis: alia ſm diuersas intentiones, cũ ista tamen basi componere possunt. Virtutes quorũ cũ sint mirabiles, & supra alia medicamina in hac egritudine nobiliores, non ipsas silentio ꝑtransire decreui, sed quantum in me erit & quantũ ingeniũ meũ ualebit cũ ueritate eas extollere intendo: cũ per talia vnguenta gẽtem plurimã, quæ ab aliis medicaminibꝰ nunq̃ sanati fuerint: & postea ab unctione unguentorũ dictorum sanitati restitutam uiderim &c. Sũt igitur unguenta ex argento viuo & assungia & aliis facta: medicina digestiua materiæ fleumaticæ diuersæ admixtionis per totũ corpus sparse & in obedientis multis medicaminibꝰ: est q̃ euacuationi sensibili uel insensibili præparatiua: malignitatem dictorũ humorũ contemperatiua, dolorũ mitigatiua, pustularũ sanatiua: apostematum resolutiua & maturatiua: vlcerũ saniei digestiua & mũdificatiua: & malarũ qualitatum remotiua: aliorumq; quouis modo accidentium correctiua: & vltimo omnium solutionũ cõtinui-

tatis sanatiua: est etiá virtutis expulsiuæ expergefactiua & uigoratiua: ita q̄ isto adminiculo: ab omnibus superfluitatibus inobediétibus membra mundantur: & ad naturalem dispositionem redeūt: sanguinemq; ab isto humore infectū mondificant per totū corpus & materiam ad conuenientes regiones expulsioni dirigunt indesinenter euacuando: die noctuq; per vias notas naturæ donec totum corpus mundū ab istis sup̄fluitatibus remaneat, q̄ ab antiquorū euacuationum virtute minime euacuabantur: confortatq; virtutem interiorum membrorum deseruientium naturalib⁹, & aliis q̄ mēbra exteriora illinita cōmunicant virtutem linimenti, ceteris membris. Et hoc clarissime apparet ab effectibus: cū per extremitatū illinitiones consolidant̄ vlcera, resoluuntur apostemata & reliqua, in quacunq; parte intrinseca uel extrinseca vt experientia testatur. Ná ista illinitione: natura adiuta fleuma p̄ os indigestū successiue expellit, & etiam p̄ secessum diuersas materias corruptas: in q̄bus mala virtus epatis & stomachi elaborauit, p̄ sudorem quoq; sup̄fluitates q̄rte digestionis: sed aquositaté sanguinis p̄ vriná, & vltimo p̄ insensibilé euacuationé, q̄ in vaporé cōuertunt̄ expellit. Quare nisi calor siue anima ab ipso actuaretur, vel incitaretur aut coadiuuaret̄, non tot & tanta bona sequi videremur. Sileant ergo q̄ corpus siue virtutes exterminari: ab istis dicūt experientia & ratio cōtra ipsos pugnātes, q̄ si multos se errores uidisse dicant: ignauiū applicationem malam & irregulatá accusent, & nō medicaminū cui nulli in tali morbo sibi equatur, cuius basis est argentum viuū, sua correctoria sunt assungia: mirra, saluia & alia &c. operatio cuius est per caliditatem suá: quæ materiam fleumaticam puram uel mixtam in quacūq; parte corporis dissoluit, & ideo curat scabiem malá & vlcera maligna vt dicit Serapio de simplicibus, & Auic. & Aliab. & Rasis. xxxvii. continentis cap. lxxv. auctoritate Chum: & omnes antiqui: ut oïa unico verbo complectar. Modus autem operationis istius vnguēti siquis scire desiderat: hoc facile est soluere cum colligantie corporis declaratione: nam cor per arterias, epar per uenas, cerebrū p̄ neruos: toti corpori colligantur. Et ex putredine aliquando in ulcere: ubi arteriæ ramus notabilis fuerit, causat̄ sincopis, & in neruo spasmus, & in uena febris, si fuerit quantitas magna: aut prohibita trāspiratio. Sic etiam uirtus calefactoria unguenti quæ maxime actiua est in unctis iuncturis, & cum ibi arteriæ uenæ: & nerui manifestentur: & loca sint excarnata uirtus transit ad alia membra, & sic in ista

egritudine curantur diuersa: ut ego uidi accidentia: ut est tussis ex ulcere: gallico in pectore, & squinantia: & tenasmum, & aliæ intrinsecæ passiones ab eadem causa. Sanat sæpe illinitio ista etiam alias frigidas & cronicas egritudines: quæ pendent a materia fleumatica a prædominio, ut sunt dolores podagrici: nodi, & cutaneæ infectiones & alia. Quæ omnia si diligenter applicabis: considerata egritudine, ut supra dictum est, & uirtute. Domino auxiliante sanitatem introduces, Caue ne te diminuta illinitio decipiat, vel nimia audatia in hoc, & non solum inungendo: sed in regimine aeris & cibi & potus & aliis: quoniam ex hoc multi non fuerunt sanati, sed post aliquos dies in eandem egritudinem reuersi sunt, & etiam in deteriorem &c. Hæc satis de unguentorum uirtute. Sed notare oportet ꝙ in aliquibus possumus loco unctionis componere unguentum in forma solida in modum ciroti, & extendere super corium, aut pannum lini, & ponere super iuncturas omnes, & de tertio in tertio die: ipsa cerotaria remouere & perseuerare usque quo appareat alteratio gingiuarum, uel aliquod ex signis dictis in superioribus, & tunc erunt remouenda: ut dictum est supra, ꝙ si oris ulcera, uel fluxus fleumatis ab ore: vel alia accidentia uideris remediis iam dictis corrigere oportet. Et finaliter omnia quæ dicta sunt ante unctionem digerendo & euacuando obseruabis, tam cum farmaco, quam cum flobothomia & uentosis regimineq; toto rerum non naturalium. Modus compositionis istius cirotarii est iste. Recipe pinguedinis porcinæ mondate a pelliculis & per setonem colatæ, mercurii anna libram. i. s. incorporentur cum pistello in mortario, & in fine adde thuris puluerizati. ℥. vi. litergirii: cerusæ anna. ℥. i. s. & fiat in mortario dicto perfecta incorporatio, deinde. ℞. serapini, armoniaci: anna ℥. viii. rasinæ pini, terbentinæ anna. ℥. x. desoluantur in aqua ardenti ad ignem vt fiat solidum ita ꝙ ponendo vnam gutam super lapidem frigidum sit dura: & tunc dimitte infrigidari semper agitando cum baculo: & cũ fuerit vsq; ad tepiditatem adde suprascriptũ unguentũ factũ in mortario semper agitando donec perfectæ incorporent᷑ postea adde in fine ceræ albe. ℥. iiii. paulatine & semper agitãdo & in fine pulueriza litergirii desuper. ℥. v. bene agitando & incorporãdo & fac magdaleones & serua. Quod cerotum ualet ad remouendũ dolores, & resoluendũ apostemata dura sanatq; vlcera maligna duritiem resoluendo, incarnat & sigillat maxime si a principio positũ

fuerit, premissis euacuationibus. Et si super iuncturas omnes ap/
plicatum fuerit: ut dictum est liberat totaliter ab ista egritudine cũ
est noua, & in corpore bone complexionis & est medicina satis se/
cura & delectabilis respectu unctionis, ꝙ si fortius cerotariũ cõpo/
nere uolueris adde plus de mercurio usq; puta libras duas & plus:
ſm necessitatem & reliqua sint ut dictũ est &c. sed vnde discessi re/
uertẽdi tempus est ut tibi completam huius morbi curã tradã &c.

Cap. iiii. de modo succurrendi oris gingiuarum & alia/rum partiũ gutturis alterationes, & aliis accidentib⁹ malis ab unctionib⁹ factis.

DIxi supra ꝙ ex illinitione unguentoꝝ diuersa sequũtur acci/dentia quæ sunt ista &c. ulcera oris & gingiuarum excarnatio, cum caliditate maxima & inflatione gutturis linguæ & faucium sincopis cum totius corporis laxitudine: fluxus uentris aliquando diarius & aliquando cum excoriatione siue disentericus, uentris etiam nimia cõstipatio: nimia uigilia, cum dolore maximo illarum partium: quæ omnia indigent: cura & moderatione quan/do superfluunt. Igitur si ex nimio fluxu materie fleumatice uel a caliditate medicaminis oris sequatᷣ excoriatio, cũ dolore & inflatio/ne, uel sine inflatione, in primis fiat assidua oris ablutio: & gargari/zatio cum aqua ordei mediocris ebulitionis, et hoc ꝑ aliquos dies, ꝙ si fuerint ulcerationes cũ caliditate: adde in dicta aqua parũ dia/moronis, uel syrupi uiolati, qm̃ extinguit caliditatem et confortat locum: deinde procede cũ aqua plantaginis et melle rosato, ad mõdificandũ hoc modo. ℞. aquæ plantaginis lib. i. mellis rosati. ℥. iii. misce et cum isto sæpe os abluatur, potes etiam a principio et in augumento facere gargarismũ. ℞. aquarum buglosæ: uiolarum endi/uæ añ. ℥. x. zuccari fini. ℥. xv. fiat in modũ iuleb ad ignem cũ quo sæpe lauetur os: quod si in aliquo tẽpore maximus fuerit dolor, utere lacte ouino uel uaccino, ab eo non extracto butyro: & duc ipsum ꝑ os calidum, ꝙ si hoc non remouet dolorẽ vnge genas & partes cir/cũstãtes cũ oleo rosato: & da butyrũ patiẽti vt teneat in ore qm̃ mirabiliter mitigat dolorẽ, quod si hoc nõ remouet & materiæ fluat incessanter, itaq; dolor sit magnus, appone ventosas super spatulas & nates ad diuertẽdũ & sint imprimis sine scarificatione, postea (si opus fuerit cum scarificatione) ꝙ si dolor augeatur, & magnã oris timueris apostemationem, & forte estiomenationẽ: vt vidi in quo/dam quem empericus quidam inunxerat qui ad miserabilem to/

tius faciei putrefactioné, & vltimo ad morté deuenit: ne ergo ista tibi accidant: flobothomiam administrabis si uirtus est constans ad diuertendum, & hoc a vena cephalica: vel mediana: vel a basilica si hoc a nimia caliditate epatis fouéte cognoueris: & sic remoto dolore in fine cum dictis gargarismis, adde mel rosatũ ut dictũ est cũ aqua plantaginis: qm̃ oris vlcera mũdificat: & sanat: possumus etiã cum ista decoctione lauare os. ℞. ordei, rosarum mirtilorum: saluie añ. m. i. decoquantur in vino stipico & c. vel etiam cum vino solo qm̃ confert & sanat vlcera & c. Sed quia dictum fuit de flobothomia. Nota ꝙ qñ virtus tolerat & reliqua, factis inũctionibus per aliquos dies, ita inter ungendo anteq̃ fluxus manifestus ex ore appareat vtilissimum est flobothomare venam medianam dexteri brachii vel basilicam, ẜm diuersas intentiones, ut dictum est in cap̃. de flobothomia. Quod si uideris lassitudinem, & debilitatem succurre cum brodiis caponum: ouis sorbilibus, cõtusis: & uino aromatico, ꝙ si sincopis sequatur: auxiliabis cũ bonis odoribꝰ, vt est uinum maluaticum cũ aqua rosata, & acetum rosatum, & cũ epithimatibus: uel cum mixtura cordiali & aliis dicendis, uerbi gratia. ℞. zuccari buglosati, boraginati: uiolati, rosati añ. ℥. i. fragmentorũ de gẽmis. ℨ. i. ß. margaritarũ ꝑparata ℞. ℨ. ß. fiat mixtura cũ syrupo de pomis: de qua det̃ sæpe patienti, & aliqñ dabis uinũ maluaticũ ad bibendũ, qm̃ mirabiliter succurrit uirtutem resolutam: sed epithima pro cordi confortatione sit talis. ℞. aquæ buglosæ: mellisse: boraginis añ. ℥. v. rosate. ℥. iii. uini maluatici. ℥. i. ß. specierum cordialiũ tẽperatarum. ℨ. ii. croci. ℈. ß. misce & cum panno infuso sub mamilla sinistra sæpe applicabis. Et nota ꝙ boni odores cito restaurant uirtutem, ut dicit Galenus cõmento undecimo secundi aphorismorũ auctoritate Hippo. ꝙ si fluxus fuerit, cum quo fit nimia uirtutis resolutio: egro dabis cibaria dicta boni nutrimenti & vinum rubeum linfatum cum aqua calibeata vel decoctionis berberorum, vel seminum sumaci, & si fuerit cum excoriatione, inunge uentrem cum oleo rosato siue mirtino: & utere clisteri lauatiuo, in quo utilissimum est ponere oleum rosatum: & pinguedinem irci, uel capre, et ouum cum suo albumine: & brodium intestinorũ castrati & c. Non est tamen stringendus fluxus si uirtus ipsum tollerat: quoniam liberat ab ista egritudine absq; dubio. Si nimia uero uigilia egrum infestat: succurrendum est (maxime si resoluit uirtutem) cum vnctione temporum cum vnguento populeone: uel cum odoramentis: ut est

odorare spongiam madefactam in decoctione: papaueris albi & nigri: corticum mandragore. s. iusquiami, nenufaris uiolarum, lactucce: & de consimilibus in aqua dulci, quod si ista non conferunt possumus cum emulsione seminū papaueris albi in panatella siue in suo contuso imposita succurrere, uel cum uncia una: uel una & semi syrupi de papauere & ℥. ii. aquæ lactucæ post cenam per duas horas & quia ob dentium & gingiuarū dolorem: & inflationem oris non possunt egri comedere masticādo: ideo ciba ipsos panatella siue cōtuso, uel iusculo ordeaceo, uel ouo in brodio agitato, & uino paucifero boni odoris, aut cum equiualentibus. Constipatio uero uentris si acciderit: clisteri cōmuni eam succurres: addita aliqñ. ℥. i. s. benedictæ uel hieræ pigre: uel purgetur cum pillulis appropriatis ut sunt de fumoterræ: fœtidis, aggregatiuis, & de hermodactalis, uel cū electuariis sm quod diuersa exigit dispositio. Laudo etiam multum interūgendo accipere aliquam euacuationem appropriatam, qm̄ nō sinit materias omnes currere per os, & ego sæpe hoc pacto procedo & mihi bene succedit: sunt qdam aliter in hoc sentientes, uidelicet quod nō oportet interungendū euacuare sed male: medicus enim est adiutor naturæ & ipsam ubi necessariū est succurrere debet: ut in multa repletione minorādo &c. quod si uis oris fluxui nimio infestanti singulare presidiū apponere, pillulas cochias post cœnā sumptas hoc suauiter faciūt. Et sic procedere oportet vsqꝫ ad oris pfectam sanitatē. Non mutatis linteaminib⁹ tamen, & camisia, usqꝫ quo signum aliquod materiæ egritudinis causantis principii euacuationis notabilis apparuerit, quæ ex dictis nota sunt. Relinquit modo ne eger ita sanitati restitutus, in recidiuā redeat: & in hoc est tota uirtus medici: & ut virgiliano utar sermone, hoc opus hic labor est, ideo diligenter attende, qm̄ sunt qdam q omnes indifferenter post unctionem cū balneo in quo precipiunt egro sudare totum corpus lauant, q̄ res (vt ostendam) est penitus contra intentionē dictæ curæ qm̄ per unctionem dirigūtur humores, q sparsi p totū corpus natura regulare non poterat: ad vias proprias euacuationis, naturæ notas vt dixi, q̄ qdem euacuatio cū sit successiua, & cū accidētib⁹ satis malis, resoluit virtutem propter spirituū inanitionem ut dixi. Et balnei operationes sunt in primis humores cōcentratos p totū corpus ducere: & residuū caloris ex euacuatione depauperati: sua caliditate resoluere, aut spargere: q postea sunt minus potentes ad corporis operationem testante Aristo. q dixit quod virtus vnita est

fortior seipsa dispersa: & sic in eadem egritudinē iterū, & deteriorem deueniūt. Ego uero istis rationibus ductus: nullū post vnctionem patienti balneum facio, sed ipsum cum linteamine: siue sudariis abstergere ꝑcipio, & sic non fit apertio porositatum neq; sparsio aut resolutio virtutis, siue spūs debilis aq̄ sæpe recidiua seqtur.

Cap. v. & est disputatio de balneis artificialib⁹ & naturalib⁹ in ista cura, & de quibusdam q per diuersa medicamina fuere sanati.

NOn ingrata hic cadit speculatio: videlicet, an balnea termarum uel artificialia in ista cura sanant istam egritudinem: uel aliquid cōferant: cui dubio respōdeo in primis: ꝙ experientia sæpe hoc nobis notum fecit paucos aut nullū ex toto per assumptionem aquarū termarū aut ꝑ lauacrū sanitatē recepisse: ꝙ si aliq per alicuius temporis spatiū, a balneis sanati uisi sunt: nō tamē diu permāserūt: sed de nouo in eadem egritudinem & etiam aliquādo deteriorem deuenerūt: & ratio clarissima huius nō latet: qm̄ termarū aquæ nō sunt operatiue per unam q̄litatem aut duas, sed quandoq; per plures: & primæ, & secūdæ, nam sulfureæ nō carēt nitrositate, humiditate ratione aq̄, siccitate ratione terræ &c. q̄re dico ꝙ iste uirtutes in termis nō sunt multū actiuæ: & dissolutiuæ: immo imprimūt primo siccitatem, q̄ huius curæ est cōtraria: deinde sua caliditate debili, si agit nō ex toto dissoluit: & ideo facta clausura ab aqua: quando calor fortificatur iterū sparguntur materiæ & sic causant nouam egritudinē deteriorem prima: hoc idē dico de artificiali: cū aqua primo de se noceat: neruis & basi huius materie vt supra. Adde etiā ut dictū est ꝙ uirtus resoluitur a frequēti & longa mora in balneo: quare dico nō conferre, ꝙ si cōfert aliquod est sulfureū. Et multi sulfuris vsu liberati sunt, & maxime qdam amicus noster ex potu sulfuris puluerizati bis in die tres aut quatuor dragmas pro uice, sero & mane uidelicet per multos menses, tandem a doloribus & vlceribus cū gummis ab antiqua egritudine liberatus fuit, sine aliquo alio medicamine ulceribus apposito: scio etiā quosdam qui ex diuturna potione decoctionis aloes hoc modo liberati fuerūt. ℞ aloes boni. ℥. 5. mellis. ℥. vi. aque fontis siue putei lib. v. buliant bulitione bona ad ignē lentū spumādo semper ita ut fiat quarte partis cōsumptio, & quātitas sumēda pro uice sit. ℥. vi. calida in aurora & sumatur ter in ebdomada. Scio etiā quod ex potu decoctionis absinthii quotidiano ꝑ plures mēses alii euaserūt. Etiā ex as

sumptione glutinis albotoim siue olei abiectis, multi ab ista egritu dine cũ doloribus tumoribus & ulceribus, fuerunt liberati. Et cum possibilitas sit res ampla, possibile est cũ aliquo alio medicamine talẽ egritudinẽ sanare: sed adhuc nõ inuentũ uel nõ diuulgatũ, qui uero de cura p comestione serpentũ dixit cũ sine ratione & experimẽto hoc credidit nõ laudatur. De sanitate uero que ab intrinseco fit, nihil dico cũ mea sit intentio per medicinalia instrumenta quo pacto quis ab ista egritudine euadere possit docere: Ego plures uidi sine aliquo medicamine liberatos: & hoc nõ repugnat cũ uirtus teste Galeno, sit cõtraria morbo tanq̃ antigonista uirtute igitur existenti forti & egritudine noua & parua dictis non contrariatur &c.

Cap. vi. de hora conuenientiori unctionis.

VNum preterire nollo: an conueniens sit ungere post cœnam ut dixi: & dico ꝙ sic: & ratio est, quia inunctio ista est multũ resolutiua cũ qua resolutione etiam aliquid caloris innati resoluitur: nocetq; membris neruosis, ut est stomachus &c. quare cũ per cibum & potũ uirtus confortetur, & fortificata restauret. Ideo melius est uirtute restaurata, ut est p duas aut tres horas post cibũ, inungere: q̃ resoluta ut est in mane stomacho ieiuno: est etiam melius in sero post cibũ q̃ in mane: qm̃ in nocte uirtus cõtrahitur intra & unitur quæ est fortior ad omnes naturales operationes: & etiam tẽpore somni fit fortior, & est magis prona ad sudoris prouocationem: urinæ & aliarum superfluitatum ꝙ si qs magis in mane hoc facere libuerit. Accipiat (per duas horas ante) quatuor bucellas panis in uino optimo: uel duo oua sorbilia: & per qnq; horas post accipiat suũ prandiũ: & sic natura confortata siue uirtus melius contra morbum: insurgit meliusq; digerit & euacuat materiam coniunctã & sparsam in membris quare &c. Verum qa oportet confortare ne in recidiuam quis incidat: confortetur membra omnia s̃m necessitatem ut stomachum & epar cũ diarodone abbatis: uel aromatico rosato: de qbus sumat rotulam unam in mane, caput confortetur cũ coriandro, vel cum diacori &c. pectus cum iusculo ordeaceo, uel penidio: uel syrupo violato simplici: & composito &c. mẽbra exteriora cum saluia & absinthio decoctis in vino cnm quo lauando cõfortabis iuncturas & non multum ipsas humectare oportet, in quo potes etiam ponere cortices granatorum & sticados & de aliis s̃m necessitatem & vltimo vtatur aliqbus euacuationibus vt sunt pillule masticine vel de fumoterræ &c. vt dicam post.

Cap. i. quinti tractatus & est prohemium in quo ostenditur ꝙ suffumigia in cura morbi gallici inueterati in quo alia non cōferunt medicamina sanant, suæq; virtutes manifestantur.

POstrema cū suffumigiis cura, qua etiā in hac egritudine medentes vtūtur, & si nō sit ita tuta & verax, tamen qa multi robusti & inueterati cum ista cura euadūt: ideo de modo curandi cū suffumigiis ex cinaprio factis sermo iste erit. Qui quidem modus (ut de vnctionib⁹ dictū est) non est a modernis inuentū, sed quidam antiquorū in scabie male vtebat̄ ipso, uerū est ꝙ moderni suffumigia ista diuersificarūt: quidam addētes correctoria, alii odoramēta ad cōfortandum cerebrū, & alia membra principalia: q̄ odoramēta sunt aliqn̄ mirra, belzui: storax, olibanū, lignum aloes, galia muscata, & ambra in diuitib⁹, & alia cōfortantia bona, sunt etiā addētes coadiuuātia: vt sunt aurūpigmentum: marchesita &c. tamen eadem est intentio, & laudabile est simul correctoria & illa odoramēta bona ponere: & hoc qm̄ hec mēbra principalia cōfortata resistūt malignitati suffumigii & morbi sed anteq̄ ad declarationē modi huius suffumigii accedam oportet in primis medētes admonere ꝙ iste modus nō est sine timore nocumēti membrorū principaliū, immo sæpe recidiuāt & ad malas egritudines complicatas cū ista deueniūt, quæ sunt ut asma: tussis hidropisis & marasmū quare nō est administrādus, nisi in inueteratis & in virtute forti cū egritudine mala: in qua alia remedia nō conferūt & cū maxima obseruātia aeriis & aliarū rerū nō naturaliū. Caue ēt ipsum in corporibus q̄ asmā patiūtur aut cōsumptionem ethicam aut febrem cū acuitate vel ꝑ dominio humoris calidi: aut in qbus debilitatem natura habēt, vel alio quouis modo. Scias ēt ꝙ oēs virtutes vnctionis possumus suffumigiis attribuere ꝑmissa securitate: vt supra & rō est nota cū basis sit virtus argēti viui operās: quapropter dico ꝙ digerit & preparat ad oīa sicut vnctiones. Et cū sint administrādi cum maiori timore: ideo si qs ipsis pro cura vti voluerit præparet in primis egrū præparationib⁹ superius dictis in cura per vnctionem purgādo corpus diligēter & paulatine confortandoq; stomachū. Et si opus fuerit flobothomabis, vel appone vētosas: & reliquis vtatur quæ cordi opitulātur ad intra & extra vt sunt cōfectiones cū gēmis & epithimata vnctionesq; infra dicende in cura accidentium &c.

Cap. ii. de modo administrationis suffumigii & de regimine obseruãdo in ipsorũ administratione.

EGro purgato, & in cubili clauso cũ igne: vel stufa calefacto, si frigus aut aer multũ humidus fuerit. Accipiat in mane in aurora oua duo sorbilia: & bibat parũ viui aromatici boni: vel accipiat bucellam panis infusi in vino optimo: & bibat, vel ciatum vnũ brodii caponis cũ rotula vna trageæ perlarũ: aut aromatici rosati vel cũ vncia vna zuccari rosati &c. & quiescat per duas horas aut vnam cũ dimidia: deinde præparato coopertorio: vel pauione: & aliquod tale, in quo eger possit ingredi & se totũ cooperire sine respiratione. Eger ingressus sedeat super scamnũ, aut catredam, & ponat intra pauionem catinũ plenũ ignis, in quo igne hoc suffumigiũ pone. ℞. cinaprii puluerizati. ʒ. s. olibani. ʒ. ii. misce & pone vt dictũ est super prunas ignis dicti, & eger sit nudus: & recipiat suffumigiũ per totũ corpus, & stet ꝯm dispositioné uirtutis usqꝫ ad sudoré: quod si eger fortis tollerat plus temporis moretur, si debilis minus quod si odoré non tolerat suffumigii nares & parté anterioré faciei extra pauioné teneat, & claudat undiqꝫ ne fumus respiret: & cõsum pto suffumigio exeat: cumqꝫ exierit ingrediat lectulũ & cooperiat se pánis ita ut cõpleat sudoré per horá si uirtus tolerat. Et attendat uirtuti qñ suffumigia ista dissoluũt calorem naturalé quare si eger indiget qñ sudat in lecto da sibi ciatũ brodii caponis cũ rotula trageæ perlarũ, vel bucellã panis in bono vino: uel oua sorbilia & sic per quatuor horas stet, accipiatqꝫ prandiũ. In aurora vel bonũ est si accipiat syrupũ vnũ pro stomachi & cordis confortatione. Et accepto brodio ut aliquod aliud, vt dictũ est supra suffumigiũ ĩgrediat siue pauioné & moret ut dictũ est. Syrupusqꝫ accipiendus in mane sit talis. ℞. syrupi rosati. ʒ. i. de buglosa. ʒ. s. aquar̃ buglosæ, fumiterræ, mellissæ añ. ʒ. i. misce & qescat ꝑ duas horas: & in aliis ꝓcedatur sicut in vnctione dictũ fuit quotidie videlicet dũ appareat flux⁹ materiæ fleumatice ab ore: uel alia signa dicta ibi, apparentib⁹ uero signis: ab suffumigiis cessandũ est: & attendat virtuti: & malis accidétib⁹ ut est ulceratio oris, sincopis &c. ꝙ fit cũ reb⁹ & remediis in cura unctionis dictis, & dicent etiá ubi de accidétib⁹ in fine loquar, ꝙ si eger non tolerat quotidianá suffumigii administratione fiat alternatim, videlicet de tertio uel de quarto in quarto die: ut ego sepe facio: ubi uirtus non tolerat: uel fiat cum minori quantitate suffumigii quod si egritudo fuerit antiqua mala: & eger robustus: & alia

medicamina nō conferant: & cū ista dosi non alteretur: duplicetur dosis supradicta, uidelicet post quā prima ab igne cōsumpta est iterū aliam eiusdem ponderis pone. Et sic continuabis: quod si ab ore nihil egrediatur: procedendum est usque dum signa alia consumptionis materiæ appareāt: ego uero inter alios cū suffumigiis duos curaui qui nunquam ab aliis medicaminibus sanati fuerunt, qui inuncti fuerūt pluries, sed nūquam ab ore aliquid miserunt & erant iuuenes: & ego cum suffumigiis processi: usq; ad ressolutionem omnium apostematum: habita ratione uirtutis, & ita fortis fuit ressolutio: quod ad neruoꝝ molitiem & paralisim deuenerūt: & sic sanati ab isto morbo fuerūt: postea per aliquos menses etiam a paralisi liberati fuerunt: & hoc non est malum cum minor sit nocumentum in tanta morbi malignitate: paralisis quam ulcerū: & dolorum nocumentū: ut fuit in istis: qui cum corrosione ossium &c. & perforatione palati & totius gulle ulceratione manebant quare &c. & ut possis diuersis diuersa auxilia applicare in sequēti capitulo multe alie descriptiones suffumigioꝝ scribam.

Cap. iii. de descriptionibus suffumigioꝝ diuersoꝝ valentium in tali egritudine.

SVpra posita fuit vna descriptio suffumigii exemplariter loquēdo hic vero diuersas alias descriptiones suffumigioꝝ q eiusdē sunt virtutis fortiora, tamē sunt & primo. ℞. zinabrii puluerizati. ʒ. vi. auri pigmenti. ʒ. ii. turis: mirre: sandoloꝝ rubeoꝝ añ. ʒ. ṡ. misce & puluerizentur subtilissime, & quātitas ponēda pro qualibet uice in igne est. ℥. i. Aliud suffumigiū. ℞. zinabrii. ℥. iii. auri pigmēti. ℥. i. marchesite. ʒ. ṡ. olibani, mirre, ligni aloes añ. ʒ. ṡ. puluerizētur, ut supra: & quātitas ponenda in igne est ab vncia semis usq; ad. ℥. i. Aliud suffumigiū eiusdē uirtutis qd est magis cōsolatū. ℞. zinabrii ℥. ii. olibani. ℥. i. galliæ muscatæ. ʒ. ii. misce & puluerizentur ut supra & ista quantitas est pro tribus uicibus ponenda in igne. Possumus etiā ex dictis rebus formare trociscos hoc pacto. ℞. zinabrii. ℥. ii. olibani mirræ, belzui añ. ʒ. iiii. galliæ muscatæ. ʒ. i. ṡ. tiriacæ. ʒ. ṡ. aque mellissæ quātū sufficit: misce: & fiāt trocisci: & utere ipsis: vt dictū est ponēdo sup ignē ꝑ uice vsq; ℥. i. ꝑ quolibet mane: q̄ndo fit suffumigiū. Possumus etiā multa alia cōponere addēdo: & minuēdo secūdū egri uirtutē: & morbi malignitatē: & cū administraueris dicta cibet eger bonis cibariis: & custodiatur ab aere frigido: postea in fine cōfortetur stomachus: & epar cū rebus dictis & dicēdis vbi de

cura cuiuscu̅q; accidentiu̅ tractabo, q̄ huius opusculi vltima pars erit. Sed vt audaciter in cura accedas. Audi q̄ mihi pluries euenit. Ego sepe aliquos patie̅tes morbu̅ gallicu̅ cu̅ vnctionib⁹ no̅ potui sanare, qm̄ no̅ erat sufficie̅s euacuare siue dirigere natura̅ ad euacuationem totalem huius humoris, & hoc uide̅s vltra vnctione̅, di cta̅ suffumigia superius feci. Inter quos fuit q̄dam iuuenis ætate viginti annoru̅ nomine dominicus de co̅finio. s. Petri, q a multis empericis: & barbito̅soribus, & mulierib⁹ sæpissime vnctus nunq̄ sanatus est. Sed ad ta̅tam malignitate̅ istius egritudinis deuenit: q̄ tota gulla iterior & palatu̅ vlcerib⁹ malis infecta: neq; loq poterat: & uix comedere: & cu̅ maxima difficultate bibere poterat, brachiisq; & crurib⁹ spasmatis & : co̅tractis in lecto iacebat: ita q̄ ad b̄n̄ficiu̅ corporis duo ipsum ferebāt, & qn̄ comedere volebat, necesse erat q̄ aliqs sibi cibu̅ in ore poneret: & vltra hoc vlcera hinc inde per corpus erāt & gu̅me siue apostemata dura cu̅ dolorib⁹ iu̅cturarum q ipsum vel parum aut nihil dormire permittebāt cum maxima consumptione totius corporis, profecto casus maximus erat: qm̄ cu̅ istis omnibus semper febriebat &c. Et cu̅ rogaret me sæpe mater mea: ut vellem ipsum sanare: si erat possibile: ad ipsum accessi: & q̄uis oe̅s dicte co̅ditiones sic erāt male ut nullam spem ex eis haberem, tame̅ pulsus erat cu̅ aliquali fortitudine: de quo co̅fisus: facta aliquali digestione & parua euacuatione, cæpi ipsum inu̅gere cu̅ ungue̅to quarto in ordine scripto in tractatu de cura per unctionem additis olei rosati ℥. ii. & sic processi unge̅do per decem dies interpolatis diebus ita q̄ ex tali unctione dolores remissi fueru̅t: q cepit dormire in nocte: & ego cessaui ab unctione: cibauiq; ipsum bonis cibariis bene nutrie̅tib⁹, ut sunt oua sorbilia: co̅tusum & uinu̅ bo̅nu̅. Virtute sic co̅fortata p̄ uiginti dies iteru̅ cœpi inu̅gere ipsi iu̅cturas cruriu̅ & brachioru̅: & factis tame̅ multis vnctionib⁹ vlcera no̅ co̅solidabantur, neq; apostemata resoluebātur. Quare cu̅ suffumigiis decreui residuum materiæ resoluere. Et si processi, videlicet in sero vngebam iu̅cturas cu̅ vnctione. Et in mane ipso sub pauione posito: cu̅ suffumigio primo in ordine in isto cap̄. scripto ipsum suffumigaui. Et sic p̄ multos dies processi & vlcera erāt fere co̅solidata, sed p̄strata erat uirtus & ideo dimisi per mensem cu̅ dimidio ipsum cu̅ bonis cibariis bonoq; regimine q̄escere. Postea iteru̅ cœpi ipsum inu̅gere & suffumigare, vt supra dixi, & istis factis: per q̄ndecim dies co̅tinuis liberatus fuit. Sed q̄a erat in ultima co̅sumptione ideo post sanationem

cibaui ipsum iusculo ordeaceo in mane loco syrupi: & semp ultra alias res cōmestibiles: in prādio: & cœna dabam iusculū ordeaceū qui adhuc uiuit & est sanus. Sic dico ꝙ aliquādo oportet procede re (qñ medicamē debile nō potest) cū fortiori, vt si nō potes purgationib⁹ fac cū potione decoctionis ligni indici, uel cū vnctionib⁹: ꝙ si vnctione nō sanāt fortissimum medicamen est suffumigiū &c. Sic igitur benedictus deus trinus: & unus. Et tu secure procede habita uirtutis & egritudinis cognitione, qm̄ vt dixit Galenus uirtuti forti nihil resistit. Neq; sic faciēdo errabis &c. Et hæc de cura per suffumigia satis deq; cura particulariū accidentiū dicam.

Cap. i. sexti tractatus & est prohemium in quo q̄ dicenda sunt de cura accidentium in sequentibus manifestantur.

Visis & declaratis modis dictis eradicalis curatiōis istius morbi. Ad completam doctrinam hic particulariū accidentium curam describere nō inutile erit: qm̄ particularia accidētia, applicatione particulari indigēt, siq; ipsis solis intēdat: vel etiam si ad primariam egritudinis curam fiat intētio: quæ accidentia ut dictum fuit superius fuerūt pustule, dolores, apostemata dura: ulcera maligna. Sermo igitur iste erit de modo succurrēdi pustulis, doloribus: apostematib⁹: & ulcerib⁹ morbi gallici cū medicinis particulariter applicatis, ſm diuersitatē eoꝝ, cū sigilatione istius sermonis ꝑ modū cōfortationis membrorū & preseruationem a recidiua &c.

Cap. ii. de cura pustularum: in quo unguēta & alia pulcherrima remedia magistralia ponūtur.

A Pustularum igitur curatione particulari incipiam: quæ cura diuersis medicaminib⁹ perficitur, quorū primū est unguentū benedictū meū complectū, in cura per vnctionem scriptū cū quo pustule ungātur sigillatim mane: & sero: vel cū alio ex dictis: & sic sanabis unamquāquem pustulam in quacunq; parte corporis: ꝙ si cōtigerit ex dicta pustularū vnctione ꝙ gingiue alterētur & fleuma ab ore fluere incipiat, sistēdum ab unctione ipsarū erit, & succurratur, modo dicto in cura nocumēti oris per unctionē. Et nota: ꝙ aqua ordei: in hoc: est multū proficua: cū diamorone: & melle rosato ut dictū est. Quod si sine unguēto pustulas remouere siue sanare uolueris. ℞ aquæ ardēris: aquæ rosatæ an. ℥. vi. sublimati. ʒ. ii. buliat lēto igne usq; ad dissolutionem sublimati in uaseo uitreo siue uitriato: & serua cū qua aqua postea tāge unamquamq; pustulā,

sero & mane quoniam sanat ipsas in quacunque corporis partes. Alia aqua eiusdem uirtutis delens videlicet pustulas dicti morbi. ℞. aquæ cum qua fit sapo. ℥. iiii. aque rosatæ. ℥. ii. salis armonici, aluminis roche añ. ʒ. ii. buliant parum lento igne: & serua: cum qua aqua bis in die pustulas tāges. Alia aqua eiusdem uirtutis. ℞. aque maris, aquæ rosatæ añ. ℥. iii. sublimati, uiridi eris añ. ʒ. i. s. buliant ad consumptionem quarte partis: & cum ista aqua, pustule bis in die tangantur. Alia aqua sanans pustulas, vt supra. ℞. aquæ rosatæ ℥. vi. arsenici albi. ℈. i. s. salis armonici, salis gēme añ. ℈. iiii. aluminis roche. ℈. ii. buliant ut supra: & tange pustulas. Alia aqua delens & sanans pustulas morbi gallici cum qua etiam mulieres que habent cutem grossam nigra & squamosam, subtiliant dealbant & mundificant ipsam, & est bona ad remouendum vestigia pustularum & aliorum vlcerum. ℞. argenti uiui. ʒ. iiii. decoquatur ī ouo hoc pacto, facto foramine in ouo crudo, pone intus argētū uiuū postea obturabis foramen cera: siue aliqua alia re, deinde sub cinere: uel in aqua ad ignem, usq; ad oui indurationē quoq; deinde accipe dictū argentum uiuum: & argenti sublimati. ʒ. i. aluminis roche. ʒ. ii. incorporentur simul in mortario lapideo cum baculo ligneo nitido semper agitando & ponendo parum aquæ rosatæ: uel violarum, aut cucurbite, & fiat hoc in mane per multos dies: in sero uero dimittatur quiescere & sic fiat donec albescat sicut nix, & hoc totum pone in fiala vitrea: & desuper pone aquam pluuialem claram libras duas, & coque lento igne ad consumptionem medietatis & qescat donec rescideat in fundo ad minus per noctem. Et abiecta aqua iterum pone totidem aquæ & iterum buliat, ut supra: dimitte quiescere & rescidere, & postea cola per colatorium, istamq; colaturam serua pro usu ad pustulas sanandas: quæ es mirabilis crede mihi. Alia aqua fortior quæ non solum ualet pustulis exterioribus: sed sanat ulcera mala intrinseca oris palati, & gulle: sanat quæ ulcera uirgæ & uuluæ: si cum ea tangentur discrete cuius hæc est descriptio ℞. aquæ separationis auri ab argento: descriptionem cuius ponam, vbi modum conficiendi puluerem rubeum: a me angelicum dictū, docebo. ℥. ii. aquæ rosatæ. ℥. i. misce, & utere tangendo, ut dictū est in aliis, ꝙ si fuerit nimis acuta: adde aquam rosatam, & erit mitior. Ego isto medicamine, ulcera mala oris, & gutturis multa sanaui, & est mirabile præsidium, ꝙ si contingat aliqua oris inflammatio: uel indignatio: utere aqua ordei tepida: uel lacte ouino: siue

uacino, potes etiam alias lotiones cōponere & aquas pro pustulis: fortiores & mitiores secūdum necessitatem & quando uis maiorē stipticitatem pone plus de alumine rochino ꝙ si propter acuitatem sublimati accidat dolor, aut excoriatio, uel tumor unge pustulas cum butyro: uel laua cum aqua ordei: aut cum aliis ex extinguentibus & mitigantibus dolorem. Nota ꝙ iste tamē aquæ & unguenta dicta ualent ad manuum & pedum fixuras: & ad alia ulcera calosa istius morbi: si qs cū ipsis tangat ulcera & fixuras vel suauiter lauet & hec de remediis pustularum sufficiāt. Sed qm̄ aliqn̄ apparent in cruribus, & circa vlcera ēt alique paruissime pustule: a materia acuta istius morbi, q̄ excoriāt & maximum causant dolorem, quas cū isto linimento si inūgeris sanabis. ℞. unguenti de tucia: populeonis: rosati mesuæ an̄. ℥. i. litergirii argētei: chimoleæ acaciæ an̄. ℥. ii. succi plantaginis solatri an̄. q. s. misce & ducantur in mortario plumbeo donec perfectæ incorporentur: cū quo unge excoriationem & parua ulcera & sanabis & hæc satis de pustulis &c.

Cap. iii. de his quæ opitulantur doloribus.

CVm dolores fiant in omnib⁹ partibus corporis: ut experiētia ipsa testat̄, & de eorū causis iam dixerim⁹: succurrantur ſm diuersitatem dolorū & membrorū, qui uero sunt intensi cū fortiorib⁹, & qn̄ sunt remissiores, cū mitiorib⁹ medicaminib⁹, ab intra & extra applicatis. Et qm̄ uerior cura est remouendo causam. Ideo imprimis de his que ab intra sumūtur dicam: q̄ & si non tollūt totalem causam: tamen remouent ſm partem, & sic mitigant dolores per aliquot tempus. De qbus sunt electuaria iam dicta in cura ꝑ farmatiam, & etiam sunt pillule ibi dicte, ad quam partem oportet redire. Sed ultra illa scribam remedia alia per me sæpissime experta in multis: & in primis pillule ex inuentione nostra, quæ euacuant materiam antecedentem & coniūctam accidentium, morbi gallici inueterati, & sic mitigant dolores per tempus, in quacūqȝ parte corporis existentes quarū hæc est descriptio. ℞. satirionis. ℥. i. hermodactilorū. ℥. ii. mirabolanorū chebuloꝶ, citrinoꝶ, indorū an̄. ℥. i. ß. agarici mastici an̄. ℥. ii. ß. zinziberis. ℥. i. specierū hiere pigre. ℨ. ß. aloes boni. ℥. i. ß. diagridii. ℈. ii. fiat massa cū succo cucumeris asinini, & succo rosarum, dosis, quorum est usqȝ ad dragmam unam. Alie pillule exp̄te: ut supra ualētes & sunt fortiores: q̄ mirabiliter tollēt dolores. ℞. specierū hyere pigre: masticis, mirabolanoꝶ citrinoꝶ, chebuloꝶ: indoꝶ an̄. ℥. ii. interioris collognt ide elaterii hermodactiloꝶ

satirionis: zinziberis añ. ʒ. i. ſ. serapini. ʒ. iii. ſ. salis indi. ʒ. ii. fiát pillule cũ succo cucumeris asinini: & succo rosarũ: & dosi earũ est usq; ad. ʒ. i. Educũt materias crudas a quacũq; parte corporis: & maxime a iũcturis & capite. Alie pillule quæ anodine dicũtur, mitigant doloré euacuádo ut supra. ℞. pillularũ cochiarum almásoris. ʒ. viii. aloes boni. ʒ. vii. hermodactilorũ. ʒ. iii. diagridii. ʒ. i. rosarũ rubearũ ʒ. i. ſ. fiát pillule cũ succo rosarũ & dosis est. ʒ. i. Aliq uero sedát dolores euacuádo cũ puluere hermodactilatæ summendo. ʒ. i. ſ. descriptionem cuius nullibi me legisse memini: sed credo eá esse magistralem ab aliquo innoíato, & ideo ponam eius descriptioné & si aromatarii fere oés eam componát, & cõfert doloribꝰ podagricis a materia frigida & aliorũ membroꝶ & maxime doloribꝰ morbi gallici: cuiꝰ hec est descriptio. ℞. hermodactilorũ turbit añ. ʒ. iii. diagridii. ʒ. ii. ſ. zinziberis. ʒ. i. masticis. ʒ. ſ. zuccari fini. ʒ. vi. misce & fiat puluis subtilissimus, dosis est usq; ad. ʒ. ii. Et qm̃ sunt qdá abhorrétes electuaria pillulas & pulueres, ideo ego sepe iubeo hoc solutiuũ in forma solida siue in rotulis sumere. ℞. diadragáti frigidi, succi citoniorũ añ. ʒ. ii. hermodactilorũ zinziberis añ. ʒ. ſ. turbit electi. ʒ. i. diagridii. ʒ. iii. tereniabin: succi rosarũ añ. ʒ. i. mucilaginis seminũ cartami. ʒ. ſ. zuccari fini. ʒ. xvi. misce & fiat cõfectio in rotulis: & dosis est. ʒ. ſ. usq; ad. ʒ. vi. Et nota q hora cõuenientior assumptionis solutiui pro doloribꝰ est in sero ante tempus siue aduétu parossismi: siue ante tempore principii doloris: & est circa horá uigesimam secũdam: & hoc qm̃ materia ista uiscosa melius educiť per farmacũ qñ moueť a natura: & etiam cũ minori molestia ut in multis experiẽtia mihi notũ fecit, & ista sufficiát per intrinsecas applicationes. Et ad eaq; extrinsecus applicata conferunt deuenio, q̃ cũ sit diuersa dolorem diuersimode mitigát, stupefactiua uero & si dolorem mitigát: nõ tamé in isto morbo applicáda sunt: qm̃ augét malignitatem frigiditatis materiæ sua frigiditate, destruũtq; caloré innatũ membri & materiam ingrossant, & ipsam difficilioris resolutionis redũt: quare nullo pacto applicáda sunt: nisi in casu mortis &c. Anodina medicamina, quæ & sine dolore dicuntur, applicata aliquantisper conferũt, qm̃ sunt satis similia calori naturali, aut parum excedentia: ut omnes medici docent, quæ sunt ut oleũ anetinũ, de camomilla: rosatum: de andacocha, de lio, & alia quæ confortant uirtuté mẽbri: & subtiliant materiá coniũctá, & preparant eam ad resolutionem uel euaporationem cũ qua fit mitigatio doloris: si loca doloris

ca doloris cum istis calidis unguas, hoc idem flores in dictis & her be ingredientes faciūt: si in emplastris aut fomentationibus ponan tur uel alio modo applicentur, uerum oportet medicamen diuersi ficare ꝑm diuersitatem humoris predominantis & membri patien tis, ut docuit Galenus tertio techni: & aliquando cum materia est multum frigida & uiscosa adde calefaciētia ꝑm necessitatem ut sti cados, & oleum lilioꝝ & alia ezperta de quibus statim: per me mul ta medicamina bona ponam. De eradicatiuis ex toto in ista egritu dine sermo iste nō est, quoniā ꝑdicta sunt in aliis modis cure eradi catiuæ: sed de expertis mitigātibus quorū ista & unā emplastri de scriptio. ℞. farinæ seminū lini: ordei, florū camomillæ: mellilotī añ. ℥. i. saluiæ: absintii, sticados añ. ℥. s. uini mōtani dulcis quātū sufficit puluerizanda pulueriꝫentur & fiat ex eis emplastrū: & pone sup lo cū doloris quoniam resoluit & mitigat dolorē quando materia est nimis frigida & grossa. Aliud emplastrū eiusdem uirtutis. ℞. floꝝ ca momille pulueriꝫati sticados añ. ℥. s. hermodactiloꝝ. ℥. i. olei camo mellini: uini aromatici: mellis optimi añ. ℥. ii. muscilaginis se. lini: fe nu greci & radicū altæ añ. ℥. i. buliāt ad ignē usqꝫ quo emplastri for mam recipiat & pone sup locū doloris calidū. Aliud emplastrum pro pauperibus & confert. ℞. furfuris: florum camomille, añ partes eq̄les buliant cū sapa quātū sufficit: uel cū uino dulci: & fiat empla strū & pone sup locū doloris, q̄dā etiā cū absintio calefacto sup lapi dē ignitū extinctū cū uino: calidū ponēdo sup locū succurrunt dolo rib⁹. Et alii cū furfure in caldario calefacto: & in sacculo posito, sup locū doloris deinde applicatū, mitigāt dolorē. Et ego sepe expert⁹ sum & inter remedia que aliq̄d cōferūt quoniā pauci sunt q̄ cōferūt est de melioribus. Possumus hoc idē facere cū fomētis verbi gratia ℞. florum camomillæ: mellilotī: aneti: saluiæ: sticados: absintii añ. m. i. buliāt in uino aromatico, & infunde in ipso calido spūgiā: quā bene expressam pone sup locū doloris cōtinuādo unā applicationē post aliam &c. Et tu potes lauare: & etiā cū aliis ingeniis sic proce dere: ut cū ciroto nostro in cura per unctionem scripto hoc idem fa cere: & hec de sedatiuis doloꝝ satis dicta sint &c.

Cap. iiii. de modo resoluendi maturandi & aperiendi apostemata dura siue gumas.

APostemata dura siue gume succurrātur ꝑm diuersas itētiones ipsoꝝ apostematū, videlicet, ꝑm propriā ex laudabilib⁹: intē tionē nāqꝫ apostema uno quatuor modoꝝ terminātur: silicet

resolutione, supuratione: corruptione & induratione: ex sententia principis, tertia quarti cap. ii. ex quibus duo sunt laudabiles: videlicet primi, & duo mali scilicet ultimi de qbus nihil dicã, ne sermo sit longus. Si igitur uis a principio resoluere procede cum moliẽti/bus calidis: in quibus sit aliqua siccitas: & non transcendat primum gradum ut docent omnes doctores, que sunt multa videlicet pin/guedo gallinæ anatis: oleum camomellinum: de lilio, de kerua, & Serapio laudat multũ armoniacũ, & est mirabile: ut dicit quamuis excedat in caliditate: quare & c. ex istis potes componere: & unge/re tumores uel gumas dicti morbi: uel etiam pone cerotum nostrũ scriptum in fine cure per vnctionem quoniam est medicamen mirabile in resoluendo. Vel pone hoc emplastrũ si dicta non conferunt ℞. ysopi ceroti dñi Mesuæ diachiolanis parui emplastri de mellilo to añ. ℥. i. pinguedinis galline, equi, medulle cruriũ uituli añ. ℥. ß. misce & ad ignem fiat emplastrum, & pone super duritiem resoluit & mitigat dolorem. Aliud emplastrum eiusdem intẽtionis. ℞. diaqui/lonis cum gumis vnguenti moletiui añ. ℥. i. armoniaci dissoluti in aceto. ℥. ß. pinguedinis anseris: terbẽtine: añ. ℥. ß. mercurii. ℥. i. misce & fiat vnguentũ in bona forma, quod dissoluit omnẽ duritiẽ morbi gallici si supra apponatur. Aliud unguẽtum siue linimentam reso/lutiuũ. ℞. piguedinis gallinæ anatis ãseris: añ ℥. i. medullæ cruriũ ui/tuli: & cruriũ porci añ. ℥. ß. olei de camomilla. ℥. vi. misce & fiat li/nimentũ cum quo unge duritiẽ sepe. Aliud linimẽtum resoltiuũ bonũ. ℞. vnguẽti dialteæ. ℥. i. olei lilio℞ albo℞ pinguedinis gallinæ butiri recẽtis añ. ℥. ß. misce: & unge locũ actu calidũ. Aliud unguẽ tũ resolutiuũ ꝙ ponit̃ sup duriciẽ extẽsum sup coriũ uel pãnũ lini. ℞. armoniaci: bedelii: galbani: añ. ℥. i. dissoluãtur in aceto, deinde ad de mucilaginis se. lini: fenugreci: alteæ añ. ℥. ß. litergirii. ℥. ii. buliat usqꝫ quo formã ceroti recipiat: semper cũ baculo agitãdo: & utere. Ad idẽ multũ cõfert diaqlon cũ gumis: ꝙ sepe expertus sum, resol/uit & mollificat omnẽ duriciẽ & c. q̃re utere remediis dictis ẽm ne/cessitatẽ: Nota tamẽ ꝙ si in linimẽtis predictis aliquãdo pones portionẽ unguẽti nostri benedicti descripti in cura ꝑ vnctionẽ: meli⁹ & citius resolues unãquãqꝫ duritiẽ. His igit̃ factis, & durities siue apostema gumosum nõ resoluat̃: sed potius ad maturationẽ declinare uidebis: tũc cũ maturatiuis eũ adiuuare oportet, cũ medic⁹ sit adiutor naturæ: & nõ impediẽs, ut dixit Hipp. de qbus ponã descriptiones multas, & primo emplastrũ maturatiuũ ꝙ omne apostema

durũ & maxime morbi gallici maturat. ℞. mucilaginis alteæ: fenu greci: de. s. lini: añ. ℨ. vi, fermenti, assungiæ gallinæ. radicũ lilioꝝ albo ꝝ sub prunas coctoꝝ añ. ℨ. iii. Radicũ alteæ elissate: & bene pistate. ℨ. iiii. ficuũ pinguiũ bene pist. unci. ii. icorporẽt & fiat emplastrũ ſm artẽ: & pone sup apostema. Aliud emplastrũ maturãs apostemata dura. ℞. radicis alteæ bulitæ: assũgie porcinæ: gallinæ añ. unc. iii. pinguedinis cerui: rasine pini: terbentinæ añ. uncia. i. s. misce & fiat emplastrũ ad ignẽ & ualet multũ maturãs apostemata dura. Aliud emplastrũ maturatiuũ ℞. radicum lilioꝝ alboꝝ: alteæ añ. uncias. vi, decoquãtur in aqua cõi postea pistẽtur subtilissime: & adde farinæ fenugreci. s. lini, tritici añ. uncias. ii. s. & cũ decoctiõe dictaꝝ radicũ fiat emplastrũ ad ignẽ: & in fine adde pĩguedinis gallinæ: porcinæ: butiri recẽtis añ. uncias. ii. miscẽdo bene. Aliud emplastrũ maturatiuũ & resolutiuũ. ℞. radicum alteæ. uncias. vi. incidãtur: & buliant & subtilissimæ pistentur: postea accipe totidem pinguedinis porcinæ per setonem colatæ & in mortario incorporẽtur: & pone super apostema. Ad hoc aliquando ualent diaquilon magnum: & unguẽtum mollitiuum seu de mucilaginibus super locum retentum quoniã maturant & resoluunt ut est. ℞. radicis brioniæ lissate & pistate assungiæ porcine colate añ. partes equales incorporentur & utere quoniam maturat & resoluit & est de secretis &c. ex dictis potes multa alia componere: resolutiua, & maturatiua: & ipsis addere: potes etiam facere fomentationes maturatiuas: & resolutiuas cũ rebus appropriatis: quam rem tibi dimitto &c. Facta maturatione: aperiatur apostema cum sagitella: uel alio instrumento incidente: & hoc ſm incessum viloꝝ preterquã in fronte & in sumine: & aliis locis que contrario modo aperiuntur: causam vide tertia quarti: ab Auic. ꝙ si aliquod nocumẽtum per incisionem timueris: vel si magis diligis cauteriũ actuale ꝑpter ei⁹ cõfortationẽ aperi cũ ipso & sit gladiale &c. uerũ qa multi timẽt actualẽ & si potẽtiale nõ sit ita tutũ faciẽdũ tamẽ est si nõ habes aliã viã, urgẽte necessitate, & cauteriũ potẽtiale sit domesticũ & correctũ. Et caue ne ipsũ sup iũcturas uel neruos ponas ne destruat mẽbri operatio. Et hoc debemus ita in actuali quã in potẽtiali aĩaduertere. Eego sepe utor isto in apostematib⁹ dicti morbi & ĩ bubonib⁹ apiẽdis & est tale. ℞. sublimati. ʒ. ii. s. unguẽti populeonis. ʒ. iii. opii. g. v. lapis amatitis. ℈. s. misce & fiat vnguẽtũ: & pone sup apostema maturũ ſm quãtitatẽ foraminis ꝙ facere intendis, qm̃ aperit: si ꝑ sex horas supra steterit

& postea eleuato cauterio: pone ad ꝓcurandũ casum escare butyrũ cum folio caulis usq; dum escara cadat, uel potes loco dicti caute/rii uti oleo de vitriolo: & est mirabile sine dolore cauterizando. Et fit hoc modo. ℞. uitrioli romani siue ciprini. ℥. xxx. salis nitri, alumi nis rochæ añ. ℥. iiii. misce & pulucrizentur omnia, e calcinentur ad ignem secũdũ arté postea pone hoc calcinatũ in bocia curua lutata ad igné fornacis alchimistarũ, & per igné auctũ habebis: in recipiéti oleum: qđ est cauterium mirabile, & sine pari in quacũq; operatione & maxime in scrofulis & ueruchis magnis eleuandis sed recipiens sit magnum si uis facere dictum oleum. Nota tamen quod quando compono cauterium cum sublimato: & uolo ipsum sine dolore di mitto ipsum quiescere per aliquos menses: & pono etiam duplica/tam dosim opii: & ipsum cauterizat sine dolore uel cũ paruissimo, quod si ipsum potentius desidero addo plus de quãtitate sublima/ti & c. Aliud cauterium ualde mirabile aperiens apostema: & scro/fulas sine dolore notabili. ℞ cineris lignoℛ montium libras. x. aque fontis libras. xxx. buliant ad consumptionem tertie partis, deinde accipe calcé uiuã integrã quantũ sit sufficiens ita ut aqua sup natet ꝑ duos digitos: & pone ĩ dicta aquã siue lissiuiũ & sic dimitte ꝑ dies octo miscédo semel in die, postea cola ꝑ colatoriũ & ĩ colatura, ad de aluminis feze siue tartari. ℥. vi. & dimitte ferméntari dies octo: & cola ut supra. Deinde. ℞. librã. i. dicte colature aque cũ qua fit sapo libras. 5. pone in catia ad igné & buliant usq; ad spissitudiné mellis, & habebis causticũ mirabilis operationis: uel fiat hoc idé in aperié do apostema cũ trociscis calidi cõ in antidotario Dini, in expositio ne: tertie & q̃rte fen q̃rti canonis, uł cũ trocisci alchadicũ. D. mesue cap. de polipo: uel cũ aliquo alio descripto ab antiq̃s & modernis. Séper tamé, siue cũ actuali: siue cũ potétiali cauterio apostema ape rire intendis: securissimum est supra locum per quatuor digitos po nere defensiuum ad retinendum: ne noua materia propter doloré currat ad locũ. Et hoc potes cũ isto facere. ℞. boli armeni, sangui/nis draconis: chimoleæ: accatiæ añ. ℥. 5. vnguéti de plũbo. ℥. i. albu minis ouorum aceti añ. q. s. misce & fiat vnguétum in mortario & pone ut supra quoniã mitigat etiam dolorem Aliud unguentũ de/fensiuũ. ℞. vnguenti nostri benedicti. ℥. iii. sanguinis draconis chimo leæ, boli armeni, accatiæ añ. ℥. 5. canfore. ℈. 5. misce & pone ut su/pra & c. & sic vnũquodq; apostema aperies & c.

Cap. v. de cura omnium ulcerum morbi gallici.

APerto igit̃ apostemate reliquũ est de curatione vlcerũ dicere sed cũ in tã maligna egritudine, tot diuersitates vlcerũ sint & ut omnia vnico uerbo cõplectar omnia genera malignitatũ ulcerũ in tali morbo apparẽt. Et ideo nõ sicco pede hac ĩ parte ambulare decreui: sed aliq̃tisp expgefacere medẽtes ĩtelligo, rememorãdũ id ꝙ dictũ ẽ ĩ cap. de essẽtia isti⁹ morbi: videlicet de occulta & maligna q̃litate ĩ isto morbo repta: q̃ nõ solũ radicalẽ ĩpedit curam sed ẽt accidẽtiũ, iter q̃ enumerata fuerũt ulcera: q̃ diuersimode ĩpediũt, ut testat⁹ est galen⁹: q̃rto de morbis curãdis contra tessalũ, & alii doctores ẽt, q̃ ĩpedimẽta sũt multa: & prĩo ex parte ulceris: ĩ eo ꝙ ẽ soluta cõtinuitas est figura q̃ vel est circularis vel fistularis: ĩpedit ut ẽt ex parte saniei, qm̃ aut ẽ nimis subtilis: vel nimis grossa: aut nimis calida frigida & de aliis qualitatib⁹, a quib⁹ seq̃tur corrosio, mollificatio,, exsiccatio &c. aut quia habent occultam qualitatem vt dixi, quæ in istis est pessima causa impedimenti cõsolidationis. Sũt etiam ex parte membri in quo est ulcus: aut q̃a naturaliter debile vt crus, aut q̃a multa humiditas naturaliter in ipso abundat, ut in vulua: & gutture: sunt etiam aliq̃ñ ex parte membri de mãdantis vt est epar in istis, qm̃ quotidie nouas supfluitates ad ipsa ulcera epar trãsmittit, vel ex parte totius: qm̃ corpus est cachochimũ &c. complicationes etiam cũ aliis egritudinib⁹ materialib⁹ & immaterialib⁹ sunt impediẽtes: & multi alii sũt modi, vt est ostracositas labiorũ: corruptio ossiũ &c. per quos omnes fit impedimentũ consolidationis. Sed qm̃ in istis tota vis est: ideo in primis regulas quasdam vniuersales pro istis ponam postea ad particulares deueniã. Et primo si figura fistularis est impedimentũ: & sit in loco ubi possibilis sit apertio sine patiẽtis particule discrimine, aperiatur instrumẽto: vel cauterio: si aũt nõ est possibile: ponãtur: per siringã lotiones & vnguẽta dissoluta vt dicam statim. Quod si figura circularis in causa fuerit: reducatur vlcus ad aliam figuram, aliquo leui medicamine domestico ꝑm medici iudiciũ, Quod si grossities saniei impediat, subtiliet̃ cũ digestiuis, in q̃bus sit virtus digestiua cũ incisione, quod si saniei subtilitas fuerit: ingrossetur cũ cõseruantibus calorẽ: in q̃bus sit viscositas aliqua: vt sunt glutina &c. Et si caliditas vel frigiditas & aliæ qualitates impediãt, procedatur cũ suo cõtrario, & remouebis cõsequentia q̃ fuerũt corrosio & reliqua dicta supra, q̃litas occulta remouẽda est cũ his quæ habent proprieatem: & sunt experta, ut sunt vnguenta in q̃bus ingreditur argentũ uiuũ: & etiam

pulvis a me angelicus dictus propter eius angelicam in tali morbo operationem & est medicina mirabilis: cui non est par, si uero a mẽbri debilitate cõsolidatio impediatur: cõfortetur cũ calidis in qbus sit proportio cũ membro, qm̃ vt inquit Auic. egritudo suo medicatur cõtrario, & conseruatur sanitas suo simili: & Galenus dixit calidiora calidiorib⁹ applicãda &c. si aũt hoc ab humiditate: ad mẽbra naturaliter fluẽte fuerit, vtere exiccãtibus fortib⁹, ꝙ si impediẽs mẽbrũ transmittens fuerit vt epar, aut renes, vel cerebrũ, purgẽtur mẽbra illa, & rectificẽtur si est possibile: sic etiam in corpore cachochimo facies, malos purgando humores, ꝙ si propter complicationes aliæ egritudinis: curetur egritudo complicata impediẽs, non tamẽ dimissa ex toto vlceris curatione, vt docet Auic. quarta quarti & quarta primi cap. vltimo. Et sic remouendo vnamquamque causam omne genus vlcerum sanabis, vt remouẽdo duriciem ostracosam cum medicamine acuto, vel cum instrumento apto: & ossium corruptionem siue denigrationem remoue cum medicamine faciẽte relaxare squamas & frustra ossis corrupti & cum appropriatis, vel cum instrumentis, ut sunt fricatoria, scalpro: & tripano: vel aliquo alio instrumento ẜm necessitatem membri & quantitatem corruptionis ossis, & hæc dicta sufficiant. Et remedia quæ vniuersaliter superius tetigi particulariter hic scribam, & primo vnguentum digestiuum vlcerum morbi gallici: quando sanies est cruda & grossa. ℞. assungiæ porcinæ: terbentinæ añ. ℥. ii. butyri. ℥. i. olei liliorũ alborum. ℥. i. mercurii. ℥. ṡ. succi aranciorũ. ʒ. vii. misce & fiat vnguentũ, cũ quo licinia vngant̃ ponenda in vlcus, & etiam pannũ cũ quo cooperies vlcus dicto unguento illinies, & ẜm mẽbri cõditiones ligabis &c. Aliud vnguentũ digestiuũ ualet ut supra. ℞. vnguẽti basiliconis dñi Serapionis, dialtee. añ. ℥. i. terbẽtine. ℥. ṡ. misce & fiat unguentũ: & vtere ut supra. Aliud unguentũ digestiuum eiusdem virtutis. ℞. terbentinæ butyri. añ. ℥. i. unguenti rasini. ℥. i. uitelli ouorum num. ii. croci. ʒ. ṡ. misce & fiat unguentũ. Aliud unguẽtũ digestiuũ qñ sanies est uiruleñta: subtilis, & corrosiua. ℞. terbentinæ lotte. ℥. iii. uitelli ouorũ numero. ii. olei rosati litergirii añ. ℥. i. in primis ducat̃ litergiriũ cũ oleo rosato ita ut fiat perfecta mixtio postea adde terbentinam & oua &c. & fiat unguentum & utere super lichinia ut dictũ est. Aliud unguentũ ut supra digestiuũ. ℞. unguenti de plũbo: terbentinæ añ. ℥. i. butyri. ℥. ṡ. assungiæ porcinæ. ℥. i. ṡ. argenti uiui. ℥. i. fiat unguentũ ẜm artẽ dictã & utere. Potes etiã cũ isto ꝓcede

re. ℞. olei rosati, terbentinæ clare: uitelli ouorũ añ. unciá. i. misce & fiat unguentũ & utere &c. Facta digestione q̃ cognoscitur p bonitaté saniei, in albedine, lenitate, & eq̃litate: oportet cũ mũdificatiuis pcedere, & hoc ƒm diuersitaté saniei: ulcerũ & mébrorũ. Et in primis scribã unguéta mũdificatiua cõia: postea particularia notabo, unguentũ igitur mũdificatiuũ cóe est hoc. ℞. terbentinæ. uncias. ii. mellis rosati. unc̃. i. farinæ ordei. q. s. misce & fiat unguentũ: qđ mũdificat saniem laudabilé in quacũq; parte corporis. Aliud unguẽtũ mũdificatiuũ cõe cũ pulueribꝰ. ℞. terbétinæ uncias. ii. mellis rosati unc̃. i. farine ordei: mirre olibãi masticis añ. ʒ. ii. misce & fiat unguétũ & utere super lichinia ut dictũ fuit. Et ne pars ista ex multoꝝ unguentorũ descriptione sit nimis tediosa, utere unguentis cõibꝰ ab aliis auctoribꝰ scriptis: ƒm necessitaté: uerbi gratia in ulceribꝰ capitis utere unguéto de gũma ellemi, unguẽto de betonica, unguento de mater silua &c. & in aliis mébris ƒm mébri naturá, & ulcerũ: ut unguento apostoloꝝ in ulceribꝰ putridis sordidis: malis & pfundis: uel fistulosis: quod si nõ potes alio modo, dissolue unguéta cũ uino uel aliquo alio appropriato ut lissiuiũ & aceto &c. & multũ cõfert dissoluere ung. egiptiacũ cũ aceto uel uino & in fistulá iniicere q̃m remouet duritié siue carné calosam &c. potes ét uti ungº ceraseos magno dñi Mesuæ. Et in minus malignis: miscédo dicta unguéta, cũ ungº basilicone, uel cũ ungº rasino, aut cũ aureo dñi Mesuæ. Et qñ ulcus est calidũ: possumus applicare mũdificãtia alterius ordĩs ut est ung. de tucia & est põfiligos, ung. de cerusa: cũ cáfora & sine cáfora ƒm maioré & minoré iflãmationé, & ét factũ magistralr. cũ succo solatri & decoctũ: uel ung. de plũbo & in aliquo casu unguétũ de minio cũ canfora & sine: & alia q̃plurima mũdificantia q̃ sunt eiusdé uirtutis cũ extinctiõe &c. & aliqñ miscere unũ cũ alio: ut dictum est: ƒm alias complicationes egritudinis uel accidétium cum ipso ulcere & sic extinguere caliditatem aut prohibere corrosioné & alia remouendo accidentia phibentia consolidationé. Et habita sic cõsideratione omniũ tam accidentiũ q̃ alioꝝ impedientiũ recte pcedes in ista egritudine: in q̃ tãta malignitas reperit. Vt sensu apparet taliter q medicamina scripta ab antiqs nõ semper cõferũt sed potius qñq; irritant huiusmodi ulcera morbi gallici: Et cũ sit ita experta p me & alios sæpe medicamina, hic scribere intédo cũ eorũ virtutibꝰ: ut ipsa canonice vnicuiq; vlceri: & loci applicare valeas. Et in primis puluis angelicus a me dictus pp̃ter mirabilé eius opa-

tionẽ & angelicam in isto morbo: nam est medicina exiccatiua cũ aliq̃li domestica & sine dolore corrosione carnis mollis & sup̃flue, & est remotiua male q̃litatis occulte vlcerũ & maxime morbi gallici: estq; digestiua cuiuscũq; saniei: & mũdificatiua, remouẽs deambulationẽ & corrosionẽ & p̃hibet deambulationẽ cãcrenæ: dissoluitq; saniẽ grossam siue durã ĩdigestã post aptionẽ gũmarũ. Et huic medicamini nõ est par in tali morbo, quoniam si cum ipso procedes usq; ad perfectã cutis generationẽ ducit ut ego sepe expertus sum. Et est nobilis in uirge vlcerib⁹ malignis: Et modus cõficiẽdi ipsum est iste ℞. argenti uiui librã. i. pone in cucurbita parua uitrea, deinde pone desuper aque cum qua separatur aurum ab argento libram unam & pone cucurbitam in olla, & in spatio inter cucurbitam & parietem ollæ pone cinerem: vt conseruetur olla, ne ex immediato contactu ignis rũpatur, quæ olla cũ cucurbita intus ponatur ad ignem in primis lẽtũ, postea augeatur modo quodam medio: & sic cũ forti igne dimittatur vsq; quo tota aqua cõsumpta sit, quod cognoscitur: q̃a nõ euaporat aliq̃d ab ipsa cucurbita: & habebis mercuriũ calcinatũ rubeũ, pulueriza ipsum, & si intus aliqua portio argẽti viui remãserit: pone dictũ puluerem, in cacia enea nitida ad ignem, & sic miscẽdo dimitte vsq; dũ tota argẽti uiui pars sit cõsumpta, & isto puluere utere ad omnia dicta, & maxime ad vlcera uirge & aliorũ locorũ ubi putredo & sanies mala prohibet cõsolidationem: & in fistulis dissolue ipsum cũ vino & proiice p̃ siringam: q̃m mirabiliter operatur. Modus faciendi aquam separationis auri ab argento est iste. ℞. vitrioli romani lib. ii. aluminis roche. ℥. xvi. salis nitri lib. i. pone in cucurbitam curuam lutatam: vel si vis pone in rectam cũ capello suo: & recipiente ad ignem fornacis vt faciũt alchimiste, & habebis aquam cũ qua separatur aurũ ab argẽto & cũ qua fit puluis angelicus, q̃ aqua est mirabilis ad remouendas veruchas in quacũq; parte & maxime in ano & vulua: cauterizat etiam ista aqua vlcera maligna ambulatiua vbicunq; & in gutture & prohibet deambulationẽ vlcerum vbi sunt vt puta virgæ, & vuluæ. Sed cũ est nimis acuta oportet lifare ipsam cũ aqua rosacea. Et ego sæpe sanaui ulcera mala gutturis tangendo bis in die cũ aqua dicta cũ medietate aquæ rosatæ admixta & est de secretis nostris. Et q̃uis Ioannes de Vigo uir doctissimus ipsum puluerem doceat cõponere sub nomine pulueris rubei: nihil ei debeo in hoc, q̃m anteq̃ ipse scriberet, ego ipsum cõponebam, & habui a quodam uiro alchimista sene q̃ erat mirabilis

lis experimentator:& multa alia ipse docuit me:cuius anima requi-
scat in pace, qm̃ mortuus est &c. hoc uiso de unguentis scribam &
primo ynguentũ mũdificatiuum ulceris morbi gallici expertũ, re-
moués malam qualitatem occultam & dissoluens duriciem gũmo
sam reducendo ad bonam saniem, & mitigat dolorem carnéq; lau-
dabilem generat cuius descriptio est ista. ℞. masticis: turis: colofo-
niæ cerusæ: argẽti uiui olei rosati añ. ʒ. i. s. assungiæ porcinæ lib. i.
succi aráciorũ. ʒ. i. cũ quo argentũ uiuum mortificabis, postea pone
assungiá & reliqua in mortario: & cũ pistello ducẽdo fiat unguẽtũ,
cũ quo ulcera super lichinia & pannũ ponẽdo mũdifica. Aliud un-
guentũ mũdificatiuũ optimũ. ℞. unguenti rasini: assungiæ porcinæ
añ. vnc̃. vi. argẽti uiui vnc̃. ii. masticis, olibani: cerusæ: añ. unc̃. i. liter
girii unc̃. s. olei de mirto unc̃. ii. misce & fiat unguentum in morta
rio: & utere ut supra. Aliud unguentum per me masticinum dictũ:
& est de secretis, mũdificat ulcera profunda sordida mala: & remo
uet malam qualitatem occultam, sanat quodcunq; ulcus uirge, &
uulue aliorumq; locoꝝ humidoꝝ cui non est par. ℞. unguenti rasini
vnc̃. iiii. unguenti damasceni unc̃. ii. mercurii: masticis añ. vnc̃. i. ce-
rusæ, litergirii, añ. ʒ. vi. olei mirtini quantũ sufficit: fiat ex eis unguẽ
tum in mortario, in bona forma & extẽsibile, quo utere, quoniam
egris utilitatem & tibi honorem dabit. Vnguenti damasceni descri
ptio est ista. ℞. vnguenti rasini unc̃. iii. uiridi eris. ʒ. i. dissolue in catia
ad ignẽ unguentum postea pone uiridem erem bene puluerizatum
in fine: semper bene cum baculo agitãdo donec perfectam habeat
admixtionem, & est mundificatiuum ulcerum profundoꝝ, & putri
doꝝ, estq; exiccatiuum malarũ humiditatum & cicatrizatiuũ &c.
& hec de unguentis sufficiant. Cirotaria que ad hanc egritudinem
conferunt sunt diuersa sicut est diuersitas in dispositionibus mem-
broꝝ. Ego uero in ulceribus capitis nũquam a cirotis de betonica
discessi: & quamuis de ipsis multe sint descriptiones, tamen unam
tantum ponam: & est ista. ℞. terbentinæ, rasinæ pini: olei rosati añ.
vnc̃. vi. cere unc̃. v. betonicæ matersiluæ añ. unc̃. vii. infundantur,
herbe per tres dies in uino montano, dulci, & omnia alia simul de-
coque ad uini consumptionem postea per colatorium cola: & abie
ctis herbis pone ad ignem, & adde gumi ellemi: sercacolle, olibani
añ. unc̃. i. pro libra & ad ignem ſm artem fiat cirotum: quod est mi
rabile cuicunque ulceri capitis, & morbi gallici: quoniam cicatri-
zat post incarnationem: omnia capitis ylcera: uerum quando indi-

geo maiori exiccatione, pono cum isto tertiam partē unguenti de minio & est mirabilis operationis. In aliis corporis partibus optimum est cerotum de minio usuale quoniam mundificat: & cicatrizat unumquodque ulcus post incarnationem uel post regenerationē carnis: Sed ut ultra usualia aliqua alia habeas cirotaria scribam cerotum de minio quod confert ut supra. ℞. minii unc. vi. litergirii aurei unc. ii. cerusæ unc. i. olibani unc. i. olei rosati: liliorum alborū añ. libram. i. sepi hircini unc. iiii. fiat cirotū ad ignem secundum artem: & utere secundum necessitatem. Aliud cirotum quod cicatrizat quecunque ulcera fraudolenta mala & mollificat labia ostracosa: & occultam qualitatem remouet: maximūque est presidium tibiarum ulceribus antiquis, quoniā sanat ipsa sine dubio. ℞. litergirii aurei unc. vi. boli armeni unc. ii. olibani opoponaci añ. unc. i. cerusæ: minii añ. ℥. i. ſ. cāfora. ℥. ſ. cere albæ. ℥. viii. sepi castrati olei laurini añ. ii. olei communis. ℥. v. fiat ex istis cerotum secundum artem, & utere quoniā est de secretis expertis ad ulcera morbi gallici maligna: nam remouet deambulationem & cicatrizat: sordiciemque & alias malas sanies digerit & maxime in ulceribus crurum. Ad eandem intentionem ualet & mirabiliter confert cirotum scriptum in cura per vnctionem, & ego sepe utor ipso quoniā incarnat & cicatrizat mirabiliter &c. Sed quia aliquando loca ulcerum & alie conditiones alias formas medicaminum requirunt: ideo his uisis: diuersa alia medicamina que diuersis membris & ulceribus conferunt scribam. Et primo aqua consolidatiua ulcerum gutturis, palati: gingiuarum & labiorum si cum ea bis in die cū radio in cuius capite cotum sit: & in ipsa madefacto ulcera tanges. ℞. alluminis rochæ. ℥. iiii. zuccari fini. ℥. ii. uiridi eris. ℈. i. aquarum plantaginis: rosarum añ. ℥. iiii. buliant ad cōsumptionem tertiæ partis: & cola: & utere. Alia aqua que est fortior & nobilioris operationis. ℞. aquæ separationis auri ab argento partem unam, aquæ rosatæ partes tres: misce & tange ulcera ut dictum est quoniam sanabis ulcera dicta quia ultra exiccationem, remouet deambulationem: & prohibet descēsum materiæ &c. Alia aqua siue dococtio cum qua fit gargarizatio in ulceribus malignis gutturis & oris vel gingiuarum: resoluitque apostemata & prohibet descensum materiæ: mundificat saniem, & ulcera ad cicatrizationem dirigit. ℞. rosarum: mirtilorum: arnoglose: bislingue: plantaginis añ. ℥. iiii. balaustiarum gallarū añ. ℥. v. aluminis roche. ℥. iii. aquæ plantaginis lib. i. ſ. buliant ad cōsumptionem tertiæ partis, & cola

& in ipsa colatura pone, ℥.iii. syrupi acetosi, uel diamoronis, uel mellis rosati, & de aliis secundum necessitatem. Alia decoctio lauatiua eiusdem uirtutis, & maioris efficatiæ: & est incarnatiua: confortatiua loci ulcerati: & cicatrizatiua ulceris. ℞. rosarum rubearũ, balauistiarum mirtilorum berberorum añ. m. i. gallarũ numero. vi. mirre: aluminis rochæ: antimonii añ. ʒ. iii. aque plantaginis in qua ferrũ decies extinguatᵣ: uini stiptici nõ uinosi añ. libras. ii. decoquãtur secundum artem & lauentur cum ista ulcera tempore necessitatis in quocũq; membro: & si ulcera sunt in gutture fiat cum frustro spongiæ in capite radii uel cum alio ingenio, ut in uuluam eiciendo per siringam: & etiam in fistulis, quod si in isto ingenio ulcera dicta non potes sanare, & maiorem exiccationem uolueris, utere isto puluere. ℞. tuciæ preparatæ: terre sigillatæ: acatiæ, coralorum rubeorum añ. ʒ. s. sanguinis draconis, turis: seminum plantaginis: mirtilorum añ. ℈. i. pulverizentur & simul incorporentur, & per cannulam in vlcere fistuloso uel alio loco insufflabis: & hoc bis uel ter in diæ sᵐ rei indigentiam &c. Alia lotio siue decoctio lauatiua: valens ad inflationem membri genitalis & uuluæ precipuæ: sanatq; eorum ulcera mala. ℞. rosarum rub. siccarum, foliorum mirti: corticorum granatorum: balaustiarum, tartari uini albi: aluminis rochæ ordei, seminum caulium: añ. partes equales, aque plantaginis quantum sufficit fiat decoctio, in olla lapidea secundum artem: & cola: & in quacunq; libra decoctionis ponatur. ʒ. iii. mellis rosati, & utere quoniam mirabiliter ulceribus confert, ut dixi, Postremo cicatrizabis cum unguento masticino supra scripto: vnum tamen non pretermittam quoniam iam dictum fuit inter enumerando signa: & accidentia, quod aliquando post curam fixure in uolis manuum & plantis pedum remanent: & etiam quendam squamositates que sunt male non solum propter defedationem uerum etiam quoniam sunt aliquãdo cum dolore: quare succurrentur sic in primis: purgato corpore, suffumigentur seu lauentur manus: uel pedes cum ista lotione calida. ℞. maluæ, fumiterræ, paritarie añ. manipu. i. radicis alteæ, consolide añ. ʒ. iii. ordei. ℥. iiii. buliant in aqua dulci cum qua lauentur ut supra. Postea unguantur cum unguento nostro benedicto: in cura per vnctionem scripto: vel cum isto. Recipe albuminis ouo℞ numero. ii. pinguedinis hirci. ʒ. s. sublimati. ℈. ii. aluminis combuste. ʒ. s. misce & fiat vnguentum in mortario lapideo cum pistello ligneo, quod si aliqua inflatio-

uel mordicatio sequatur ex dicto vnguẽto, vnge locum cum butyro recenti sepe, Et si propter sublimatum times hunc unguentum vnge post lotionem manns & pedes cum vnguento nostro hircino cuius hæc est descrptio. ℞. olei rosati: cere añ. ℥. iii. sepi hircini. ℥. i. succi rapæ uel napi. ℥. vi. buliant ad cõsumptionem succi & fiat unguentũ & utere qm̃ multum cõfert in fixuris manuum & pedũ morbi gallici. & etiam in ulceribus a uulgaribus bugáce dictis: & ualet fixuris manuum a frigore hyemis factis, & est medicina dictis mirabilis. Et hæc de remediis ulcerum morbi gallici ꝟm eorum diuersitatem in figura, sanie & aliis. Sed qm̃ sæpe corruptio, putrefactio, aut alteratio aliqua ossis est in causa ne ulcera consolidentur, ut dixi supra. Ideo ꝟm quantitatem cum instrumentis tota quantitas tollatur. Vt puta cũ cauterio ignito: uel cum fricatoriis & scalpro: ꝗ si nõ fuerit magna sed superficialis et parua, cũ diuersis medicinalibus ingeniis remouebis. Et primo ualet puluis iste squamãs ossa superficialiter corrupta in quocũq; ulcere. ℞. radicis yreos syluestris: aristologie añ. ℥. i. cẽtauree. ℥. ii. corticis pini. ℥. s. misce et puluerizẽtur subtilissime, de quo pone sup os alteratũ siue corruptũ qm̃ remouet supficiẽ ossis corrupti siue denigrati. Potes ẽt ex dicto puluere & melle facere vnguentum: de quo ponatur super os ut dictum est ad eandem intentionem valet aqua vitæ cum melle rosato: & calcanto adusto, in qua infundant̃ lichinia & ponantur super os corruptum: vel ponatur pulueris euforbii super os, & est vltimũ: aut fiat cum iam dicto puluere aña partes equales mixtio & ponatur, vel remoue cum vnguento egiptiaco super os posito &c. tamẽ semper bonum est munire carnem circum circa cum aliquo vnguẽto defensiuo, maxime quando cum acutissimo medicamine procedimus: vt est euforbium & alia &c. Remoto igitur osse corrupto ad perfectam consolidationem cum incarnantibus & reliquis vt dictũ est venies, de cura morbi & accidentiũ hæc satis dicta sint: reliquũ est de præseruatione a recidiua quæ rationi consona sunt: & experimento probata dicere &c.

Cap. vi. de ꝓseruatione a recidiua in quo confortantia aliqua ponũtur & est sigillatio huius opusculi.

Visum est sæpe: & sæpius qui tali morbo laborauere, post sanationem & totalem accidẽtium remotionem: post aliquos menses immo post annos aliquos in recidiuam pessimam incidere, tũ ob dispositionem subiecti tũ etiam ex malo regimine in

reliquis, quare si aliquas regulas a præseruatione dicti morbi posuero non ingratas fore putaui &c. Rem igitur aggredior, q̄ in trib⁹ magnificis intentionibus consistit prima quarum est regimen in sex rebus non naturalibus, de quibus iam sparsim dictū est, & ideo post sanitatem regimen illud quod iam dictum est confert siquis a recidiua præseruare uoluerit & maxime regimen conctatus in coitu & aliis conctatibus fugiendo dormitionem cum infectis, & maxime coitū cum muliere si est homo, aut cum homine infecto, si est mulier, faciendo lotionem cum vino membro virili vel vulnæ cum vino calido simplici: vel cum aceto non vinoso quem magis mihi placet, quoniam conseruat humores ab alteratione mala vel fiat locio dictis membris cum ista decoctione. ℞. rosarum, mirtilorum saluiæ absinthii an̄. m. i. buliant in vino & aceto paruo: q̄ si sunt fortia adde totidem aquæ, & laua post coitum immediate hoc etiam facito quando cum vino solo aut aceto lauabis & etiam ante coitum si q̄s fatuus cum infecta coiuerit sciens &c. Secūda intentio est confortare membra non solū intrinseca sed etiam extrinseca, maxime si passa sint, puta dolores: apostemata, vel vlcera &c. Sed cum dictū sit intrinsecum membrū esse epar, a quo tota quantitas materiæ transmittitur. Ideo ipsi primo attendere ōportet: non obliuioni dimittēdo stomachum, q̄ est membrum seruiens epati immediate hoc idē dico de aliis membris si fuerit membra lesa per quæ epati nocumentum fouetur, vt est matrix in mulieribus in retentione menstrui: dicebat namq; Hipp. mestruis euenientibus: & non euenientibus fiunt egritudines &c. Confortantia in primis epar & stomacū sunt ista Diarodum abbatis: Aromaticum rosatū: Triasandali: Diamuscū dulce. Pliris arcoticum. Letificans almāsoris uel Galeni: uel cum unctionib⁹ ab extra maxime cordi & ego vtor ista q̄n sinco pis accidit egris a quacūq; causa. ℞. tiriace bone, uel mitridati. ℥. iii. succi buglose. unc. 5. olei rosati nenufarini an̄. ℥. v. fragmentorū de gēmis coralorum rubeorum an̄. ℥. 5. misce & fiat unguentum uel fiat cum epitima cordiali temperata. Et multa alia scripta a doctorib⁹ Et dabis de vno istorū rotulā unā uel duas in mane s̄m necessitatē, per quatuor horas ante prādiū. Et hoc fiat per spatium vnius mēsi ad minus post sanationem, sed ego utor sæpe Diarodone abbatis. De tertia intentione utatur secundum patientis uirtutem: aliqua euacuatione leui respiciente materiam fleumaticam, de quibus iā superius dictum est: & uirtutes eo℞ in diuersis formis: uidelicet in

electuariis: pillulis, & confectione in rotulis: & ad hoc multum ua-
lent confectio hamec: & pillule nostre (si quis magis pillulas dili-
gat: vel etiam confectio nostra in rotulis solutiua in cap. de his quae
doloribus opitulantur dicta: & sic tuum erit ſm necessitatem eua-
cuare. Inter caetera summopere laudo, prouocationem vomitus se-
mel ad minus in ebdomada si fieri potest sine patientis discrimine:
qm̄ euacuat materiam propriam egritudinis & praeseruat a dolori
bus iuncturarum & ipsos mitigat, immo aliquando sanat diuerten
do materiam: qui vomitus prouocetur per impositioné digiti, vel
penne in ore, vel cum euomitiuo domestico: uerbi gratia cū aqua
tepida & syrupo acetoso uel aliquo alio ut est aqua rafani &c. sem
per tamen membra intrinseca confortando, tam principalia q̄ foue
tia. Puta si fuerit splen aut renes uel matrix, aut caput confortetur
cum appropriatis ipsis membris, aperiendo splenis oppilationem
& menstrua ducendo & reliqua faciendo ſm necessitatem. Esto ta
men memor semper de epate ꝙ est minera istius morbi: Et ut com
pletam doctrinam habeas utere isto electuario experto pro epatis
confortatione qm̄ mirabilis est eius uirtus: nam confortat epar di-
scrasiatum per frigiditatem. Malas humiditates ab ipso genitas
consumit: stomachum corroborat, sanguinem mūdificat: & dige-
stioné perfectam procurat, cuius talis est descriptio. ℞. cinnamomi
electi. ʒ. ii. macis. ʒ. i. cassiae ligneae. ʒ. i. s. florum granatorum agre-
stium. ʒ. v. croci. ℈. i. rosarum rubearum. ʒ. s. sandalorum rubeorū
unč. i. passularum. ʒ. v. miue citoniorum. q. s. misce & fiat electuariū
ſm artem de quo detur in mane ad quantitatem castanee aut. ʒ. iiii.
vel dentur iste rotule per me saepe experte. ℞. specierum Diarodo-
nis abbatis. ℥. i. mirabolanorum nigrorum, kebulorū indorum, reu-
barbari aña. ʒ. s. epithimi: polipodii, succi fumiterrae exsiccati aña
℈. i. succi eupatorii. ℈. ii. spicae: squināti añ. ʒ. s. zuccari fini. q. s. fiat
confectio in rotulis cum aqua rosata, de qua sumat eger rotulā vnā
aut duas in mane vt dictum est supra. Et sic praeseruabis a recidiua
istius egritudinis. Sed quoniam interdū sunt dispositiones occultae
decipientes medicos ita ꝙ iterum redit egritudo, q̄uis sit omnis ob
seruatio & in regimine diligentia: quare non oportet desistere, sed
cum iterum in dictam egritudinem veniunt audacter procede cum
regulis in primis curationibus dictis, videlicet euacuando, aut cum
potione aquae ligni indici vel cū vnctionibus: siue cum suffumigiis:
& aliis ingeniis iam dictis qm̄ sunt remouentia istas occultas ꝑprie

tates, & sic domine auxiliante a quo cuncta procedunt vnamquã/
que gallici morbi dispositionem sanabis &c. Dicta itaq; hæc a
me satis sint in negociosissima vrbe morante: futurũ est vt quæ cœ
pta iam sunt de aliis egritudinibus & curis expectes quæ idem do/
mino fauente perficiam: A desto igitur domine supplicationibus fa/
muli tui & huic nostri opusculi sigillationi, vt ea quæ tuo nomine
tuaq; protectione cœpi, tuo nomine & protectione finiantur &c.

Explicit liber de morbo Gallico ab excellentissimo artium & me/
dicine doctori Nicolao Massa Veneto æditus, Venetiis in
ædibus Francisci Bindoni, ac Maphei Pasini sum/
ma diligẽtia impressus. Anno domini mille/
simo quingentesimo septimo.
Mensis Iulii.

=INV. 2269=

B
Al